

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΟΥ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ**

Μάιος 2013

Επιστημονικός υπεύθυνος:

- Αλεξάκης Χρήστος, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Πειραιά.

Επιστημονικοί Σύμβουλοι:

- Γιαννέλης Δημήτριος, Καθηγητής Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Πειραιά.
- Παντελίδης Παντελής, Καθηγητής Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Πειραιά.

Ομάδα εργασίας:

- Σκλάβος Άκης.
- Κύρου Αντώνιος.
- Τουραλής Φίλιππος.
- Σεφερλής Αντώνης

Περιεχόμενα

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	5
2. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	6
3. ΣΥΝΟΨΗ.....	8
3.1. Εισαγωγή	8
3.2. Η κρίση χρέους και η ύφεση της Ελληνικής οικονομίας 2008 – σήμερα.	9
3.3. Σχέση αριθμού απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα και ανάπτυξης... ..	15
3.4. Πληροφορική και οικονομολογικό επάγγελμα.....	16
3.5. Δια βίου μάθηση	16
3.6. Mentoring.....	17
3.7. Επαγγελματικές πιστοποιήσεις ειδικοτήτων του οικονομολογικού επαγγέλματος	18
3.8. Εκτίμηση ευκαιριών για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα στα επόμενα χρόνια.....	21
3.9. Ο ρόλος του Οικονομικού Επιμελητηρίου την επόμενη δεκαετία	24
4. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	32
5. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	35
6. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	50
7. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2009 – 2013.....	53
7.1. Ιστορικό	53
7. 2. Ανακεφαλαιοποίηση Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος	66
7.3. Παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στην κρίση χρέους και την ύφεση.	69
7.4. Η ανάγκη για την χάραξη νέας πορείας για την Ελληνική οικονομία και κοινωνία. ..	75
8.ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ	83
9. ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΙΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	108

9.1. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ.....	108
9.2. MENTORING – ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ	112
9.3. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ.....	116
9.4. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ.....	120
9.4.1. Εισαγωγή	120
9.4.2. Αξιολόγηση επαγγελματικών τίτλων.	122
9.4.3. Αμερικάνικο Εθνικό Ινστιτούτο προτύπων.	124
9.4.4. Τύποι πιστοποιήσεων	126
10. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	139
11. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ.....	141
12. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ.....	167
13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	175
14. ΠΗΓΕΣ.....	182
15. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	188
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ..	188
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	190
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3. ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΧΡΕΟΥΣ	198

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ.

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων στην άσκηση του οικονομολογικού επαγγέλματος οι οποίες είναι αποτέλεσμα της κρίσης χρέους και της ύφεσης της Ελληνικής οικονομίας που ακολούθησε, την χρονική περίοδο από το 2008 έως σήμερα.

Επιπλέον, σκοπός της μελέτης είναι να αναδείξει την προοπτική και τις ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα στην χώρα μας από τις σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες συντελούνται στην Ελληνική οικονομία στην προσπάθειά της να μετασχηματίσει το μοντέλο λειτουργίας της σε βιώσιμο, αειφόρο και εύρωστο.

Για τον σκοπό αυτό, η μελέτη εντόπισε τις ειδικότητες και τις ειδικεύσεις του οικονομολογικού επαγγέλματος οι οποίες αναμένεται να παρουσιάσουν ανάπτυξη και να προσφέρουν ευκαιρίες επαγγελματικής δραστηριοποίησης για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα τα επόμενα έτη, εστιάζοντας σε συγκεκριμένους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης.

Επιπρόσθετα, η μελέτη προτείνει ρόλο και συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες δύναται να αναλάβει το Οικονομικό Επιμελητήριο την Ελλάδος (Ο.Ε.Ε.), προκειμένου α) να γίνει αρωγός στην προσπάθεια μακροπρόθεσμης και ποιοτικής

αναβάθμισης της οικονομίας και της κοινωνίας της χώρας καθώς και β) να διευκολύνει και να προετοιμάσει τα μέλη του να ανταποκριθούν επιτυχώς στις νέες συνθήκες της μετά την κρίση εποχής.

Η μελέτη κάνει χρήση της έννοιας του οικονομολόγου όπως αυτή προκύπτει από το Π.Δ. 475/91 «περί οικονομολογικού επαγγέλματος και της άδειας ασκήσεως του» σύμφωνα με το οποίο, στο οικονομολογικό επάγγελμα συγκαταλέγονται οι οικονομικοί αναλυτές, οι μελετητές επιχειρησιακών προγραμμάτων, οι οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι, οι φοροτεχνικοί, οι λογιστές, οι ορκωτοί λογιστές, οι διδάσκοντες την οικονομική επιστήμη σε εκπαιδευτικά ιδρύματα (εξαιρουμένων των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων), οι οικονομήτρες και στατιστικολόγοι καθώς και οι πάροχοι υπηρεσιών οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων σε φορείς οικονομικής δραστηριότητας του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Επίσημο συλλογικό όργανο και φορέας του κλάδου των Οικονομικών Επιστημών στην Ελλάδα είναι το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας.

2. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο εισαγωγικό της μέρος η μελέτη παρουσιάζει αρχικά τον ορισμό του οικονομολογικού επαγγέλματος και το εύρος των ειδικοτήτων και ειδικεύσεων που εμπεριέχει. Επιπλέον, παρουσιάζει τις προϋποθέσεις άσκησης του οικονομολογικού επαγγέλματος στην χώρα μας καθώς και το θεσμικό του πλαίσιο.

Στην συνέχεια η μελέτη παρουσιάζει το ιστορικό της κρίσης χρέους και της οικονομικής ύφεσης που ακολούθησε την χρονική περίοδο 2008 – 2013 στην χώρα μας, εκθέτοντας περιεκτικά τους λόγους για τους οποίους η Ελληνική οικονομία κατέληξε σε αυτή την ιδιαίτερη δύσκολη θέση καθώς και την σημερινή κατάστασή της. Η μελέτη εν συνεχεία καταπιάνεται με τις πολιτικές, δράσεις και διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες εφαρμόζονται ή αναμένονται να εφαρμοσθούν στην χώρα μας προκειμένου να εξέλθει από την κρίση και να αναπτύξει καινούργια δυναμική.

Επιπρόσθετα, η μελέτη, διενεργώντας επισκόπηση σε πρόσφατες σχετικές μελέτες σκεπτόμενων φορέων (McKinsey, I.O.B.E. Ε.Ε.Δ.Ε. κ.α.) καταγράφει τους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας οι οποίοι αναμένεται να επιδείξουν σημαντική ανάπτυξη τα επόμενα δέκα χρόνια λόγω ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν.

Σε επόμενο στάδιο η μελέτη εξετάζει με την βοήθεια οικονομετρικού υποδείγματος (Τεστ «αιτιότητας» κατά Granger) την μεταβολή στον αριθμό των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα σε σχέση α) με την μεταβολή στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.), β) με την μεταβολή της γενικής απασχόλησης στην χώρα καθώς και την μεταβολή της γενικότερης απασχόλησης σε σχέση με το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν. Με τον τρόπο αυτό γίνεται προσπάθεια να αποκρυπτογραφηθεί η «αντίδραση» της απασχόλησης στο οικονομολογικό επάγγελμα σε μεταβολές του Α.Ε.Π., προκειμένου να προβλεφθεί αν και πότε η αναμενόμενη στροφή της Ελληνικής οικονομίας προς την ανάπτυξη θα έχει θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση των ασκούντων το οικονομολογικό επάγγελμα.

Στην συνέχεια η μελέτη εξετάζει ειδικά θέματα τα οποία επηρεάζουν το οικονομολογικό επάγγελμα και αναμένεται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην διαμόρφωση των συνθηκών της άσκησης του την επόμενη δεκαετία, στην περίοδο αναδιάρθρωσης και μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας η οποία αναμένεται να ακολουθήσει. Τα θέματα αυτά είναι η **πληροφορική** και η επίδραση της στο επάγγελμα του οικονομολόγου, η έννοια της **δια βίου μάθησης**, το **mentoring**, καθώς και ο ρόλος των **πιστοποιήσεων** στην δημιουργία κύρους και προστιθέμενης αξίας στον επαγγελματία οικονομολόγο και την εργασία του. Ειδικότερα για τις πιστοποιήσεις γίνεται διεξοδική παρουσίαση αυτών που διατίθενται σε ανεπτυγμένες οικονομίες από εγνωσμένου κύρους φορείς καθώς και αναλυτική παρουσίαση ανά ειδικότητα και ειδίκευση του θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου των πιστοποιήσεων που διατίθενται στην Ελληνική πραγματικότητα, εφόσον εκτιμάται ότι αυτές θα προσδίδουν στο μέλλον ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα στους κατόχους τους.

Η μελέτη συνεχίζεται με την παρουσίαση ευκαιριών οι οποίες προκύπτουν σε συγκεκριμένες ειδικεύσεις και ειδικότητες του οικονομολογικού επαγγέλματος οι οποίες προκύπτουν από τις διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες συντελούνται ή θα συντελεστούν το επόμενο διάστημα στην Ελληνική οικονομία και κοινωνία καθώς και τις ευκαιρίες σε κλάδους της Ελληνικής οικονομίας με αναπτυξιακές προοπτικές.

Τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με την παράθεση προτάσεων για τον ρόλο τον οποίο καλείται να διαδραματίσει το Οικονομικό Επιμελητήριο στην Ελλάδα την επόμενη δεκαετία καθώς και συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες δύναται να αναλάβει, προκειμένου α) να γίνει συμμετοχος στην προσπάθεια ανασύνταξης της Ελληνικής οικονομίας της χώρας καθώς και β) να προετοιμάσει τα μέλη του να ανταποκριθούν επιτυχώς στις νέα δεδομένα.

3. ΣΥΝΟΨΗ

3.1. Εισαγωγή σύνοψης

Σε περισσότερα από 200 χρόνια οικονομικής σκέψης η οικονομική επιστήμη και το οικονομολογικό επάγγελμα έχει παρουσιάσει ιδέες και κατευθύνσεις για την επίλυση οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων του ανθρώπου στις σύγχρονες κοινωνίες. Αντικείμενο των οικονομολόγων είναι ο προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο οι κοινωνίες θα αξιοποιήσουν τους περιορισμένους παραγωγικούς τους πόρους, έτσι ώστε να ικανοποιήσουν τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες των μελών τους. Ιστορικά, διαμορφώθηκαν διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά συστήματα και οικονομικές θεωρίες και πολιτικές με κοινό απώτερο στόχο την επίλυση των προβλήματα χρήσης των περιορισμένων πόρων, της αύξησης της παραγωγής, της διανομής των αγαθών και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Παρά τις διαφορετικές ιδεολογικοπολιτικές αφετηρίες τους, οι οικονομολόγοι, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα και εργαλεία που παρέχει η Οικονομική

Επιστήμη, συνέβαλαν αποφασιστικά στην επίτευξη του σημερινού επιπέδου ευημερίας των ανεπτυγμένων κοινωνιών του κόσμου.

Με το πέρασμα των χρόνων η οικονομική επιστήμη έχει οδηγηθεί σε σημαντικό αριθμό εξειδικεύσεων, οι οποίες καλύπτουν όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας.

3.2. Η κρίση χρέους και η ύφεση της Ελληνικής οικονομίας 2008 – σήμερα.

Η Ελλάδα παρουσίασε σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 1974 έως το 2008. Παράλληλα, το Ελληνικό δημόσιο διόγκωσε σημαντικά το χρέος του στην μεταπολιτευτική περίοδο, γεγονός το οποίο οφείλεται σε μία σειρά παραγόντων. Επιγραμματικά αναφέρονται τα υψηλά ελλείμματα, η άσκηση κοινωνικής πολιτικής και παροχών με την χρήση εξωτερικού και εσωτερικού δανεισμού, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, η πελατειακή τακτική των κομμάτων, η διαφθορά πολιτικών και στελεχών του κρατικού μηχανισμού, θέματα γεωπολιτικής ισορροπίας τα οποία υποχρέωναν την χώρα στην ανάλωση μεγάλων προϋπολογισμών για τον στρατιωτικό εξοπλισμό και φυσικά η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και φοροκλοπή.

Από το 1994 έως το 2008 η χώρα μας επέδειξε σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλότερους των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών. Η ανάπτυξη αυτή, οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της στην ιδιωτική και δημόσια καταναλωτική δαπάνη η οποία υποστηρίχθηκε από τον φτηνό δανεισμό κράτους και τραπεζών, ως απόρροια της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη το 2002.

Ο υπερδανεισμός και η υπερκατανάλωση του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, προϊόν της άλογης και χωρίς ορθολογικά πιστωτικά κριτήρια παροχής δανειακής ρευστότητας στην Ελληνική αγορά από το Τραπεζικό σύστημα, οδήγησαν σε ένα διαρκώς διευρυνόμενο εμπορικό έλλειμμα καθώς η εγχώρια παραγωγή δεν

επαρκούσε να καλύψει τη διαρκώς διογκούμενη ζήτηση. Παράλληλα, διευρύνθηκε, σε σχέση με τους Ευρωπαίους εταίρους μας το έλλειμμα της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της χώρας. Επιπρόσθετα η χώρα είχε και έχει να επιδείξει πολύ χαμηλά μεγέθη ξένων άμεσων επενδύσεων, και χαμηλό βαθμό συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό. Η ελληνική οικονομία παρουσίαζε και παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ανεργίας στους νέους και στις γυναίκες και πάσχει από χαμηλό ποσοστό κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, γεγονός που δυσχεραίνει την εύρεση εργασίας για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά. Επιπρόσθετα η οικονομία της Ελλάδας δεν διαθέτει εξωτερικό προσανατολισμό. Η ιδιωτική κατανάλωση στην χώρα μας ήταν έως το 2010 κατά 20 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερη από το αντίστοιχο μέγεθος των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών και η ζήτηση είναι σε ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό εγχώρια. Από το 2006 και έπειτα η δημόσια δαπάνη αυξανόταν προκειμένου να καλύψει τις αυξήσεις στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων και στις συντάξεις ενώ παράλληλα τα δημόσια έσοδα μειώνονταν λόγω της εκτεταμένης φοροδιαφυγής. Συνέπεια των προηγούμενων ήταν η Κυβέρνηση να δανείζεται συνεχώς με αποτέλεσμα το Ελληνικό Δημόσιο να υπερχρεωθεί χωρίς δυνατότητα αναστροφής της κατάστασης.

Η κρίση χρέους η οποία ξεκίνησε το 2009 είχε ως αποτέλεσμα την επίταση των προβλημάτων της Ελληνικής οικονομίας προσθέτοντας σε αυτήν το πρόβλημα της ρευστότητας, το οποίο απορρέει από την αδυναμία του τραπεζικού συστήματος να διοχετεύσει επιχειρηματικά δάνεια στην αγορά και από την συρρίκνωση του ΑΕΠ, αποτέλεσμα της υπέρμετρης φορολόγησης και των μειώσεων σε μισθούς και συντάξεις η οποία επιβλήθηκε ως αντισταθμιστικό μέτρο για την παροχή δανείων προς το υπερχρεωμένο Ελληνικό δημόσιο από το ΔΝΤ, την ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Από το 2009 και έπειτα το επιχειρηματικό κλίμα επιδεινώθηκε, οι όροι συναλλαγών με το εξωτερικό έγιναν ιδιαίτερη δυσχερής για τις Ελληνικές εταιρείες και πολλές από αυτές οδηγήθηκαν στο κλείσιμο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η ανεργία να εκτοξευθεί σε πρωτοφανή επίπεδα αγγίζοντας στα τέλη του 2012 – αρχές του 2013 - το 27%, με αποτέλεσμα η εσωτερική ζήτηση να καταρρεύσει οδηγώντας σε

ένα φαύλο κύκλο μη επενδύσεων, μη απασχόλησης, συρρίκνωσης της ζήτησης, η οποία οδηγεί εκ νέου σε μη επένδυση.

Σήμερα η χώρα βρίσκεται μπροστά σε μία ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση μιας και πέρα από τα προβλήματα ρευστότητας της αγοράς και την πτώση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών λόγω των μέτρων λιτότητας, δυστυχώς, τα διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία αποτελούσαν τροχοπέδη για την επιχειρηματικότητα παραμένουν. Τέτοια διαρθρωτικά προβλήματα είναι η υπερ-ρύθμιση της αγοράς (ελεγχόμενα κλειστά επαγγέλματα), η γραφειοκρατία η οποία ευνοεί την διαφθορά, η πολυδαίδαλη νομοθεσία και νομολογία, η καθυστέρηση στην εκδίκαση από τα δικαστήρια υποθέσεων οι οποίες αφορούν επενδυτικά σχέδια, περίπλοκο διοικητικό και φορολογικό σύστημα και σημαντικού ύψους φοροδιαφυγή. Επιπρόσθετα, μία σειρά από επιμέρους προβλήματα εντείνουν τις βασικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας και διογκώνουν την παθογένειά της. Σε αυτά συγκαταλέγονται:

- Ο κατακερματισμός και το μικρό μέγεθος επιχειρήσεων στους περισσότερους κλάδους.
- Η απουσία ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού και χρήσεων γης καθώς και περιφερειακών στο πρόβλημα αυτό σχετικών αδυναμιών όπως ή έλλειψη δασολογίου και κτηματολογίου.
- Περίπλοκο και ασταθές φορολογικό πλαίσιο με απουσία κινήτρων για τη δημιουργία επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας.
- Περίπλοκες και περιοριστικές διαδικασίες αδειοδότησης και λειτουργίας των επιχειρήσεων.
- Απουσία θεσμικού πλαισίου που να υποστηρίζει αδειοδοτικά και να κινητροδοτεί μεγάλου μεγέθους, στρατηγικής σημασίας επενδυτικά σχέδια.
- Υπέρογκος, δαπανηρός και αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας ο οποίος προσφέρει υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας λόγω κατακερματισμού και αλληλοεπικάλυψης ευθυνών.

- Απουσία σύνδεσης αγοράς και εκπαίδευσης καθώς και ελλιπής στήριξη της καινοτομίας.
- Έλλειψη συστημάτων ελέγχου, η οποία έχει ως αποτέλεσμα φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή.
- Υψηλό κόστος εργοδοτικών εισφορών (από τα υψηλότερα στην Ευρώπη).
- Στασιμότητα της οικονομίας.
- Ανεπάρκεια ιδίων κεφαλαίων στην πλειονότητα των επιχειρήσεων.
- Χαμηλός όγκος εξαγωγών με παράλληλα υψηλά διατηρούμενο όγκο εισαγωγών.

Τα προαναφερόμενα επιβεβαιώνονται και από εκθέσεις αλλά και δείκτες διεθνών και Ελληνικών οίκων αξιολόγησης και παρατηρητηρίων.

Στον αντίποδα όμως, πέρα από σημαντικό κίνδυνο, η κρίση χρέους αποτελεί για το Ελληνικό κράτος μία μοναδική ευκαιρία να αλλάξει όλα αυτά τα οποία οδήγησαν στις χρόνιες παθολογίες. Στόχος όλων των εμπλεκομένων θα πρέπει να είναι πλέον η επίτευξη διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες σταδιακά θα δημιουργήσουν εύφορο κλίμα για την ανάπτυξη εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας και την προσέλκυση σημαντικού προϋπολογισμού ξένων άμεσων επενδύσεων.

Στο πλαίσιο αυτό και προκειμένου η χώρα μας να ξεπεράσει την ιδιαίτερα σκληρή πραγματικότητα στην οποία περιήλθε πρέπει να εφαρμόσει ένα μακροπρόθεσμο και βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης. Το μοντέλο αυτό έχει γίνει αντικείμενο ενδελεχούς μελέτης διαφόρων σκεπτόμενων οργάνων της πολιτείας αλλά και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Πιο κάτω παρουσιάζονται ορισμένες δράσεις και πολιτικές οι οποίες αναμένονται να συντελεστούν μέσα στα επόμενα χρόνια και σχετίζονται με το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον στην χώρα μας, τις οποίες ανέδειξε η μελέτη της **McKinsey “Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά»** καθώς και άλλα συλλογικά όργανα όπως είναι το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος (Ο.Ε.Ε.), η Ελληνική Ένωση Διοίκησης Εταιρειών (Ε.Ε.Δ.Ε.), ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.), ο

Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.), προκειμένου να επιτευχθεί το ζητούμενο της μεταστροφής του οικονομικού κλίματος αλλά και του μετασχηματισμού του εφαρμοζόμενου οικονομικού μοντέλου:

1. Διεθνοποίηση της Ελληνικής οικονομίας.
2. Διεύρυνση των εξαγωγών.
3. Προσέλκυση μεγάλης κλίμακας επενδύσεων.
4. Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.
5. Αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο για την διευκόλυνση των επενδύσεων.
6. Διεύρυνση των μεγεθών του τουριστικού κλάδου (σε όρους προσφερόμενου προϊόντος και υπηρεσιών σε ποσότητα και ποιότητα, σε αριθμό αφίξεων αλλά και σε έσοδα)
7. Ανακεφαλαιοποίηση και επανεκκίνηση του τραπεζικού συστήματος της χώρας αποτέλεσμα της οποίας θα είναι:
  - a. η αναδιάρθρωση του χαρτοφυλακίου των τραπεζών τόσο του ενεργητικού όσο και του παθητικού τους,
  - b. η μείωση του κόστους λειτουργίας των με παράλληλη μείωση των καταστημάτων που διαθέτουν λόγω επικαλύψεων ή κλείσιμο ζημιογόνων μονάδων και η μείωση του προσωπικού που απασχολούν,
  - c. η αναδιάρθρωση των υπηρεσιών τους με μεταφόρτωση της βαρύτητας της λειτουργίας σε τομείς όπως το credit assessment, το risk management και το management of information systems.
8. Εξορθολογισμός των δαπανών του δημοσίου τομέα.
9. Βέλτιστη εκμετάλλευση κοινοτικών κονδυλίων.
10. Επανεκκίνηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων καθώς και έργων ΣΔΙΤ.
11. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών.
12. Άρση των περιορισμών στην είσοδο νεοεισερχομένων επαγγελματιών και επιχειρηματιών σε μία ομάδα επαγγελματιών και κλάδων.
13. Η χρηματοδότηση της οικονομίας από ιδιωτικά και μετοχικά κεφάλαια.

14. Επιτυχής έκβαση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και πώλησης κρατικής περιουσίας.
15. Απάλειψη της πολυνομίας και της γραφειοκρατίας στο μέτρο του δυνατού.
16. Δημιουργία νέου σταθερού φορολογικού πλαισίου το οποίο θα προάγει την επιχειρηματικότητα και θα δίδει φορολογικά κίνητρα για νέες επενδύσεις.
17. Καταστολή της φοροδιαφυγής και της φοροκλοπής.
18. Μείωση συντάξεων και πακέτων υγειονομικής κάλυψης μέσω της υποχρεωτικής ασφάλισης και του κράτους.
19. Υιοθέτηση μοντέλων πιστοποίησης όπως τα αντίστοιχα της Μεγάλης Βρετανίας.
20. Εγκαθίδρυση ενός νέου φορολογικού ήθους καθώς και κουλτούρας συμμόρφωσης στους φορολογικούς νόμους.
21. Δημιουργία χρηματοοικονομικής καινοτομίας για την χρηματοδότηση επιχειρήσεων σε όλα τα στάδιά τους.
22. Ανάγκη για συνεχή βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ενημέρωσης των εργαζόμενων.
23. Σταδιακή εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα θεμάτων και εννοιών σχετικά με την επιχειρηματικότητα, την οικονομία και τη διαχείριση.
24. Σύνδεση του Πανεπιστημίου με την επιχειρηματικότητα και τις επιχειρήσεις.
25. Επανασχεδίαση του προγράμματος σπουδών και του υλικού εκπαίδευσης στα σχολεία και τα Πανεπιστήμια.
26. Ανάδειξη της κοινωνικής υπευθυνότητας των επιχειρήσεων και του κράτους σε σημαντική παράμετρο του νέου μοντέλου ανάπτυξης.

Στην πορεία αυτή μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας αναμένεται μία σειρά από κλάδους να διαδραματίσουν πρωταρχικό και ουσιαστικό ρόλο και παράλληλα να παρουσιάσουν σημαντική ανάπτυξη την επόμενη δεκαετία, λαμβανομένου υπόψη ότι διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και εγκλείουν σημαντικές ευκαιρίες για κέρδη. Παρατίθενται πιο κάτω οι κλάδοι και οι υποκλάδοι αυτοί της Ελληνικής οικονομίας, όπως προέκυψαν από την διενεργηθείσα επισκόπηση των προαναφερόμενων μελετών.

Κλάδοι.

- Τουρισμός.
- Ενέργεια.
- Πρωτογενής παραγωγή.
- Μεταποίηση (κυρίως τροφίμων).
- Λιανικό και χονδρικό εμπόριο.
- Ναυτιλία

Υποκλάδοι.

- Ιατρικός τουρισμός.
- Παραγωγή γενόσημων φαρμάκων.
- Ιχθυοκαλλιέργειες.
- Φροντίδα για την Τρίτη ηλικία και τους χρόνια ασθενείς.
- Διαχείριση στερεών αποβλήτων.
- Περιφερειακοί διαμετακομιστικοί κόμβοι.
- Εξειδικευμένες κατηγορίες τροφίμων.
- Δημιουργία στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων στον τομέα των κλασικών σπουδών.

3.3. Σχέση αριθμού απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα και**ανάπτυξης**

Από την οικονομετρική ανάλυση η οποία διενεργήθηκε με την χρήση του Τεστ «αιτιότητας» κατά Granger, συμπεραίνεται ότι οι μεταβολές στον αριθμό των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγούνται χρονικά των μεταβολών στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καθώς και των μεταβολών στην γενικότερη απασχόληση. Πιο συγκεκριμένα συνάγεται το συμπέρασμα ότι όταν υπάρχουν θετικές προσδοκίες για σημαντική αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού

Προϊόντος, αυξάνει και η απασχόληση των οικονομολόγων ενώ όταν υπάρχουν προσδοκίες για πτώση του προϊόντος μειώνεται η απασχόληση εργαζομένων στο οικονομολογικό επάγγελμα. Η αντίδραση επέρχεται πριν την αντίδραση της γενικότερης απασχόλησης στην οικονομία. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι το επάγγελμα του οικονομολόγου ίσως γίνεται αντιληπτό από τους συμμετέχοντες στην αγορά ως ένα επάγγελμα «γενικών οικονομικών καθηκόντων» και όχι επάγγελμα εξειδίκευσης.

3.4. Πληροφορική και οικονομολογικό επάγγελμα

Ο οικονομικός τομέας και γενικότερα το επάγγελμα του οικονομολόγου αδιαμφισβήτητα έχουν επηρεαστεί βαθιά από την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και την ευρέως διαδεδομένη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων. Νέες οικονομικές δυνάμεις (χώρες και όμιλοι εταιρειών) οι οποίες έχουν αναδυθεί και κυριαρχούν στο σημερινό οικονομικό γίγνεσθαι, στηρίζουν σχεδόν ολοκληρωτικά την ανάπτυξή τους στη τεχνολογική αυθεντία, την ανάπτυξη hardware και software, τις εφευρέσεις, την βιομηχανική πολιτική και παραγωγή που σχετίζεται με τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Ειδικότερα, στον κλάδο της οικονομίας και της διοίκησης επιχειρήσεων, τα πληροφοριακά συστήματα έχουν εισχωρήσει και διαφοροποιήσει ριζικά τις δυνατότητες αλλά και τον τρόπο άσκησης του επαγγέλματος του οικονομολόγου

3.5. Δια βίου μάθηση

Ο όρος “δια βίου μάθηση” (ή “δια βίου εκπαίδευση”) ορίζεται ως μια μακροχρόνια διαδικασία εκπαίδευσης που ξεκινάει από την γέννηση του ανθρώπου και συνεχίζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Η έννοια αυτού του

όρου καλύπτει όλα τα είδη, τύπους και επίπεδα της εκπαίδευσης, τυπικής και άτυπης.

Η συνεχής μεταβολή και εξέλιξη των οικονομικών δεδομένων και των κοινωνιών ανάγουν σε αναγκαιότητα τη ευελιξία και εύκολη προσαρμογή των επαγγελματιών στα νέα δεδομένα της αγοράς εργασίας, η οποία επιτυγχάνεται με την συνεχή και καθ' όλη την διάρκεια του εργασιακού βίου εκπαίδευση τους.

Οι επτά παράμετροι που διαμορφώνουν άμεσα και συνεχώς το σύγχρονο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον είναι :

- i. Η οικονομική και πολιτισμική παγκοσμιοποίηση.
- ii. Η δημογραφική διεθνοποίηση και η συνεχής μεταναστευτική ροή.
- iii. Η ταχεία μεταβολή της αγοράς εργασίας ως προς τη φύση της.
- iv. Η συνεχής παραγωγή νέων γνώσεων βελτιώσεων και πληροφόρησης.
- v. Η επανάσταση στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.
- vi. Η συνεχώς μεταβαλλόμενη ζήτηση στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.
- vii. Η αβεβαιότητα της εύρυθμης λειτουργικότητας του κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος.

Κατά συνέπεια η διασφάλιση της απασχόλησης, σε αυτό το νέο και ρευστό περιβάλλον δύναται να επιτευχθεί με διαρκή βελτίωση του επαγγελματικού - μορφωτικού επιπέδου του οικονομολόγου, με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται η απαραίτητη εξειδίκευση και παράλληλα η χρησιμότητά του για την αγορά εργασίας.

3.6. Mentoring

Το mentoring είναι μια σχέση συνεργασίας μεταξύ δύο ατόμων, του Καθοδηγητή (Mentor) και του Καθοδηγούμενου (Mentee), η οποία επιτρέπει την ανταλλαγή

εμπειριών, απόψεων και πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Το Mentoring έχει ως αντικειμενικό σκοπό τη γενικότερη βελτίωση του καθοδηγούμενου δίδοντας την δυνατότητα για την απόκτηση συγκεκριμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων, την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας την μεταφορά γνώσης, δεξιοτήτων ή τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της ποιότητας της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής του καθοδηγούμενου. Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας ένα μεγαλύτερο ή/και πιο έμπειρο άτομο παίρνει υπό την "προστασία" του ένα νεαρότερο άτομο προσφέροντάς του υποστήριξη και ενθάρρυνση. Το μεγαλύτερο άτομο γίνεται συνήθως πρότυπο για το νεαρότερο. Η υποστήριξη και η καθοδήγηση δίνεται από τον Καθοδηγητή στον Καθοδηγούμενο μέσα από μια προσωπική σχέση που αναπτύσσεται με συχνές συναντήσεις για ένα χρονικό διάστημα.

Πρακτικά, το mentoring μπορεί να πάρει πολλές διαφορετικές μορφές πέρα από συμβουλευτικές συναντήσεις πρόσωπο με πρόσωπο όπως για παράδειγμα:

- επικοινωνία από απόσταση (μέσω mail, τηλεφώνου, Skype κτλ) και
- ημέρες «shadowing», στις οποίες ο mentoree παρακολουθεί τον μέντορά του επί τω έργω, έτσι ώστε να γνωρίσει καλύτερα το επάγγελμα ή ακόμα και την εταιρεία στην οποία δουλεύει.

Το mentoring μπορεί να εφαρμοσθεί και στο επάγγελμα του οικονομολόγου προκειμένου να προετοιμασθούν νέοι επαγγελματίες αλλά και επιχειρηματίες για την άσκηση επιτυχούς δραστηριότητας.

3.7. Επαγγελματικές πιστοποιήσεις ειδικοτήτων του οικονομολογικού

επαγγέλματος

Από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε σε επιλεγμένες χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου διαπιστώθηκε ότι οι πιο προηγμένες και οργανωμένες από αυτές παράσχουν πιστοποιήσεις υψηλού κύρους για ένα σημαντικό αριθμό ειδικοτήτων του οικονομολογικού

επαγγέλματος. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής οι οποίες και παρουσιάζονται αναλυτικά στην μελέτη:

- A.C.C.A (επαγγελματική πιστοποίηση στη λογιστική).
- DipI.FR (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα).
- C.I.P.R (Δημόσιες Σχέσεις).
- C.I.M.A (Management Accounting).
- C.I.A (Πιστοποίηση εσωτερικού ελέγχου).
- C.I.S.A (Πιστοποίηση στον έλεγχο των πληροφοριακών και ελεγκτικών συστημάτων).
- C.F.A (Πιστοποίηση στα χρηματοοικονομικά).
- C.I.I.A (Πιστοποίηση χρηματοοικονομικού αναλυτή).
- P.M.P (Πιστοποίηση Επαγγελματία Διαχειριστή Έργου).
- F.R.M (Πιστοποίηση Financial Risk Management).

Στις χώρες αυτές στις οποίες παρέχονται οι προαναφερόμενες εξειδικεύσεις (Αμερική, Μ. Βρετανία, Ολλανδία, Κύπρος) οι αποδοχές των επαγγελματιών στον οικονομολογικό κλάδο παρουσιάζονται αυξημένες.

Από την έρευνα πεδίου η οποία διενεργήθηκε για την χώρα μας, προκύπτει ότι ένας αριθμός ειδικοτήτων και ειδικεύσεων του οικονομολογικού επαγγέλματος περιβάλλονται με κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο καθώς και υποχρέωση πιστοποίησης, ενώ αρκετές ειδικότητες και ειδικεύσεις ασκούνται ελεύθερα.

Πιο συγκεκριμένα η ειδικότητα του ορκωτού λογιστή λειτουργεί υπό την ομπρέλα ενός πλήρους νομοθετημένου κανονιστικού πλαισίου καθώς και θεσμικού οργάνου εποπτείας (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων – Ε.Λ.Τ.Ε.).

Επιπρόσθετα, έχουν θεσμοθετηθεί πιστοποιήσεις, ως υποχρεωτικό επαγγελματικό προσόν προκειμένου να ασκούν το επάγγελμά τους κάποιες ειδικότητες οι οποίες σχετίζονται με την χρηματιστηριακή αγορά. Οι ειδικότητες αυτές είναι του

διαπραγματευτή (αντικριστή) χρηματιστηριακών αξιών και παραγώγων καθώς και αυτές των αντίστοιχων εκκαθαριστών.

Τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία έχουν λάβει άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, υποχρεούνται, ειδικά στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών προς πελάτες τους να απασχολούν μόνον πρόσωπα τα οποία διαθέτουν Πιστοποιητικό Επαγγελματικής Επάρκειας. Αρμόδια για την πιστοποίηση των υπαλλήλων και στελεχών των προαναφερόμενων Πιστωτικών Ιδρυμάτων, στα οποία συγκαταλέγονται και οι Ε.Π.Ε.Υ., Α.Ε.Δ.Α.Κ., Α.Ε.Ε.Χ. και Α.Ε.Ε.Δ., είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

Προϋπόθεση για την νόμιμη άσκηση της δραστηριότητας μίας σειράς επαγγελματικών ειδικοτήτων της ασφαλιστικής αγοράς είναι η κατοχή πιστοποιητικό επιτυχούς δοκιμασίας σε εξετάσεις που επιμελείται η Τράπεζα της Ελλάδος. Οι ειδικότητες αυτές είναι α) ασφαλιστικός Σύμβουλος, β) ασφαλιστικός Πράκτορας, γ) Μεσίτης ασφαλίσεων και αντασφαλίσεων, δ) συντονιστής Ασφαλιστικών Συμβούλων και ε) συνδεδεμένος Ασφαλιστικός Διαμεσολαβητής.

Αναφορικά με τους διδάσκοντες την οικονομική επιστήμη, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, οι πτυχιούχοι των οικονομικών σχολών δύναται να συμμετάσχουν στις εξετάσεις του Α.Σ.Ε.Π. ή να διδάξουν σε ιδιωτικά σχολεία. Σε κάθε περίπτωση οι απόφοιτοι της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Π.Τ.Ε.) προηγούνται όλων των πτυχιούχων των οικονομικών σχολών, λαμβανομένου υπόψη ότι κατέχουν εκπαιδευτικό τίτλο, εν αντιθέσει με τον πτυχιούχο οικονομικής σχολής. Η φοίτηση στη Α.Σ.Π.Τ.Ε. είναι μονοετής και η εισαγωγή σε αυτήν πραγματοποιείται με «σύστημα μοριοδότησης βάση αντικειμενικών προσόντων».

Το νομικό πλαίσιο καθορισμού των αδειών για τους μελετητές – μηχανικούς το οποίο αφορά έργα Δημοσίου αποκλειστικά (Ν. 3316/2005), συμπεριλαμβάνει και τους μελετητές – οικονομολόγους. Πιο συγκεκριμένα στον κατάλογο των 28 ειδικοτήτων για τις οποίες εκδίδονται άδειες μελετητών σύμφωνα με τον προαναφερόμενο νόμο συμπεριλαμβάνονται και οι «οικονομικές μελέτες» και οι

«μελέτες οργάνωσης και επιχειρησιακής έρευνας» οι οποίες απαιτούν πτυχίο οικονομολόγου. Επιπρόσθετα, υπάρχει πρόβλεψη οι συντάκτες των οικονομοτεχνικών μελετών που υποβάλλονται στο πλαίσιο του εκάστοτε αναπτυξιακού νόμου να απαιτούν άδεια ασκήσεως οικονομολογικού επαγγέλματος βάση του ΠΔ 472/1991. Δεν συμβαίνει το ίδιο για οικονομοτεχνικές μελέτες που υποβάλλονται στο πλαίσιο άλλων προγραμμάτων κινητροδότησης επενδύσεων από το κράτος, όπως οι επενδυτικές προτάσεις που κατατίθενται στα προγράμματα του Ε.Σ.Π.Α.

Τέλος, για την ειδίκευση του λογιστή φοροτεχνικού την οποία εποπτεύει το Ο.Ε.Ε., σύμφωνα με τον πρόσφατα ψηφισθέντα νόμο Ν.4152 (ΦΕΚ 107/τεύχ Α/9-5-2013), ο οποίος περιλαμβάνει τροποποίηση του Ν.2515/1997 και του Π.Δ. 340/1998, η επαγγελματική ταυτότητα του λογιστή φοροτεχνικού διακρίνεται πλέον σε Λογιστή - φοροτεχνικού Α' και Β' τάξης. Επαγγελματική ταυτότητα λογιστή - φοροτεχνικού μπορούν πλέον να αποκτήσουν και φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν ολοκληρώσει το γενικό Λύκειο και διαθέτουν επαγγελματική προϋπηρεσία ως βοηθοί λογιστή τουλάχιστον 7 ετών καθώς και φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν ολοκληρώσει Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο κατεύθυνσης οικονομίας με εξαετή προϋπηρεσία καθώς και άτομα τα οποία έχουν ολοκληρώσει σπουδές σε Ιδιωτικά Εκπαιδευτικά Κέντρα (Ι.Ε.Κ.) λογιστικής ή είναι απόφοιτοι των μακροχρόνιων προγραμμάτων λογιστικής του Ελληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας (ΕΛ. ΚΕ. ΠΑ.) και έχουν πενταετή προϋπηρεσία.

3.8. Εκτίμηση ευκαιριών για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα στα

επόμενα χρόνια

Όπως ήδη αναφέρθηκε η κρίση η οποία μαστίζει την χώρα μας τα τελευταία πέντε έτη είναι κυρίως το αποτέλεσμα λανθασμένων πολιτικών και νοοτροπιών δεκαετιών. Η κρίση όμως αποτελεί παράλληλα μία τεράστια και μοναδική ευκαιρία ριζικών και ρηξικέλευθων αλλαγών για την χάραξη μίας ώριμης και υπεύθυνης πορείας της χώρα για τις επόμενες δεκαετίες.

Ως αποτέλεσμα της νέας αυτής πολιτικής και οικονομικής πορείας, αναμένεται να αναδειχθούν και να πρωτοστατήσουν συγκεκριμένοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας στην επανεκκίνηση της Ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι παρουσιάζουν συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματα αυτά εδράζουν σε φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου μας ή σε δεξιότητες και τεχνολογίες τις οποίες ανέπτυξαν οι Έλληνες.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το επάγγελμα του οικονομολόγου πρέπει και αυτό να μετεξελιχθεί, να προσαρμοσθεί στα νέα δεδομένα και να υπηρετήσει την προσπάθεια του μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας σε μοντέλο βιώσιμο και αειφόρο. Παράλληλα, οι επαγγελματίες του οικονομολογικού κλάδου βρίσκονται μπροστά σε μία μοναδική ευκαιρία ανέλιξης και υψηλών προσόδων, η οποία όμως θα είναι απλόχερη μόνο με αυτούς οι οποίοι θα κατανοήσουν τις θεμελιώδεις αλλαγές που συντελούνται στην οικονομία και την κοινωνία και θα είναι διατεθειμένοι, να προσαρμοσθούν, να αλλάξουν, να προετοιμασθούν και να αποκτήσουν τα εφόδια που είναι αναγκαία για την νέα εποχή.

Συμφωνά με τα ευρήματα της μελέτης, αναμένεται το επόμενο χρονικό διάστημα να ανακάμψει η ζήτηση για ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα,

α) σε κλάδους της Ελληνικής οικονομίας οι οποίοι διαθέτουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, και

β) σε συγκεκριμένες ειδικότητες και ειδικεύσεις του οικονομολογικού επαγγέλματος οι οποίες θα αναδειχθούν από το υπό διαμόρφωση νέο επιχειρηματικό τοπίο.

Στην μελέτη γίνεται μία προσπάθεια ομαδοποίησης των ευκαιριών αυτών ανά κλάδο και ειδικότητα – ειδίκευση του οικονομολογικού επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα, ομαδοποιούνται ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους

ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα α) από την μεταστροφή του επιχειρείν σε ορθολογικότερους, καινοτόμους και διεθνοποιημένους τρόπους λειτουργίας, β) από ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες θα επέλθουν στην κρατική λειτουργία και την δημόσια διοίκηση και γ) αλλαγών στο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο διέπει την επιχειρηματική και επενδυτική πρακτική.

Περίληπτικά, ειδικότητες και ειδικεύσεις οι οποίες αναμένεται να παρουσιάσουν ζήτηση τα επόμενα έτη, σύμφωνα με την ανάλυση της μελέτης είναι:

Εξειδικευμένα στελέχη στο τουριστικό management και την λογιστική τουριστικών επιχειρήσεων, εκτιμητές ακινήτων, project managers, ειδικοί αγροτικής οικονομίας και διαχειριστές (managers) αγροτικών συνεταιρισμών και μεγάλης επιφάνειας καλλιεργήσιμων εκτάσεων, ειδικοί ενεργειακής οικονομίας και διαχειριστές ενεργειακών υποδομών, ναυτιλιακά στελέχη και οικονομολόγοι και λογιστές εξειδικευμένοι στο αντικείμενο της ναυτιλίας, κοστολόγοι, ειδικοί διαχείρισης παραγωγής, ειδικοί logistics ,managers, ειδικοί ηλεκτρονικών υπολογιστών με ουσιαστικές γνώσεις οικονομικών και φοροτεχνικών θεμάτων, υψηλού επιπέδου και πανεπιστημιακών γνώσεων ασφαλιστές, αναλογιστές, διαχειριστές κεφαλαίων, οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί αναλυτές, καθώς και δημιουργοί ασφαλιστικών προϊόντων ζωής και υγείας/περίθαλψης, οικονομολόγοι – εκπαιδευτικοί, αναλυτές περιβαλλοντικών οικονομικών και επιπτώσεων οι οποίοι συνδυάζουν πτυχία Περιβαλλοντικής διαχείρισης ή/και μηχανικών με οικονομικά, ειδικοί κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας, ειδικοί συγχωνεύσεων και εξαγορών, αποτιμητές εταιρειών, λογιστές – ορκωτοί λογιστές, φοροτεχνικοί, εκκαθαριστές, ειδικοί πιστοληπτικής ικανότητας (credit officers), ειδικοί διαχείρισης κινδύνου (risk management officers), ειδικοί απεμπλοκής και αναχρηματοδότησης επιχειρήσεων, νοικοκυριών και φυσικών προσώπων (recovery officers), ειδικοί marketing, κλαδικοί αναλυτές, ειδικοί ανάπτυξης προϊόντων, ειδικοί εύρεσης ή δημιουργίας νέων αγορών και πιο περιορισμένα χρηματιστηριακοί αναλυτές και αντικριστές.

Επιπλέον, θα είναι ιδιαίτερα αναγκαίοι οικονομολόγοι οι οποίοι θα μιλούν πολύ καλά ξένες γλώσσες και αυτοί οι οποίοι θα συνδυάζουν σπουδές από διαφορετικούς κλάδους (π.χ. νομικοί, μηχανικοί, περιβαλλοντολόγοι με πτυχίο στα οικονομικά καθώς και απόφοιτοι οικονομικών σχολών με παράλληλες σπουδές στην Δημόσια Διοίκηση).

Απαραίτητη κρίνεται και η εξειδίκευση των ασκούντων το οικονομολογικό επάγγελμα στην πληροφορική με έμφαση σε εξειδικευμένα προγράμματα της ειδικότητάς τους.

Επιπλέον, πολύτιμα θα είναι οικονομικά στελέχη σε όλο το εύρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με σπουδές και κουλτούρα διεθνών αγορών και προτύπων καθώς και στελέχη με πείρα αποκτημένη σε πολυεθνικούς ομίλους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Ευκαιρίες για επιχειρηματική δραστηριοποίηση οικονομολόγων θα υπάρξουν σε niche αγορές όπως γραφεία και εταιρείες συμβούλων κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας, γραφεία και εταιρείες εξειδικευμένων λογιστών εφαρμογής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, γραφεία ειδικών στην εύρεση χρηματοδότησης από Ελληνικά και ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και στην δημιουργία ειδικών εργαλείων χρηματοδότησης και αναχρηματοδότησης εταιρικών σχημάτων και έργων.

3.9. Ο ρόλος του Οικονομικού Επιμελητηρίου την επόμενη δεκαετία

Ο ρόλος ο οποίος καλείται να διαδραματίσει το Οικονομικό Επιμελητήριο στην Ελλάδα την επόμενη δεκαετία αφορά:

α) την αναβάθμιση του επαγγέλματος και των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα μέλη του προς τους πολίτες και το επιχειρηματικό γίνεσθαι της χώρας,

β) την συμβολή του στην προσπάθεια μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας μέσω προτάσεων και υποδείξεων προς την Ελληνική Πολιτεία για αλλαγές στο θεσμικό και το κανονιστικό πλαίσιο, οι οποίες είναι απόρροια της καθημερινής πρακτικής άσκησης του επαγγέλματος,

γ) την υποστήριξη και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας της χώρας και της ηθικής του επιχειρείν,

δ) την συμβολή στην συνεχή οικονομική εκπαίδευση και στην παροχή άμεσης και έγκυρης πληροφόρησης περί οικονομικών θεμάτων στα μέλη του,

ε) την διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας και την στήριξη του επαγγέλματος με την προσφορά εργαλείων προς τα μέλη του.

Ειδικότεροι στόχοι του Ο.Ε.Ε. για την επόμενη δεκαετία θα πρέπει να είναι:

- Η διευκόλυνση της πρόσβασης και συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των μελλών του. Επιπλέον, υποστήριξη της διά βίου μάθησης, μέσω της διασύνδεσης όλων των μορφών τυπικής, μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης.
- Η παροχή δυνατοτήτων επαγγελματικής εξέλιξης των μελλών της.
- Η αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων στο οικονομολογικό επάγγελμα.
- Η ενίσχυση της διαφάνειας των προσόντων των μελλών του και η σύνδεσή τους με την εργασία και την απασχόληση.
- Η αναγνώριση και πιστοποίηση της άτυπης μάθησης.
- Ο εξορθολογισμός και η διασφάλιση της ποιότητας του συστήματος αναγνώρισης και πιστοποίησης προσόντων.

Στο πλαίσιο αυτό εκτιμάται ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να συντονισθούν και να διενεργηθούν οι πιο κάτω πρωτοβουλίες και δράσεις από το Οικονομικό Επιμελητήριο:

A. Προσφορά πιστοποιήσεων από το Ο.Ε.Ε.

Με τον πρόσφατα ψηφισθέντα νόμο Ν.4152 διευρύνεται ο αριθμός των φυσικών προσώπων τα οποία θα έχουν την δυνατότητα απόκτησης της ειδικότητας του λογιστή – φοροτεχνικού και ελαστικοποιούνται οι προϋποθέσεις για την απόκτηση των δύο πλέον τάξεων αδειών άσκησης του επαγγέλματος του λογιστή – φοροτέχνη. Ειδικότερα, η νέα διάταξη δίνει τη δυνατότητα στους αποφοίτους Λυκείου και ΙΕΚ με λιγότερα χρόνια εργασιακή εμπειρία από ότι ίσχυε έως σήμερα να αποκτήσουν επαγγελματική ταυτότητα Β΄ τάξης και να τηρούν βιβλία εσόδων – εξόδων, ανεξαρτήτως τζίρου. Παράλληλα, οι απόφοιτοι ΤΕΙ απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους απόφοιτους ΑΕΙ και μετά από 3 χρόνια στη Β΄ τάξη αποκτούν επαγγελματική ταυτότητα Α΄ τάξης και μπορούν να τηρούν βιβλία Γ΄ κατηγορίας. Αποτέλεσμα είναι στην πρώτη περίπτωση να εξισώνεται η πρακτική εμπειρία με την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στην δεύτερη η Τεχνολογική με την Πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, προτείνεται η θεσμοθέτηση διαδικασίας πιστοποίησης των επαγγελματιών που θα κατέχουν τις άδειες των δύο τάξεων προκειμένου να διασφαλιστεί η επαγγελματική επάρκεια των εμπλεκομένων. Η ανάγκη πιστοποίησης προκύπτει και από το συνεχώς μεταλλασσόμενο νομοθετικό καθεστώς του επαγγέλματος, τις συνεχείς αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς αλλά και τις ρηξικέλευθες αλλαγές που επιτάσσει η τεχνολογική πρόοδος.

Προτείνεται λοιπόν η δημιουργία διαδικασίας πιστοποίησης η οποία θα περιλαμβάνει α) υποχρεωτική παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων καθώς και β) λήψη της πιστοποίησης μετά από εξετάσεις. Κατά τον τρόπο αυτό η άδεια άσκησης επαγγέλματος, πέραν των ετών υπηρεσίας, θα αποκτάται μετά από πιστοποίηση παρακολούθησης επιμορφωτικών σεμιναρίων σε λογιστικά,

οικονομικά και φορολογικά θέματα με αξιολόγηση των υποψηφίων κατά τη διάρκεια παρακολούθησης αυτών η/και μετά από εξετάσεις. Η ανανέωση της άδειας θα γίνεται κάθε πέντε έτη, υπό τον όρο ότι ο επαγγελματίας συνεχίζει να ασκεί την ειδικότητα και επιπλέον να έχει παρακολουθήσει τα σχετικά σεμινάρια. Με τον τρόπο αυτό η διατήρηση της πιστοποίησης θα διενεργείται σε βάση **CIP (Continual Improvement Points)**. Τα επιμορφωτικά σεμινάρια θα διενεργούνται τουλάχιστον δύο φορές ανά έτος από το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος ή από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των μελών του, τα οποία θα χορηγούν και το σχετικό πιστοποιητικό παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Τα Ο.Ε.Ε. δύναται να εκδίδει κάρτες πιστοποίησης (τύπου πιστωτικής) και επαγγελματικής άδειας, η οποία θα ανανεώνεται κάθε έτος κατόπιν καταβολής του ετήσιου κόστους πιστοποίησης και μετά την συμμόρφωση με τα λοιπά υποχρεωτικά κριτήρια (επιμόρφωση, άσκηση του επαγγέλματος). Οι κάρτες πιστοποίησης θα αποδίδουν αυτόματα στον επαγγελματία και «ηλεκτρονική υπογραφή» προκειμένου να συναλλάσσεται με τις φορολογικές αρχές και να διενεργεί υποβολές λογιστικών καταστάσεων και φορολογικών φύλλων πελατών παντός τύπου στις εφορίες της χώρας.

Τέλος, θα πρέπει να δημιουργηθεί μητρώο πιστοποιημένων λογιστών – φοροτεχνικών και οικονομολόγων το οποίο θα είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική σελίδα του Ο.Ε.Ε. και θα είναι γνωστοποιημένο στις φορολογικές αρχές. Αποτέλεσμα των προαναφερόμενων θα είναι η απάλειψη των παρανόμως ασκούντων το επάγγελμα και η αναγνώριση της συνυπευθυνότητας του λογιστή - φοροτεχνικού.

Β. Παροχή πιστοποιήσεων για άλλες ειδικότητες του οικονομολογικού επαγγέλματος.

Επιπρόσθετα, προτείνεται η θεσμοθέτηση και η διαχείριση της διαδικασίας παροχής πιστοποίησης από το Ο.Ε.Ε. και άλλων ειδικοτήτων του οικονομολογικού επαγγέλματος σε τομείς - κλάδους με μεγάλη ζήτηση ή/και απαίτηση εξειδίκευσης με την λογική η οποία περιγράφηκε αμέσως προηγουμένως. Οι πιστοποιήσεις αυτές δύναται να παρέχονται σε συνεργασία με άλλους θεσμοθετημένους φορείς ή/και Πανεπιστήμια.

Ενδεικτικά αναφέρεται η πιστοποίηση επάρκειας για την άσκηση της ειδικότητας του εσωτερικού ελεγκτή η οποία μπορεί να οργανωθεί σε συνεργασία με το ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ (Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ.), η πιστοποίηση της ειδικότητας του μελετητή - συντάκτη τεχνοοικονομικών μελετών δημοσίων και ιδιωτικών έργων, η πιστοποίηση ειδικότητας μελετητή επενδυτικών σχεδίων και αναπτυξιακών προγραμμάτων (οι οποίοι θα είναι και οι μόνοι οι οποίοι θα έχουν δικαίωμα υποβολής φακέλων σε προγράμματα κινητροδότησης του Ελληνικού κράτους) κ.α.

Γ. Δημιουργία κώδικα δεοντολογίας και κυρώσεων.

Το Οικονομικό Επιμελητήριο θα πρέπει να μεριμνήσει για την δημιουργία κώδικα δεοντολογίας και κυρώσεων για τα μέλη του στα πρότυπα του ισχύοντα Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants). Ο κώδικας δεοντολογίας θα ρυθμίζει θέματα που αφορούν τις σχέσεις ανάμεσα στους οικονομολόγους και τους πελάτες τους, τους οικονομολόγους μεταξύ τους αλλά και τις σχέσεις των προαναφερόμενων πλευρών με την πολιτεία. Ο κώδικας δεοντολογίας θα πρέπει να περιγράφει με σαφήνεια, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, τη διασφάλιση ποιότητας και διαφάνειας, τις

υποχρεώσεις ακεραιότητας, αντικειμενικότητας, επαγγελματικής συμπεριφοράς, επαγγελματικής επάρκειας και εχεμύθειας των μελών του Ο.Ε.Ε.

Δ. Δημιουργία συνηγόρου διαχείρισης παραπόνων και καταγγελιών.

Σημαντική πρωτοβουλία για το Ο.Ε.Ε. δύναται να είναι η δημιουργία «γραφείου συνηγόρου» - εποπτικού οργάνου παραπόνων και καταγγελιών για μέλη του Ο.Ε.Ε. τα οποία παραβιάζουν την νομοθεσία ή τον κώδικα δεοντολογίας. Επιπρόσθετα, το όργανο θα δέχεται και καταγγελίες για άτομα τα οποία ασκούν παρανόμως το επάγγελμα. Το στελέχη της υπηρεσίας θα προτείνουν ποινές για τους παρανομούντες επαγγελματίες στο διοικούν όργανο του Ο.Ε.Ε. σύμφωνα με τον κώδικα κυρώσεων του Επιμελητηρίου.

E. Mentoring.

Το Ο.Ε.Ε. είναι ο κατάλληλος φορέας να οργανώσει γραφείο mentoring το οποίο να φέρνει σε επαφή καθοδηγητές με καθοδηγούμενους προκειμένου να διευκολύνει νέα άτομα ή νέους επαγγελματίες να εισέλθουν στο επάγγελμα ή να ανοίξουν επιχειρήσεις προσφοράς οικονομολογικών υπηρεσιών. Mentoring μπορεί να υπάρξει και ανάμεσα σε οικονομολόγους και νέους επιχειρηματίες, όπου οι πρώτοι θα μεταβιβάσουν γνώσεις και εμπειρίες στους δεύτερους προκειμένου αυτοί να δημιουργήσουν αποδοτικότερες επιχειρήσεις.

ΣΤ. Γραφείο επαγγελματικού προσανατολισμού φοιτούντων σε οικονομικές σχολές.

Το Ο.Ε.Ε. είναι ο κατάλληλος φορέας για την δημιουργία ενός γραφείου επαγγελματικού προσανατολισμού φοιτούντων σε οικονομικές σχολές, όπου οι

ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να λαμβάνουν πληροφόρηση σχετικά με το επάγγελμα και τις δυνατότητες που ανοίγονται μπροστά τους στα πλαίσια του επαγγέλματος.

Το γραφείο με την σύμπραξη και την χρηματοδότηση επιχειρήσεων θα δύναται να οργανώσει βραβεία αριστούχων οικονομικών σχολών καθώς και διαγωνισμό καινοτομίας στο επάγγελμα.

Τέλος, το γραφείο θα φέρνει σε επαφή την επιχειρηματική κοινότητα με τους φοιτητές των οικονομικών σχολών προκειμένου να διευκολύνεται η σύζευξη της προσφοράς και της ζήτησης για οικονομικά στελέχη στις επιχειρήσεις.

Z. Εικονικό (Virtual) κέντρο εύρεσης εργασίας για οικονομολόγους.

Επιπρόσθετα, προτείνεται η δημιουργία ενός εικονικού κέντρου ευρέσεως εργασίας για οικονομολόγους, το οποίο θα λειτουργεί μέσα από την ιστοσελίδα του Ο.Ε.Ε. Το εικονικό κέντρο ευρέσεως εργασίας θα περιλαμβάνει διαδυκτιακό τόπο για την ζήτηση οικονομολόγων αλλά και την προσφορά, με την δημιουργία ταξινομημένου ανά ειδικότητα ηλεκτρονικού χώρου ανάρτησης βιογραφικών σημειωμάτων.

Η. Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των μελών - ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ι.Ε.Ο.Ε.Ε.)

Προκειμένου να λειτουργήσουν ορθολογικά και οργανωμένα όλες οι προαναφερόμενες πρωτοβουλίες δηλ. η πιστοποίηση, η δια βίου μάθηση, το mentoring, το γραφείο επαγγελματικού προσανατολισμού φοιτούντων σε οικονομικές σχολές και το virtual κέντρο εύρεσης εργασίας για οικονομολόγους προτείνεται η σύσταση ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ι.Ε.Ο.Ε.Ε.)

Το εν λόγω Ινστιτούτο θα παρέχει επιπλέον οργανωμένα επιμορφωτικά σεμινάρια κάτω από την σκέπη ενός οργανωμένου προγράμματος «δια βίου μάθησης» το οποίο θα πραγματεύεται θέματα άμεσα συνδεδεμένα με την λειτουργία των επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αειφόρου ανάπτυξης, τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις και άλλα.

Τέλος, το Ινστιτούτο θα παρέχει προγράμματα με σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση πέρα των μελών του Ο.Ε.Ε. σε στελέχη επιχειρήσεων, σε οικονομικά στελέχη των ενόπλων δυνάμεων αλλά και σε στελέχη του δημοσίου τομέα. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια και οι λοιπές εκπαιδευτικές δραστηριότητες δύναται να διενεργούνται σε συνεργασία με πανεπιστήμια της χώρας ή του εξωτερικού και λοιπούς εκπαιδευτικούς φορείς.

4. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιστήμη της οικονομίας ασχολείται κυρίως με την έρευνα και την εξήγηση οικονομικών φαινομένων που επηρεάζουν διαχρονικά τον τρόπο λειτουργίας μιας κοινωνίας. Οι οικονομολόγοι, μελετούν δεδομένα και στατιστικά στοιχεία προκειμένου να ερμηνεύσουν τις τάσεις της οικονομικής δραστηριότητας, της οικονομικής εμπιστοσύνης και της συμπεριφοράς των καταναλωτών. Αξιολογώντας τα διαθέσιμα δεδομένα και μελέτες που προκύπτουν μέσα από αυτά, προσπαθούν να ανιχνεύσουν τάσεις και να δημιουργήσουν κανόνες ικανούς να συνεισφέρουν σε μια πιο αποδοτική και περισσότερο αποτελεσματική κοινωνικό-οικονομική δομή. Κατά συνέπεια οι οικονομολόγοι είναι οι επαγγελματίες εκείνοι οι οποίοι, με εργαλείο την οικονομική επιστήμη, επιχειρούν να δημιουργήσουν έναν μηχανισμό με δυνατότητα να ικανοποιήσει τις ανάγκες μιας κοινωνίας (επιχείρησης ή οποιασδήποτε οικονομικής οντότητας) με τα περιορισμένα μέσα που διαθέτει.

Στις μέρες μας το επάγγελμα του οικονομολόγου είναι περισσότερο επίκαιρο από κάθε άλλο διότι είναι το επάγγελμα που καλείται να επιλύσει τον γρίφο της κρίσης και να βοηθήσει στην εξομάλυνση διάφορων προβλημάτων που μαστίζουν το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι οι υπηρεσίες του συγκεκριμένου επαγγέλματος εξυπηρετούν σχεδόν όλους τους πολίτες σε καθημερινή βάση, το καθιστά σε αρκετά υψηλή θέση στα επαγγέλματα που συμβάλλουν καθοριστικά στην εξέλιξη και στην ομαλή λειτουργία της κοινωνίας.

Διαπιστώνοντας αυτή τη πραγματικότητα είμαι επιβεβλημένη η ανάλυση της δυναμικής και διαχρονικής εξέλιξη του συγκεκριμένου επαγγέλματος καθώς και η εξέταση του ρόλου που καλείται να διενεργήσει το επάγγελμα στην έξοδο της χώρας μας από την κρίση και στην χάραξη πορείας βιώσιμης και αιεφόρας.

4.1. Η εμφάνιση της οικονομικής ως επιστήμη.

Από την εμφάνιση των πρώτων γραπτών κειμένων παρατηρούνται διατυπωμένες σκέψεις και ζητήματα πάνω σε οικονομικά θέματα. Ωστόσο, οι πρώτες οργανωμένες οικονομικές σκέψεις βρίσκονται σε συγγράμματα αρχαίων Ελλήνων όπως του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη αλλά πολύ περισσότερο στο έργο «Οικονομικός» του Ξενοφώντα. Εν συνεχεία παρατηρούμε διάφορες απόπειρες συγγραφής αναλύσεων οικονομικού χαρακτήρα αρχικά με την εμφάνιση του Μερκαντιλισμού (ή αλλιώς εμποροκρατών) τον 16^ο αιώνα καθώς και των φυσιοκρατών (υποστηρικτές της «φυσικής τάξης») τον 17^ο αιώνα.

Η απαρχή της οικονομικής επιστήμης ουσιαστικά τοποθετείται τον 18^ο αιώνα και πιο συγκεκριμένα ταυτίζεται με την συγγραφή του έργου «Έρευνα πάνω στη Φύση και στις Αιτίες του Πλούτου των Εθνών» από τον Adam Smith (δημοσιεύτηκε το 1776). Σε αυτό το σύγγραμμα στηρίχτηκαν μια σειρά σημαντικών έργων, τα οποία θεμελίωσαν την οικονομική επιστήμη και την Πολιτική οικονομία. Στους επόμενους δύο αιώνες, έως σήμερα, η οικονομική θεωρία γιγαντώθηκε και εδραιώθηκε. Οικονομολόγοι, όπως ο David Ricardo, ο Karl Marx, ο Alfred Marshall, ο John Maynard Keynes, ο Joseph Schumpeter, ο Paul Samuelson και άλλοι, προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τις οικονομικές δομές των κοινωνιών της εποχής τους, να ερμηνεύσουν την οικονομική συμπεριφορά των ανθρώπων και να διατυπώσουν οικονομικούς νόμους που διέπουν τις οικονομικές δραστηριότητες των ανθρώπων.

Παρατίθενται πιο κάτω δύο ευρέως γνωστοί ορισμοί για την οικονομική επιστήμη:

- «Η οικονομική επιστήμη μελετά πώς τα οικονομούντα άτομα (καταναλωτές, επιχειρήσεις, δημόσιο) και τον τρόπο που οι κοινωνίες επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν τους πεπερασμένους πόρους της φύσης καθώς και της υποδομές και πόρους που δημιούργησαν οι προηγούμενες γενεές» (K.E.Case, and R.C.Fair «Principles of Economics», 2001).

- «Οικονομική είναι η μελέτη του πώς οι άνθρωποι και η κοινωνία επιλέγουν - με ή άνευ την χρήση αναταλλακτικών μέσων (χρημάτων), να χρησιμοποιήσουν τους περιορισμένους παραγωγικούς πόρους, με σκοπό την παραγωγή διαφόρων προϊόντων και τη διανομή τους στους καταναλωτές, τώρα και στο μέλλον» (P.A.Samuelson "Economics: An Introductory Analysis", 1995).

4.2. Η συμβολή και ο ρόλος του οικονομολόγου στην προσπάθεια για ευημερία.

Η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες του ανθρώπου. Ιστορικά η παραγωγή προϊόντων καθόρισε την επιβίωση των ανθρώπινων κοινωνιών. Ο τρόπος δε με τον οποίο οργανώθηκε η παραγωγή καθόρισε επίσης και τη μορφή που πήραν οι κοινωνίες στη διάρκεια των χρόνων.

Σε περισσότερα από 200 χρόνια οικονομικής σκέψης η οικονομική επιστήμη έχει παρουσιάσει ιδέες και κατευθύνσεις για την επίλυση οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων του ανθρώπου στις σύγχρονες κοινωνίες.

Το κεντρικό πρόβλημα παραμένει πάντοτε ο προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο οι κοινωνίες θα αξιοποιήσουν τους περιορισμένους παραγωγικούς τους πόρους, έτσι ώστε να ικανοποιήσουν τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες των μελών της κοινωνίας καθώς και τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό των κατοίκων του πλανήτη.

Ιστορικά διαμορφώθηκαν διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά συστήματα και οικονομικές θεωρίες και πολιτικές, οι οποίες στόχευσαν να επιλύσουν τα προβλήματα της παραγωγής, της διανομής των αγαθών και της οικονομικής ανάπτυξης. Παρά τις διαφορετικές ιδεολογικοπολιτικές αφετηρίες τους, οι οικονομολόγοι, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα και εργαλεία που παρέχει η Οικονομική Επιστήμη, συνέβαλαν αποφασιστικά για να μπορέσει ο κόσμος να

φτάσει στο σημερινό επίπεδο κατανάλωσης και ευημερίας. Κάθε φορά που ο κόσμος βρέθηκε μπροστά σε τραγικά αδιέξοδα τα οποία σχετίζονται με οικονομικής φύσης προβλήματα (όπως λοιμοί, υφέσεις, ανασυγκρότηση μετά από πόλεμο, πτώχευση κρατών, αναδιανομή εισοδήματος κ.α.) οι κυβερνήσεις απευθύνθηκαν στα καλύτερα οικονομικά μυαλά της εποχής τους για να διερευνήσουν πιθανές διεξόδους.

Το σημερινό οικονομικό μας σύστημα εξακολουθεί να λειτουργεί και να αναπτύσσεται μέσα από επαναλαμβανόμενες οικονομικές διακυμάνσεις, μικρότερης ή μεγαλύτερης έντασης και διάρκειας. Είναι βέβαιο ότι νέα προβλήματα, κίνδυνοι, αλλά και ευκαιρίες διαγράφονται στην πορεία των διεθνών οικονομιών. Οι οικονομολόγοι που εργάζονται στα Υπουργεία, στη Δημόσια Διοίκηση, στις Κεντρικές Τράπεζες και στον χρηματοπιστωτικό τομέα βρίσκονται αντιμέτωποι με νέες προκλήσεις και είναι επιφορτισμένοι με την αναζήτηση τρόπων αναθέρμανσης της οικονομίας, εξόδου από της κρίσεις και διατήρησης (η δημιουργίας) ανάπτυξης και ευημερίας.

Με το πέρασμα των χρόνων η οικονομική επιστήμη έχει οδηγηθεί σε σημαντικό αριθμό εξειδικεύσεων, οι οποίες καλύπτουν όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας.

5. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Οικονομολόγος είναι ο επαγγελματίας που είναι σε θέση να αναλύει και να μελετά οικονομικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία με σκοπό να εντοπίζει, να διερευνά και να ερμηνεύει τις τάσεις της οικονομικής δραστηριότητας και εν συνεχεία να προτείνει τους κατάλληλους τρόπους για την βελτίωση της αποδοτικότητας και της λειτουργίας του οικονομικού συστήματος.

Ο Keynes καταγράφει τα χαρακτηριστικά του σπουδαίου οικονομολόγου με τον εξής τρόπο:

«Ο μεγάλος οικονομολόγος πρέπει να διαθέτει σπάνιο συνδυασμό χαρισμάτων.....πρέπει- ως ένα βαθμό - να είναι μαθηματικός, ιστορικός, πολιτικός, φιλόσοφος. Πρέπει να κατανοεί τα σύμβολα και να εκφράζεται με λέξεις. Πρέπει να συλλαμβάνει το ειδικό μέσα απ' το γενικό και να προσεγγίζει το αφηρημένο και το συγκεκριμένο μαζί, στην ίδια διαδρομή της σκέψης. Πρέπει να μελετά το παρόν υπό το φως του παρελθόντος για τους σκοπούς του μέλλοντος. Πρέπει να αφήνει το βλέμμα του να περιπλανηθεί σε κάθε κομμάτι της ανθρώπινης φύσης ή των ανθρώπινων θεσμών. Πρέπει να είναι αποφασιστικός και συνάμα αμέτοχος, τόσο απόμακρος και ακέραιος όσο ο καλλιτέχνης, ενίοτε όμως και προσγειωμένος όσο ο πολιτικός.»

Ο οικονομολόγος είναι ένας εξειδικευμένος επιστήμονας ο οποίος δραστηριοποιείται στο χώρο των Κοινωνικών Επιστημών ο οποίος :

- μελετά, ερευνά και εφαρμόζει έννοιες και θεωρίες της Οικονομικής Επιστήμης.
- αναλύει τις τρέχουσες τάσεις και προτείνει μέτρα οικονομικής πολιτικής.
- χρησιμοποιεί αναλυτικά εργαλεία και μεθόδους, όπως είναι η οικονομετρία, η στατιστική, οι ποσοτικές μέθοδοι, τα οικονομικά μαθηματικά και η έρευνα αγοράς.
- επιδιώκει την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων της κοινωνίας, όπως είναι ο πληθωρισμός, η ανεργία, η ύφεση, τα ελλείμματα, το δημόσιο χρέος, η ρύθμιση της νομισματικής κυκλοφορίας κ.α..
- ο οικονομολόγος είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση των διαθεσίμων πόρων της οικονομίας, οι οποίοι βρίσκονται σε περιορισμένες ποσότητες σε σχέση με τις διαρκώς πολλαπλασιαζόμενες και εξελισσόμενες ανάγκες των ανθρώπων.

- ο οικονομολόγος επιδιώκει την επίτευξη στόχων εξαιρετικής σημασίας, όπως είναι η οικονομική ανάπτυξη, η πλήρης απασχόληση, η ίση διανομή του εισοδήματος, η καταπολέμηση της φτώχειας, η σταθερότητα των τιμών και η ισορροπία στις διεθνοποιημένες συναλλαγές.

Το οικονομολογικό επάγγελμα εξειδικεύεται ενδεικτικά και όχι περιοριστικά στα πιο κάτω επαγγέλματα – θέσεις εργασίας:

Λογιστής, φοροτεχνικός, ελεγκτής, ορκωτός λογιστής, εκτιμητής, αναλογιστής, χρηματοοικονομικός αναλυτής, αναλυτής προϋπολογισμών, κοστολόγος, χρηματοοικονομικός σύμβουλος, ασφαλιστής, αντασφαλιστής, διευθυντής πιστώσεων, επιχειρησιακός ερευνητής, ερευνητής αγοράς, εμπορικός διευθυντής, διαφημιστής, διευθυντής ανθρωπίνων πόρων, διοικητικό στέλεχος, διευθυντής Marketing, διευθυντής πωλήσεων, μεσίτης ναυτιλιακών συμβάσεων, χρηματιστής, αντικριστής, σύμβουλος επιχειρήσεων, σύμβουλος επενδύσεων, διευθυντής παραγωγής, υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων, υπεύθυνος προώθησης, φορολογικός σύμβουλος, μελετητής, καθηγητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθηγητής πανεπιστημίου, διευθυντής επικοινωνίας, πωλητής, εκτιμητής ακίνητης περιουσίας, κτηματομεσίτης, οικονομικός δημοσιογράφος, σύμβουλος οργάνωσης, διευθυντής πληροφοριακών συστημάτων, γεωργο-οικονομολόγος, διευθυντής Logistics, διευθυντής εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού, ειδικός εργασιακών σχέσεων, διευθυντής ιατρικών μονάδων, εμπορικός αντιπρόσωπος, εισαγωγέας, εξαγωγέας, περιφερειολόγος, διευθυντής τουριστικών επιχειρήσεων, οικονομικός αξιωματικός, οργανωτής συνεδρίων, εκθέσεων και εκδηλώσεων, οικονομολόγος του δημοσίου τομέα, διευθύνων σύμβουλος.

Τομείς απασχόλησης των οικονομολόγων είναι ο ευρύτερος δημόσιος τομέας (Υπουργεία, Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί, Τοπική Αυτοδιοίκηση), ο χρηματοπιστωτικός τομέας (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, χρηματιστηριακές εταιρείες, εταιρείες leasing κ.λ.π.), διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί (Ευρωπαϊκή Ένωση, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Παγκόσμια Τράπεζα, Διπλωματικό Σώμα), φορείς οικονομικής και κοινωνικής έρευνας, τμήματα και λειτουργίες επιχειρήσεων

(οικονομική διεύθυνση, λογιστική, marketing, πωλήσεις, διοίκηση ανθρώπινων πόρων, διοίκηση παραγωγής, δημόσιες σχέσεις, διαφήμιση, προβολή-δημοσιότητα, κοστολόγηση, ελεγκτική, logistics), εταιρείες συμβούλων επιχειρήσεων και επενδύσεων, και κλάδοι όπως: η οικονομική δημοσιογραφία, η εκπαίδευση (δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Κολέγια), η ναυτιλία, ο τουρισμός, ελεύθερο επάγγελμα όπως λογιστής, φοροτεχνικός, κοστολόγος, ελεγκτής, εκπόνηση μελετών, ανάλυση οικονομικών δεικτών και ανάπτυξη οικονομικών μοντέλων. Μια άλλη θέση απασχόλησης είναι το Οικονομικό της Στρατιωτικής Σχολής Αξιωματικών Σωμάτων. Φυσικά, οι οικονομολόγοι μπορούν να αναπτύξουν αυτόνομη επιχειρηματική δραστηριότητα σε όλους τους κλάδους της οικονομίας.

Το 1991 για πρώτη φορά στην Ελληνική Δημοκρατία καθιερώθηκε νομικά το επάγγελμα του οικονομολόγου με το ΠΔ 475/91 «περί οικονομολογικού επαγγέλματος και της άδειας ασκήσεως του». Σύμφωνα με αυτό οικονομολόγος ασχολείται με τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Ανάλυση, επεξεργασία και ερμηνεία οικονομικών φαινομένων, μεγεθών, η σύνταξη και υποβολή σχετικών μελετών και εκθέσεων προς επιχειρήσεις, οργανισμούς και γενικά φορείς οικονομικής δραστηριότητας.
- Παροχή συμβουλών επί οικονομικών επιχειρησιακών, αναπτυξιακών, ταμειυτικών, χρηματο-πιστωτικών, φοροτεχνικών και εμπορικών θεμάτων προς φορείς οικονομικής και επιχειρησιακής δραστηριότητας του ιδιωτικού, του δημόσιου τομέα και της Δημόσιας Διοίκησης.
- Παροχή υπηρεσιών οργάνωσης, διεύθυνσης των οικονομικών δραστηριοτήτων επιχειρήσεων καθώς και φορέων οικονομικής δραστηριότητας του Δημόσιου Τομέα.
- Παροχή υπηρεσιών οργάνωσης, διεύθυνσης, εποπτείας λογιστικών υπηρεσιών, σχεδιασμός κατάρτιση και υπογραφή Οικονομικών Καταστάσεων.

- Παροχή φοροτεχνικών υπηρεσιών, οργάνωση, λειτουργία και διεύθυνση γραφείων και επιχειρήσεων για την παροχή των ως άνω υπηρεσιών.
- Σχεδιασμό στατιστικών και οικονομετρικών μεθόδων και ερευνών, επεξεργασία, ανάλυση, ερμηνεία και γενικά επιστημονική και πρακτική αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων που αφορούν στην οικονομία, στα οικονομικά μεγέθη, στους συντελεστές της παραγωγής, στην παραγωγική και αναπτυξιακή διαδικασία.
- Έλεγχο της διαχείρισης, των οικονομικών καταστάσεων βιβλίων και στοιχείων, επιχειρήσεων, Οργανισμών, Ιδρυμάτων και γενικά φορέων οικονομικής και επιχειρησιακής δραστηριότητας ή διαχείρισης φορέων του ιδιωτικού ή του Δημόσιου τομέα κατά τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και η σύνταξη - έκδοση των αναγκαίων και σχετικών πορισμάτων εκθέσεων και πιστοποιητικών.
- Διδασκαλία των θεωριών, αρχών, μεθόδων και πορισμάτων της οικονομικής επιστήμης και σκέψης και της εφαρμοσμένης οικονομικής, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, εξαιρουμένων των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Επίσημο συλλογικό όργανο και φορέας του κλάδου των Οικονομικών Επιστημών στην Ελλάδα είναι το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)

Προϋπόθεση για την χορήγηση της άδειας ασκήσεως οικονομολογικού επαγγέλματος αποτελεί η ιδιότητα του μέλους του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας κατά τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 1100/1980 όπως ισχύει.

Προϋπόθεση για την χορήγηση της άδειας ασκήσεως οικονομολογικού επαγγέλματος αποτελεί η ιδιότητα του μέλους του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΟΕΕ) κατά τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 1100/1980 όπως ισχύει. Η άδεια ασκήσεως οικονομολογικού επαγγέλματος, χορηγείται με απόφαση της Κεντρικής Διοίκησης ή της αρμόδιας Τοπικής Διοίκησης Περιφερειακού Τμήματος του Ο.Ε.Ε., μετά από αιτιολογημένη εισήγηση τριμελούς επιτροπής.

Ως μέλη του Ο.Ε.Ε. εγγράφονται υποχρεωτικά όλοι οι πτυχιούχοι των ελληνικών ανώτατων οικονομικών σχολών, δηλαδή του Οικονομικού Πανεπιστημίου της Αθήνας (πρώην Α.Σ.Ο.Ε.Ε.), του Πανεπιστημίου Πειραιά (πρώην Α.Β.Σ.Π.), του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών (πρώην Α.Β.Σ.Θ.), των Οικονομικών Τμημάτων: του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Πανεπιστημίου Πατρών, του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Πανεπιστημίου Κρήτης, του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, οι πτυχιούχοι ισότιμων Οικονομικών Σχολών του εξωτερικού και οι πτυχιούχοι Οικονομικών Σχολών ή Τμημάτων Πανεπιστημίων που θα ιδρυθούν ή θα μετατραπούν σε οικονομικές, εφόσον χρησιμοποιούν το πτυχίο τους για επαγγελματικούς λόγους στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα (Ν. 2515/1997). Επιπλέον ως μέλη του Ο.Ε.Ε. εγγράφονται :

- Οι πτυχιούχοι και οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων των τμημάτων οικονομικής κατεύθυνσης του Ανοικτού Πανεπιστημίου.
- Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας.
- Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
- Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων (πρώην Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων της Σχολής Διαχείρισης Φυσικών Πόρων και Επιχειρήσεων) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Οι Πτυχιούχοι Οικονομικών Σχολών του Πανεπιστημίου Κύπρου.
- Οι Πτυχιούχοι του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου ακολουθώντας το πρόγραμμα οικονομικής κατεύθυνσης.
- Οι Πτυχιούχοι του τμήματος Στατιστικής και Αναλογιστικών Χρηματοοικονομικών Μαθηματικών Πανεπιστημίου Αιγαίου (ΠΕ09).

- Οι Πτυχιούχοι του Τμήματος Διοίκησης Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Οι Πτυχιούχοι του τμήματος Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου με κατεύθυνση στη Χρηματοοικονομική Μηχανική.
- Οι πτυχιούχοι του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου με την προϋπόθεση ότι τουλάχιστον το 50% των μαθημάτων κορμού είναι οικονομικής κατεύθυνσης.
- Οι Πτυχιούχοι του τμήματος Μάρκετινγκ και Διοίκησης Λειτουργιών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Επιπλέον υποχρεούνται επίσης να εγγραφούν ως μέλη του Ο.Ε.Ε. οι διδάκτορες ή κάτοχοι άλλου μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ακόμη και αν δεν είναι κάτοχοι βασικού πτυχίου ανώτατης οικονομικής σχολής εφόσον αποδεδειγμένως χρησιμοποιούν το μεταπτυχιακό τους τίτλο σπουδών στις οικονομικές επιστήμες για να ασκήσουν οικονομολογικό επάγγελμα ως κύρια βιοποριστική απασχόλησή τους.

Δικαιούνται να εγγραφούν ως μέλη του Ο.Ε.Ε. και οι διδάκτορες των οποίων η διδακτορική διατριβή και η μετέπειτα αυτοδύναμη διδασκαλία σε ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα αφορούν στο γνωστικό αντικείμενο της οικονομικής επιστήμης, χωρίς τις προϋποθέσεις πτυχίου ή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών .

Τέλος σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 10 και 11 του Ν.3912/2011, δικαιούνται να εγγραφούν ως μέλη στο Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας οι πτυχιούχοι των τμημάτων της Λογιστικής, Εμπορίας και Διαφήμισης, Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τουριστικών Επιχειρήσεων, Χρηματοοικονομικών Εφαρμογών, Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής και Χρηματοοικονομικής και Ασφαλιστικής καθώς και της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στην οικονομική επιστήμη των ελληνικών Α.Ε.Ι. ή ισότιμου μεταπτυχιακού διπλώματος της αλλοδαπής και χρησιμοποιούν το πτυχίο τους ή το μεταπτυχιακό δίπλωμα

ειδίκευσης για την κατάληψη θέσης στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ή για την άσκηση ελεύθερου οικονομολογικού επαγγέλματος.

Οι οικονομικές σπουδές στην Ελλάδα.

Στη χώρα μας οι οικονομικές σπουδές έχουν αναπτυχθεί σημαντικά και συνεχίζουν να αναπτύσσονται. Οι σχολές που σχετίζονται με τις οικονομικές σπουδές εντάσσονται στο 5^ο επιστημονικό πεδίο. Στα τμήματα του 5^{ου} επιστημονικού πεδίου έχουν πρόσβαση οι υποψήφιοι όλων των κατευθύνσεων του Λυκείου, αρκεί να εξεταστούν πανελλαδικά στο μάθημα «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας» και να επιλέξουν από τα μαθήματα γενικής παιδείας το μάθημα «μαθηματικά και στοιχεία στατιστικής».

Οι οικονομικές σπουδές οι οποίες περιλαμβάνονται στα προγράμματα των Ελληνικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων είναι:

Τμήματα Οικονομικών Επιστημών

Ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τη θεωρία της Οικονομικής επιστήμης και με τη μελέτη προβλημάτων που αφορούν στο σύνολο της οικονομίας (μακροοικονομία, οικονομική πολιτική, Νομισματική κ.α.).

Τμήματα Οργάνωσης και Διοίκησης επιχειρήσεων

Το αντικείμενο των σπουδών τους αναφέρεται στη δομή και τη διάρθρωση των επιχειρήσεων, σε όλο το φάσμα των τομέων τους όπως λογιστήριο, πωλήσεις, στο Marketing, χρηματοπιστωτικά, logistics, παραγωγή και τη διοίκησή τους.

Τμήματα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Ασχολούνται με τον τομέα του λογιστηρίου και του χρηματοοικονομικού σχεδιασμού μιας επιχείρησης. Παρέχεται εξειδικευμένη διδασκαλία όλων των τομέων της λογιστικής (κατάρτιση λογιστικών καταστάσεων, ανάλυση λογιστικών

καταστάσεων, προϋπολογισμός, κοστολόγηση, διοικητική λογιστική, φορολογία) καθώς και της χρηματοοικονομικής (θεωρία χαρτοφυλακίου, λειτουργία χρηματιστηρίου, παράγωγα χρηματιστηριακά προϊόντα, τραπεζική κ.α.)

Τμήματα Marketing

Το Marketing, ως κλάδος της διοίκησης των επιχειρήσεων μελετά και αναπτύσσει επιστημονικές μεθόδους, που βοηθούν τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς να προσαρμόζουν τη δραστηριότητά τους στις ανάγκες των πελατών τους. Μέσω της επικοινωνίας μεταδίδονται μηνύματα που έχουν στόχο να δημιουργήσουν θετική εικόνα για τα προϊόντα και τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων και να βελτιώσουν τη λειτουργία τους. Τμήματα Marketing προάγουν τη γνώση στους τομείς τοποθέτησης προϊόντος, επικοινωνίας, πωλήσεων, διοίκησης δικτύων διανομής, εξαγωγών, διαφήμισης, έρευνας αγοράς, διοίκησης παραγωγής, διοίκησης εφοδιαστικής αλυσίδας (Logistics) σχεδιασμού και ανάλυσης διαδικασιών, διοίκησης της ποιότητας, προβλέψεων ζήτησης, προγραμματισμού παραγωγής και διαχείρισης αποθεμάτων.

Τμήματα διοίκησης και τεχνολογίας

Δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη στελεχών διοίκησης και παραγωγής για επιχειρήσεις με έντονο τεχνολογικό προσανατολισμό (ψηφιακές και τηλεπικοινωνιακές τεχνολογίες). Επιπλέον στοχεύει στην αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων ώστε να παράγουν νέα ή καλύτερα προϊόντα και υπηρεσίες εκμεταλλευόμενες τις εξελίξεις στην τεχνολογία.

Τμήματα Ναυτιλιακών σπουδών

Συνδυάζουν τη διοίκηση και οργάνωση επιχειρήσεων με τη ναυτιλία, τις μεταφορές και το διεθνές εμπόριο. Οι μεταφορές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παραγωγικής διαδικασίας. Μ' αυτές εξασφαλίζονται οι απαραίτητες πρώτες ύλες για την παραγωγή, αλλά και η έγκαιρη παρουσία των τελικών προϊόντων στις αγορές. Οι μεταφορές αποτελούν καθοριστικής σημασίας παράγοντα για τη λειτουργία της οικονομίας μιας χώρας. Η ναυτιλία αποτελεί διεκπεραιωτή σημαντικού όγκου του διεθνούς εμπορίου και σχεδόν μοναδικό μεταφορέα του εμπορίου μεγάλου αριθμού προϊόντων και πρώτων υλών.

Τμήματα διεθνών και Ευρωπαϊκών οικονομικών σπουδών

Αντικείμενο σπουδών είναι τα διεθνή και ευρωπαϊκά οικονομικά, η πολιτική επιστήμη, οι διεθνείς σχέσεις, η εξωτερική πολιτική και διπλωματία, η πολιτική θεωρία, οι συγκριτικοί πολιτικοί θεσμοί, το διεθνές δίκαιο, οι θεσμοί των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, της ευρωπαϊκής ένωσης και των διεθνών οργανισμών.

Τμήματα Αγροτικής οικονομίας και Ανάπτυξης

Τα τμήματα Αγροτικής οικονομίας και Ανάπτυξης ασχολούνται με την έρευνα και την επίλυση προβλημάτων που συνδέονται με την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και περιβαλλοντική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης της υπαίθρου, τη βελτίωση, την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος και τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Επίσης ασχολούνται με τη διοίκηση και τη λειτουργία των επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα παραγωγής της οικονομίας, τη διαχείριση αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την πώληση και διάθεση των αγροτικών προϊόντων, τη διοίκηση και διαχείριση μεταποιητικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων τροφίμων.

Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής επιστήμης

Σκοπός των τμημάτων Στατιστικής και Ασφαλιστικής επιστήμης είναι η θεωρητική εκπαίδευση και η πρακτική κατάρτιση των φοιτητών στα γνωστικά πεδία της Στατιστικής και Ασφαλιστικής επιστήμης. Με βάση το πρόγραμμα σπουδών οι φοιτητές του τμήματος έχουν τη δυνατότητα απόκτησης ειδικότητας σε στατιστικά ή ασφαλιστικά θέματα με παράλληλη απόκτηση σχετικών γνώσεων εφαρμοσμένης πληροφορικής. Το πρόγραμμα σπουδών απευθύνεται στους φοιτητές που επιθυμούν να εξελιχθούν σε στελέχη ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων, ασφαλιστικών οργανισμών και ερευνητικών κέντρων.

Τμήματα περιφερειακής ανάπτυξης

Τα τμήματα περιφερειακής ανάπτυξης αποσκοπούν στην ευρεία και σε βάθος κατάρτιση στην οικονομική επιστήμη με παράλληλη εξειδίκευση στο πεδίο της περιφερειακής επιστήμης. Σε αυτό ενσωματώνονται οι πιο σύγχρονες αντιλήψεις για την οικονομική ανάπτυξη των Περιφερειών ως ένα αναπόσπαστο μέρος των οικονομιών και κοινωνιών με ευρύτερες οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Τμήμα οργάνωσης και διαχείρισης αθλητισμού.

Τα τμήματα οργάνωσης και διαχείρισης αθλητισμού έχουν στόχο να συνδυάσουν σπουδές στους χώρους του αθλητισμού, της οικονομίας και της διοίκησης με έμφαση στο διοίκηση και διαχείριση αθλητικών φορέων. Συγκεκριμένα, παρέχεται στους φοιτητές κατάλληλη εκπαίδευση στους τομείς της οικονομικής διαχείρισης και διοίκησης αθλητικών φορέων, υπηρεσιών ιδιωτικών επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών, πολιτιστικών, τοπικής αυτοδιοίκησης, τουρισμού και ψυχαγωγίας, υγείας, μη κερδοσκοπικών και μη κυβερνητικών οργανισμών.

Τμήμα οικιακής οικονομίας και οικολογίας.

Έχει βασικό σκοπό τη δημιουργία επιστημόνων ικανών να ασχοληθούν με θέματα που σχετίζονται με την κατοικία, την οικιστική διαχείριση μεμονομένα αλλά και στο σύνολο των κοινωνιών, τη διατροφή και γενικότερα τον άνθρωπό και το οικιακό και οικιστικό του περιβάλλον, συμβάλλοντας έτσι στην προαγωγή της επιστημονικής γνώσης και τη βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης του τόπου.

Παρατίθενται πιο κάτω τα Πανεπιστήμια τα οποία προσφέρουν οικονομικές σπουδές καθώς και ο αριθμός των εισακτέων για τα έτη 2002 – 2012.

Πίνακας 1. Εισακτέοι ανά Πανεπιστημιακό ίδρυμα 2002-2012

	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πανεπιστήμιο Πειραιά	Εθνικό Καποδ/κό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσ/κης	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Πανεπιστήμιο Πατρών
2002	1445	1570	460	425	180	380	320
2003	1395	1515	395	395	180	355	305
2004	1405	1525	380	380	180	355	305
2005	1405	1525	380	380	180	355	305
2006	1365	1475	340	360	180	395	325
2007	1365	1465	340	360	180	435	325
2008	1280	1370	320	330	220	590	410
2009	1280	1370	320	330	370	620	440
2010	1275	1370	320	330	370	620	440
2011	1275	1370	320	330	370	620	440
2012	1275	1365	320	320	350	535	425

	Πανεπιστήμιο Κρήτης	Πάντειο Πανεπιστήμιο	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Πανεπιστήμιο Πελ/σου	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
2002	140	565	205	125	0	0	890
2003	150	540	200	120	120	0	875
2004	150	540	200	120	120	0	985
2005	150	540	200	120	120	60	985
2006	170	525	240	150	160	60	995
2007	170	525	240	150	170	60	1005
2008	230	460	340	170	210	80	910
2009	230	460	350	170	210	80	910
2010	230	460	350	170	210	80	905
2011	230	460	350	170	210	80	905
2012	210	460	300	150	185	75	895

Συνολικός αριθμός εισακτέων έτος 2002 = 6.705 και έτος 2012 = 6.865 άτομα.

Πιο κάτω παρατίθενται τα μεταπτυχιακά προγράμματα τα οποία προσφέρονται από Ελληνικά πανεπιστήμια με ειδικεύσεις οικονομολογικού χαρακτήρα.

Πίνακας 2. Μεταπτυχιακές εξειδικεύσεις στο οικονομολογικό επάγγελμα από τα μεγαλύτερα πανεπιστημιακά ιδρύματα στην Ελλάδα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	Οικονομικής Επιστήμης	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	Στατιστική και Αναλογιστικά-Χρηματοοικονομικά Μαθηματικά
	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών		Οικονομική και Διοίκηση για Μηχανικούς
	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (MBA)		Διοίκηση Επιχειρήσεων
	Διοίκησης Υπηρεσιών	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	Οικονομική Επιστήμη
	Master in International Marketing		Νέες Αρχές Διοίκησης Επιχειρήσεων (MBA)
	Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας με Νέες Τεχνολογίες	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	Οικονομική Θεωρία και Πολιτική
	Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Εφαρμοσμένη Οικονομική
	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Οικονομική Ανάλυση
	Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Χρηματοοικονομικών με έμφαση στις Στρατηγικές Αποφάσεις		Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων
	Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής για Στελέχη	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Οικονομική Επιστήμη
	Διοίκησης Υπηρεσιών		Διοίκηση Επιχειρήσεων
	MBA στην Οργάνωση Διοίκηση Τηλεπικοινωνιακών Επιχειρήσεων και Οργανισμών για στελέχη επιχειρήσεων		

	Master in Business Administration (MBA) International Program
	Διοίκησης Επιχειρήσεων για στελέχη (Executive MBA)
	Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας με Νέες Τεχνολογίες
	Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού
	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	Χρηματοοικονομική και Τραπεζική Διοικητική
	Χρηματοοικονομική Ανάλυση για στελέχη Επιχειρήσεων
	Χρηματοοικονομικό και Θεσμικό πλαίσιο των Αγορών Χρήματος και Κεφαλαίου
	Banking and Financial Markets
	Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική
	Executive MBA
	Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA)
	Διεθνή και Ευρωπαϊκά Οικονομικά
	Οικονομική και Περιφερειακή Ανάπτυξη

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	Διοίκηση Επιχειρήσεων
	Διοίκηση Υπηρεσιών
	Διεθνή και Ευρωπαϊκά Οικονομικά
	Οικονομική και Περιφερειακή Ανάπτυξη
ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	Διεθνών Οικονομικών και Επιχειρηματικών Σχέσεων

6. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα την κοινωνική και οικονομική λειτουργία κάθε χώρας –κοινωνικού συνόλου. Η σημασία της εκπαίδευσης διαπιστώνεται από τον 30ο ως 25ο αιώνα π.Χ. στην αρχαία Αίγυπτο και λίγο αργότερα, περίπου τον 23^ο αιώνα π.Χ. στην Κίνα οι άνθρωποι αρχίζουν να επενδύουν στη μόρφωση και στην εξειδίκευση που φέρνει το εκπαιδευτικό σύστημα. Η συμβολή της εκπαίδευσης και η σημασία της στην κοινωνική πρόοδο διαφαίνεται και στην αρχαία Ελλάδα των ομηρικών χρόνων καθώς εντοπίζονται κάποια, αρχικής μορφής, εκπαιδευτικά συστήματα. Περνώντας σε νεότερες μορφές κοινωνικής οργάνωσης, τα εκπαιδευτικά συστήματα εξελίσσονται και λαμβάνουν πιο οργανωμένη μορφή.

Με το πέρασμα των αιώνων, εδραιώνεται η διαπίστωση ότι η εκπαίδευση συμβάλλει καθοριστικά σε κάθε είδους κοινωνική πρόοδο και γίνονται συνειδητές προσπάθειες σε ιδιωτικό και κοινωνικό επίπεδο για την βελτίωση της.

Η συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική μεγέθυνση είχε υποστηριχθεί αρχικά από τους κλασικούς, αργότερα, συστηματικά, από τους νεοκλασικούς, και πρόσφατα από τους οικονομολόγους των νέων θεωριών της ενδογενούς ανάπτυξης. Ο Adam Smith πίστευε ότι ένας καλά εκπαιδευμένος και ενημερωμένος λαός μπορεί να κρίνει πολύ καλύτερα από έναν αναλφάβητο λαό. Για αυτόν, η εκπαίδευση αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση της οικονομικής σκέψης. Οι κλασικοί οικονομολόγοι Smith (1776), και Marsall (1920), στις οικονομικές θεωρίες που ανέπτυξαν, θεωρούσαν ως μοναδικούς παράγοντες της οικονομικής μεγέθυνσης τη γη, την εργασία και κυρίως το υλικό κεφάλαιο. Ωστόσο απέδωσαν μεγάλη σημασία στην αύξηση της αποδοτικότητας του εργατικού δυναμικού μέσα από την μόρφωση, την εξειδίκευση, την εκπαίδευση και τον ορθολογικό καταμερισμό της

εργασίας. Μέσα από θεωρητικές μελέτες υποστήριξαν, πως η αύξηση των δαπανών για εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί μια επενδυτική προτεραιότητα, η οποία μπορεί να επιφέρει αυξανόμενες αποδόσεις σε ολόκληρο το παραγωγικό σύστημα και να διασφαλίσει μειωμένο κόστος και πιο ποιοτική λειτουργία. Τα εν λόγω πορίσματα στις μέρες αποδεικνύονται με οικονομετρικά μοντέλα. Οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι Solow (1956) και Schultz (1961) παρατήρησαν με την σειρά τους, ότι οι παραδοσιακοί παραγωγικοί συντελεστές γη, εργασία και κεφάλαιο δεν αρκούν για να αιτιολογήσουν τη συνολική αύξηση του εγχωρίου προϊόντος. Ο Solow ήταν αυτός που ανέφερε την τεχνολογική πρόοδο ως κύριο αίτιο του ανεξήγητου μέρους της οικονομικής μεγέθυνσης, ενώ ο Schultz πρότεινε την εξειδίκευση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με αυτούς, η εκπαίδευση συνδέεται άμεσα με την έρευνα και την ανάπτυξη, και συνεπώς με την πρόοδο της τεχνολογίας. Οι προαναφερόμενοι οικονομολόγοι υποστήριξαν επιπρόσθετα ότι η τεχνολογική πρόοδος προκύπτει πλέον ως αποτέλεσμα της συσσωρευμένης εμπειρίας από τη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία, την επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο και τη συμμετοχή σε ερευνητικές δραστηριότητες. Με βάση αυτές τις παραδοχές, το οριακό προϊόν της εργασίας αυξάνει όταν βελτιώνονται οι ικανότητες και η αποτελεσματικότητα του εργατικού δυναμικού.

Στην δεκαετία του 1980 η θεωρία της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη και εμπειριστατομένη οικονομική θεωρία η οποία ενσωματώνει την έρευνα, την ανάπτυξη, την τεχνολογική εξέλιξη και την γνώση ως ενδογενείς συντελεστές στο μοντέλο προσδιορισμού της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πλέον πρόσφατες θεωρίες υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση δημιουργεί θετικές εξωτερικές οικονομίες και συμβάλλει με δύο τρόπους στην οικονομική μεγέθυνση:

- πρώτον ως ένας απαραίτητος συντελεστής παραγωγής,
- δεύτερον ως ένας πολλαπλασιαστικός παράγοντας που επηρεάζει όλους τους άλλους συντελεστές παραγωγής, με τρόπο που τους καθιστά περισσότερο παραγωγικούς.

Η συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη έχει μελετηθεί τις τελευταίες δεκαετίες από πληθώρα οικονομολόγων. Οι περισσότερες μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου μιας κοινωνίας σχετίζεται θετικά με την οικονομική ανάπτυξη, ιδιαίτερα σε χώρες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ή με χαμηλό εισόδημα. Σε γενικές γραμμές έχει υποστηριχθεί ότι η εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει την εισοδηματική ανισότητα. Χώρες που επενδύουν περισσότερα χρήματα στη δημόσια εκπαίδευση έχουν χαμηλότερη εισοδηματική και κοινωνική ανισότητα μακροπρόθεσμα. Επιπλέον διαπιστώθηκε ερευνητικά ότι η εκπαίδευση και η τεχνολογική πρόοδος έχει σημαντική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μια και οι δύο αυτοί παραγωγικοί συντελεστές λειτουργούν συμπληρωματικά.

Σύμφωνα με την θεωρία του «ανθρώπινου κεφαλαίου» η μόρφωση μέσω της τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης ισοδυναμεί με τη δημιουργία άυλου κεφαλαίου το οποίο επηρεάζει την παραγωγικότητα. Κατά συνέπεια, η εκπαίδευση αποτελεί επένδυση που θα μπορούσε να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη, όπως αυτή υπολογίζεται στη βάση μακρο-οικονομικών δεικτών, μέσω της αποδοτικότερης αξιοποίησης των ανθρωπίνων δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Η βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου συνδέεται με το εισόδημα και εν τέλει διατυπώνεται μια συγκεκριμένη σχέση εκπαίδευσης- εισοδήματος. Εν κατακλείδι, σύμφωνα με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η εκπαίδευση θεωρείται επένδυση του ατόμου στον εαυτό του που θα αναμένει και τις ανάλογες αποδόσεις. Επιπρόσθετα ισχύει ότι όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα για ανεργία. Εν γένει, έχει διαπιστωθεί από εμπειρικές μελέτες ότι υπάρχει μία θετική συσχέτιση μεταξύ του ύψους των

εισοδημάτων και των ετών σπουδών. Τέλος επισημαίνεται ότι έχει αναδειχθεί από ερευνητικές μελέτες ότι η εκπαίδευση επιδρά και στη διαμόρφωση του ύψους των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων, ότι υπάρχει δηλαδή σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και συσσώρευσης πλούτου. Τέλος οι Glewwe & Jacoby (2004) σε σχετική έρευνα τους, κατέδειξαν ότι η οικονομική ανάπτυξη και η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου αλληλοενισχύονται. Αυτό σημαίνει ότι όσο η εκπαίδευση οδηγεί σε ανάπτυξη και η ανάπτυξη, με τη σειρά της, αυξάνει το αίτημα για εκπαίδευση. Σημαντικό αποτέλεσμα αυτού είναι, τα νοικοκυριά τα οποία παρέχουν την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση στα παιδιά τους, να αυξάνουν τις πιθανότητες αύξησης του εισοδήματος των επόμενων γενεών.

7. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2009 – 2013

7.1. Ιστορικό

Η Ελλάδα παρουσίασε σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 1974 έως το 2009. Παράλληλα η Ελληνική οικονομία διόγκωσε σημαντικά το χρέος της μετά το 1974 γεγονός το οποίο οφείλεται σε μία σειρά παραγόντων. Επιγραμματικά αναφέρονται τα υψηλά ελλείμματα, η άσκηση κοινωνικής πολιτικής και παροχών με την χρήση εξωτερικού και εσωτερικού δανεισμού, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, η πελατειακή τακτική των κομμάτων, η διαφθορά πολιτικών αλλά και στελεχών του κρατικού μηχανισμού, γεωπολιτικές ισορροπίες οι οποίες υποχρέωναν την χώρα στην ανάλωση μεγάλων προϋπολογισμών για τον στρατιωτικό εξοπλισμό και φυσικά η φοροδιαφυγή.

Μεταξύ του 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχτηκε από 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ. Από το 1993 και ύστερα υπήρξε απομείωση των πρωτογενών ελλειμμάτων και του χρέους προκειμένου η οικονομία να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ. Χάρη στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης και μίας σειράς αποκρατικοποιήσεων το χρέος άρχισε να μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ και το έλλειμμα έπεσε το 1999 κάτω από 3%, πετυχαίνοντας τελικά η Ελλάδα

να γίνει μέλος της ΟΝΕ. Δυστυχώς αργότερα αποκαλύφθηκε πως οι επιδόσεις αυτές της Ελληνικής οικονομίας οφείλονταν κατά ένα μέρος σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων.

Το φθινόπωρο του 2004, ο υπουργός οικονομικών Γιώργος Αλογοσκούφης προχώρησε σε οικονομική απογραφή κατόπιν πίεσης από την Eurostat. Η απογραφή αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών προς το δυσμενέστερο. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε τριετή επιτήρηση από την Ε.Ε.

Ακολούθησε μία τριετία (2004 – 2007) υψηλών ρυθμών ανάπτυξης η οποία είχε σαν βάση την επιχειρηματική και καταναλωτική πιστωτική επέκταση του ιδιωτικού τομέα, παράλληλα με την συγκέντρωση υψηλών ελλειμμάτων επί τω πλείστον, λόγω κακοδιαχείρισης και διαφθοράς στο σύνολο του δημόσιου τομέα, της αυτοδιοίκησης μη εξαιρουμένης. Η πιστωτική επέκταση στηρίχθηκε στην παροχή φτηνού χρήματος από το διεθνές και κυρίως το Ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Από το φθινόπωρο του 2008 και μετά, εν μέσω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που μεταδόθηκε από την Αμερική ως συνέπεια της κρίσης που ανέκυψε από την φούσκα των ακινήτων, το έλλειμμα και το χρέος της Ελληνικής Οικονομίας αυξήθηκαν με ανεξέλεγκτους ρυθμούς, λόγω της ανάγκης συντήρησης του υπερδιογκωμένου δημόσιου τομέα και του εκτροχιασμού των πρακτικών χειραγώγησης και διαφθοράς στον δημόσιο τομέα αλλά και της εκτεταμένης φοροδιαφυγής. Το 2009 γίνονται εκλογές και την αποδυναμωμένη Ν.Δ. αντικαθιστά στην κυβέρνηση το ΠΑ.ΣΟ.Κ με ισχυρή πλειοψηφία.

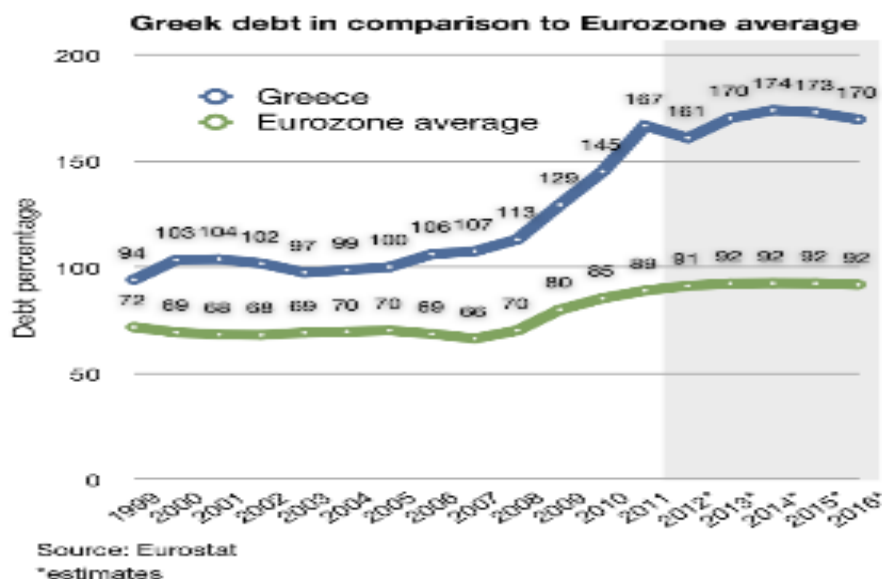
Στις 20 Οκτωβρίου του 2009 ο νέος υπουργός οικονομικών της κυβέρνησης ΠΑ.ΣΟ.Κ την οποία ανέδειξαν οι εκλογές τις 4 Οκτωβρίου 2009 ανακοίνωσε στο ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 θα ανέλθει στο 12,5% από 6% που το υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση (τελικά το 2010 αναθεωρήθηκε στο 15,4%). Δύο μέρες μετά ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από Α σε Α-.

Τον Νοέμβριο του 2009 η Eurostat αναθεωρεί τα στοιχεία των ελλειμμάτων των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το έλλειμμα του 2006 ανήλθε στο 5,7% του ΑΕΠ (12,1 δις. ευρώ), του 2007 στο 6,4% του ΑΕΠ (14,4 δις. ευρώ), του 2008 στο 9,4% του ΑΕΠ (22,3 δις. ευρώ) και του 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ (36,1 δις. ευρώ). Αντίστοιχα αναθεωρήθηκε και το ύψος του συνολικού χρέους το οποίο αντικατόπτριζε το 2009 το 126,8% του ΑΕΠ και σε απόλυτα νούμερα αντιστοιχούσε σε 298 δις. Ευρώ. Είχε πλέον αποκαλυφθεί αυτό που ήταν παρασκηνιακή βεβαιότητα ότι δηλ. το έλλειμμα της Ελλάδας ανέρχεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα καθιστώντας την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους αμφίβολη για τα επόμενα χρόνια. Συνέπεια αυτού ήταν η απότομη και σημαντική αύξηση των επιτοκίων δανεισμού του Ελληνικού κράτους στις διεθνείς αγορές προκειμένου αυτό να χρηματοδοτήσει το δημοσιονομικό έλλειμμα και να αναχρηματοδοτήσει το χρέος. Ο κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου ήταν προφανής και προκειμένου η Ελλάδα να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων δανεισμού της έλαβε μέτρα μείωσης των δημοσιονομικών δαπανών και κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας την 23η Απριλίου 2010.

Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης των τριών μερών προϋπέθετε ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και εξυγίανσης. Παράλληλα με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας καθώς και οι πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη τη ζώνη του ευρώ.

Δυστυχώς τα μέτρα που πάρθηκαν δεν κατέστησαν δυνατή την ανασύνταξη της αξιοπιστίας της Ελληνικής οικονομίας διότι η αναληφθείσα πρωτοβουλία δεν θεράπευε ριζικά το πρόβλημα χρέους της Ελληνικής οικονομίας και επιπλέον τα μέτρα δεν είχαν ληφθεί στο αναγκαίο εύρος. Η δεδομένη κατάσταση οδήγησε τον Ιούνιο του 2011 στην κατάρτιση μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής σταθερότητας το οποίο περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας.

Πίνακας 3. Η πορεία του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 1999-2010

Η χώρα αντιμετώπιζε την χειρότερη κρίση χρέους από τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, η οποία είχε ως επακόλουθο την βύθιση της οικονομίας της χώρας στην χειρότερη ύφεση από την εποχή εκείνη.

Αμέσως μετά την κατάθεση του προϋπολογισμού για το 2010 στις 8 Δεκεμβρίου 2009 ο οίκος Fitch υποβάθμισε την ελληνική οικονομία στο επίπεδο BBB+. Ακολούθησε ο οίκος Standard and Poor's στις 16 Δεκεμβρίου 2009 και στις 23 Δεκεμβρίου 2009 υποβαθμίσθηκε το αξιόχρεο της Ελληνικής οικονομίας από τον οίκο Moody's. Επακόλουθο των υποβαθμίσεων ήταν από τα μέσα Ιανουαρίου του 2010 να ξεκινήσει συνεχής άνοδος των spreads των Ελληνικών κρατικών ομολόγων, με το spread των 10ετών ομολόγων να ξεπερνά τις 300 μονάδες βάσης. Τον Απρίλιο του 2010 το spread των 10ετών ομολόγων ανήλθε στις 1000 μονάδες. Πλέον στα διεθνή μέσα ενημέρωσης συζητούνταν η πιθανή έξοδος της Ελλάδας από την ζώνη του Ευρώ η οποία εμπερικλειόταν στον νεοδημιουργηθέν όρο "Grexit".

Για την αποφυγή του ενδεχομένου της χρεοκοπίας η κυβέρνηση έλαβε στις 3 Μαρτίου 2010 νέα μέτρα λιτότητας. Τα οικονομικά αυτά μέτρα περιελάμβαναν:[

- Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειάς στο Δημόσιο τομέα και τις συντάξεις.
- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου.
- Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ.
- Αύξηση ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%.
- Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης.
- Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους εισαγωγής επί της αξίας των εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003), ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού.
- Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα τα ακίνητα.

Στις 3 Μαΐου 2010, η Ελλάδα αιτήθηκε την δανειοδότηση της με 80 δις. ευρώ από τις υπόλοιπες (15) χώρες του Ευρώ και 30 δις. Ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) προκειμένου να μην οδηγηθεί σε πτώχευση. Την αίτηση συνόδευσαν 3 συνημμένα μνημόνια:

1. "Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής",
2. "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" και
3. "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής".

Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε η "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" ("Loan Facility Agreement") από τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-by Agreement") από το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται για συντομία "Μνημόνιο".

Παράλληλα σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, (Τρόικα), η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του Μνημονίου και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

. Τα μέτρα τα οποία συνόδευαν το μνημόνιο προέβλεπαν:

- Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 1000 Ευρώ μικτών σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές.
- Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).
- Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων.
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.

Επίσης, επιβλήθηκαν αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού και επιβλήθηκε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα, στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013, με έναρξη ισχύος του μέτρου από το 2011.

Από το καλοκαίρι του 2010 κιόλας άρχισαν να φαίνονται οι συνέπειες των σκληρών μέτρων. Η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται ενώ οι επιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται με αποτέλεσμα να οδηγούνται όλο και περισσότερες στο κλείσιμο. Στις 9 Δεκεμβρίου 2010 η κυβέρνηση κατέθεσε στη βουλή πολυνομοσχέδιο για νέα ρύθμιση των εργασιακών και τις Δ.Ε.Κ.Ο. Το νομοσχέδιο περιλάμβανε ρυθμίσεις για υπέρσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών, με μόνο περιορισμό το ύψος του βασικού μισθού της εθνικής συλλογικής σύμβασης. Θεσπίστηκε η δοκιμαστική

περίοδος εργασίας με διάρκεια 12 μηνών, στο διάστημα των οποίων η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς αποζημίωση απόλυσης. Επίσης το νομοσχέδιο έθετε πλαφόν τα 4.000 Ευρώ, στις μικτές αποδοχές των εργαζομένων στις Δ.Ε.Κ.Ο. και μείωση 10% σε αμοιβές που ξεπερνούν τα 1.800 Ευρώ. Το πολυνομοσχέδιο υπερψηφίστηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2010. Το έτος έκλεισε με το χρέος να αγγίζει το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%. Παράλληλα η οικονομία συρρικνώθηκε 4,5%.

Πίνακας 4. Ιστορία του ελληνικού χρέους και των ελλειμμάτων(2000-2012)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Δημόσιο χρέος (δισ. €)	141.0	151.9	159.2	168.0	183.2	195.4	224.2	239.3	263.3	299.7	329.5	355.7	344.6
ποσοστό του ΑΕΠ (%)	104.4	104.7	102.6	98.3	99.8	101.2	107.5	107.2	112.9	129.7	148.3	170.6	176.7
Ανάπτυξη (%)	4.5	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3	5.5	3.5	-0.2	-3.1	-4.9	-7.1	-6.0
Έλλειμμα (% GDP)	3.7	4.5	4.8	5.7	7.6	5.5	5.7	6.5	9.8	15.6	10.7	9.4	6.8

Πηγή: Eurostat

Το 2011 η δυσαρέσκεια στην κοινωνία από την μεγάλη οικονομική ύφεση ήταν έντονη. Μερίδα πολιτών διοργάνωναν ογκώδεις διαδηλώσεις σχεδόν καθημερινά στις πλατείες των μεγαλύτερων πόλεων της Ελλάδας. Στα μέσα Ιουνίου ανακοινώθηκαν στοιχεία από την τρόικα τα οποία έδειχναν σημαντική απόκλιση της ελληνικής οικονομίας από τους στόχους που είχαν ορισθεί με την εφαρμογή του μνημονίου. Προκειμένου να ληφθεί άμεσα δράση θεραπείας των αποκλίσεων, στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το "Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015" το οποίο προέβλεπε σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξησης των εσόδων του κράτους για μία ακόμα

φορά. Σύμφωνα με αυτό περιορίζονται μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες του Δημοσίου τομέα και προστίθενται νέα φορολογικά μέτρα. Παράλληλα ιδρύεται οργανισμός αποκρατικοποιήσεων (Ταμείο Αξιοποίησης Δημόσιας Περιουσίας – Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ.) με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας του κράτους και των φορέων του, με στόχο να επιτευχθούν έσοδα 50 δις ευρώ από αποκρατικοποιήσεις τα επόμενα έτη. Στα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου περιλαμβάνονταν τα εξής:

- Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 Ευρώ.
- Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 Ευρώ.
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα Φ.Π.Α. προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας.
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες.
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%.
- Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία.
- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης Λ.Α.Φ.Κ.Α. σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.

Στα εργασιακά υπήρξαν επίσης νέες αλλαγές:

- Θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.
- Πρόβλεψη ότι όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης.
- η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου επιμηκύνεται από τα 2 στα 3 χρόνια.

Τον Ιούλιο του 2011 υπήρξε σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του Ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Η σύνοδος κορυφής κατέληξε την 21η Ιουλίου σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας. Η συμφωνία περιλάμβανε δάνειο για την χώρα ύψους 158 δις Ευρώ. Από αυτά τα 109 δις ευρώ θα προέρχονταν από την ΕΕ και το ΔΝΤ (49 δις ευρώ από αυτά αποτελούν το υπόλοιπο από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη προβλέπονταν η επιμήκυνση από 15 έως και 30 χρόνια των ομολόγων που έληγαν άμεσα και έως το 2020.

Αμέσως μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας. Στο τέλος Αυγούστου ανακοινώθηκε από την Τρόικα ότι η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκ νέου εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων κυρίως λόγω της βίαιης συρρίκνωσης της κατανάλωσης. Η κυβέρνηση έλαβε μία σειρά νέων έκτακτων συμπληρωματικών μέτρων τα οποία ανακοινώθηκαν κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου 2011. Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνονται τα εξής:

- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται.
- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ.
- Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ.
- Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου.
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€.
- Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων.

Επιπρόσθετα στις 6 Οκτωβρίου 2011 κατατέθηκε στη βουλή πολυνομοσχέδιο για το νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο του δημοσίου, τις μειώσεις σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, τις μειώσεις στο εφάπαξ, την νέα φορολογική κλίμακα και τις αλλαγές

στα εργασιακά. Το πολυνομοσχέδιο ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο στις 20 Οκτωβρίου 2011. Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία η οποία απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δις ευρώ. Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες κάτοχοι Ελληνικών Ομολόγων του δημοσίου θα έπρεπε να αποδεχτούν σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των κατά 50%. Η συμφωνία θα συνοδεύονταν από πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας για την συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις. ευρώ και αύξηση κατά ένα τρις ευρώ των κεφαλαίων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για την θωράκιση της Ευρωζώνης ως σύνολο.

Η επιβολή των προαναφερόμενων γεγονότων οδήγησαν την κοινωνία στα όρια της αντοχής και ανοχής της. Προκειμένου να εκτονωθεί πολιτικά η κατάσταση τα 3 μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα της χώρας οδηγήθηκαν στον σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας (Π.Α.ΣΟ.Κ., Νέας Δημοκρατίας και ΛΑΟΣ). Οι διεργασίες ολοκληρώθηκαν την Πέμπτη 10 Νοεμβρίου 2011 οπότε επιλέχτηκε ο Λουκάς Παπαδήμος ως νέος πρωθυπουργός της κυβέρνησης συνεργασίας.

Την ίδια περίοδο η πραγματική οικονομία συνέχιζε να επιδεινώνεται με την ανεργία να καταγράφει νέο ρεκόρ κατά τον μήνα Νοέμβριο όπου έφτασε, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑ.Τ., στο 20,9%.

Σε συμφωνία με τους Ευρωπαίους εταίρους ψηφίστηκε δεύτερο Μνημόνιο υπό τον τίτλο την 13ης Φεβρουαρίου 2012. Τα νέα μέτρα που συνοδεύουν το δεύτερο αυτό μνημόνιο περιλαμβάνουν τα εξής:

- Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια, μείωση του του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και μείωση στο 32% των αποδοχών των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας έως 25 ετών.
- Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασία από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
- Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για τις κλαδικές. Άρση μονιμότητας σε Δ.Ε.Κ.Ο. και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
- Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του Κράτους και εκλογών.
- Κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
- Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων.
- Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- Κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

Στις 9 Μαρτίου 2012 ολοκληρώθηκε με επιτυχία η εθελοντική επαναγορά του Ελληνικού χρέους με κούρεμα 50% (P.S.I.). Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έφτασε το 95,7%.

Στις 11 Απριλίου 2012 ο πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος εκτιμώντας ότι η Κυβέρνησή του έχει ολοκληρώσει το έργο για το οποίο συνεστήθη ανακοίνωσε την διεξαγωγή εκλογών την 6η Μαΐου 2012. Το αποτέλεσμα των οδήγησε σε ριζική αλλαγή του πολιτικού τοπίου. Τα ποσοστά των κομμάτων της συγκυβέρνησης συρρικνώθηκαν σημαντικά ενώ εντυπωσιακή υπήρξε η αύξηση των ποσοστών των κομμάτων που εξέφραζαν την εναντίωση τους στην κυβερνητική πολιτική. Από το κατακερματισμένο πολιτικό σκηνικό δεν προέκυψε τελικά κυβέρνηση. Προκηρύχθηκαν νέες εκλογές για τις 17 Ιουνίου 2012 οι οποίες ανέδειξαν την Νέα Δημοκρατία πρώτο κόμμα, χωρίς όμως αυτοδυναμία. Με την συνεργασία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και της ΔΗΜ.ΑΡ. επιτεύχθηκε τελικά σχηματισμός κυβέρνησης συνεργασίας με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά.

Τους επόμενους μήνες οι διαπραγματεύσεις διαρκείας της κυβέρνησης με την τρόικα κατέληξαν στην κατάρτιση του «μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής

στρατηγικής 2013-2016» το οποίο προέβλεπε νέα μέτρα ύψους 18,9 δις ευρώ, από τα οποία τα 9,4 δις ευρώ αφορούν το έτος 2013. Το νομοθέτημα υπερψηφίστηκε στις 7 Νοεμβρίου 2012 και σε αυτό περιλαμβάνονταν μεταξύ άλλων:

- Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 1-1-2013.
- Μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω.
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83% .
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.
- Κατάργηση κάθε επιπλέον απολαβής Χριστουγέννων, Πάσχα όπως και των επιδομάτων αδειάς για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους.
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες.
- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια.
- Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ.
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Κατάργηση των οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο.

Ενδεικτικό της έντασης της κρίσης αλλά και της σκληρότητας των μέτρων που αναγκάστηκε να επωμισθεί ο Ελληνικός λαός παρουσιάζεται τους πρώτους μήνες του 2013 από τον Floyd Norris, επικεφαλής οικονομικού ανταποκριτή των New York Times, ο οποίος με την χρήση μιας σειράς διαγραμμάτων υποστηρίζει ότι τα πέντε χρόνια της Αμερικάνικης Ύφεσης ήταν εφάμιλλης οξύτητας με την τελευταία πενταετία της Ελληνικής κρίσης. Ο Floyd Norris δήλωσε χαρακτηριστικά: "στα πέντε χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης, ένας στους πέντε εργαζόμενους στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν άνεργος. Η οικονομία ήταν σχεδόν 20% μικρότερη το 1934 από ότι ήταν το 1929. **Οι Έλληνες θα εύχονταν να ήταν τόσο καλά**". Επιπλέον επισημαίνει την μεγάλη σημασία της κρατικών δαπανών για την ενίσχυση της Αμερικάνικης

οικονομίας και την βοήθειά της για την αναχαίτιση των συνεπειών της κρίσης γεγονός το οποίο γίνεται κατανοητό από την παρατήρηση στο σχετικό διάγραμμα του πιο κάτω πίνακα 5. της αντίθετης πορεία των δεικτών. Το γεγονός το οποίο καταδεικνύει και την διαφορετική φιλοσοφία αντιμετώπισης των δυο κρίσεων. Σαφέστατα οι δύο περιπτώσεις δεν είναι ίδιες, μια και η Αμερικάνικη κυβέρνηση είχε την δυνατότητα και την βούληση να δημιουργήσει νέο χρήμα για την αντιμετώπιση της κρίσης εργαλείο το οποίο δεν έχει η Ελληνική κυβέρνηση μια και λειτουργεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ζώνης του Ευρώ.

Πίνακας 5. Σύγκριση δεικτών κρίσεων Αμερική 1929 – Ελλάδα 2008.

Από το σημείο αυτό και ύστερα, περίπου τέλη 2012 αρχές 2013 ξεκινά να διαγράφεται μία πορεία αργής μεταστροφής του διεθνούς κλίματος απέναντι στην Ελλάδα και να εμφανίζονται οι πρώτες ενδείξεις αναγνώρισης από την διεθνή κοινότητα των προσπαθειών της Κυβέρνησης και των μεγάλων θυσιών του Ελληνικού λαού. Από τον Ιανουάριο έως και τον Μάρτιο του 2013 παρατηρείται σημαντικός αριθμός δημοσιευμάτων και δηλώσεων από επίσημες πηγές υπέρ της Ελλάδας και της απομάκρυνσης του Grexit. Το χρηματιστήριο παρουσιάζει σοβαρή ανάκαμψη και ο γενικός δείκτης αγγίζει πάλι τις 1.000 μονάδες από το χαμηλό

εικοσαετίας των 500 μονάδων του Ιουνίου 2012, ενώ τα spreads των Ελληνικών ομολόγων καταγράφουν ραγδαία πτώση στις 300 μονάδες βάσης. Η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών εξελίσσεται ομαλά ενώ το ίδιο οικονομικό επιτελείο της χώρας με πρωτοστάτη τον ίδιο τον Πρωθυπουργό εκτελεί ένα απαιτητικό πρόγραμμα προσέλκυσης εγχώριων και ξένων επενδύσεων.

Είναι αντιληπτό ότι η οικονομική ύφεση ήταν αποτέλεσμα όχι μόνο της κρίσης χρέους του Ελληνικού κράτους αλλά και παραγόντων σχετικών με τον διεθνή οικονομικό κύκλο, των συσχετισμών των δεδομένων και των επιλογών και οικονομικών πολιτικών στην Ευρωπαϊκή ένωση και φυσικά των εγγενών χρόνιων αδυναμιών της Ελληνικής οικονομίας και των διαρθρωτικών στρεβλώσεών της. Τα αίτια της κρίσης πρέπει να αναζητηθούν αφενός στα χρόνια προβλήματα και τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν αλλά και στη διεθνή συγκυρία της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης που τα ανέδειξε με εντονότερο και οξύτερο τρόπο.

Σε κάθε περίπτωση, η συγκυρία παρέχει μία μοναδική ιστορική ευκαιρία νέας προσέγγισης και κατεύθυνσης ζην για τους Έλληνες πολίτες και αλλαγής μοντέλου λειτουργίας για το Ελληνικό κράτος και την Ελληνική οικονομία.

7. 2. Ανακεφαλαιοποίηση Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Λόγω της οικονομικής κρίσης από το 2010 το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Ελλάδα αντιμετωπίζει σοβαρά λειτουργικά προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα, η έλλειψη εμπιστοσύνης και η αβεβαιότητα σε συνδυασμό με τα σενάρια χρεοκοπίας, επιστροφής στη δραχμή και οι φόβοι για αδυναμία χρηματοδότησης της χώρας από την ΕΚΤ έπληξαν την πίστη και την ρευστότητα και την δυναμική των ελληνικών τραπεζών στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Αποτέλεσμα των προαναφερόμενων γεγονότων ήταν να διακοπούν οι συναλλαγές διατραπεζικών χρηματοδοτήσεων των Ελληνικών τραπεζών από αυτές του εξωτερικού και παράλληλα να παρατηρηθεί φυγή τραπεζικών καταθέσεων από τα ελληνικά νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις προς το εξωτερικό. Τα προαναφερόμενα σε

συνδυασμό με τον μεγάλο όγκο ζημιών τις οποίες πρέπει να εγγράψουν οι Ελληνικές τράπεζες στους ισολογισμούς της από παλαιότερες άστοχες επιχειρηματικές αλλά και καταναλωτικές και στεγαστικές χρηματοδοτήσεις καθώς και τα νέα προβλήματα που ανακύπτουν από την αδυναμία εξυπηρέτησης δανείων λόγω της κρίσης αλλά και την συρρίκνωση των εμπορικών συναλλαγών στο σύνολο της χώρας εσωτερικά αλλά και με το εξωτερικό, δημιούργησαν σοβαρότατο πρόβλημα ρευστότητας και επιβίωσης στον τραπεζικό και εν γένει τον χρηματοπιστωτικό κλάδο την τελευταία πενταετία.

Οι ισχυρές πιέσεις στη ρευστότητα και την κεφαλαιακή βάση των ελληνικών τραπεζών, απείλησαν τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και την βιωσιμότητα αρκετών τραπεζών. Λόγω των γεγονότων αυτών, η πολιτεία και η Τράπεζα της Ελλάδος προέβησαν σε σειρά ενεργειών που αποσκοπούν στην θωράκιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και της ασφάλειας του Τραπεζικού συστήματος.

Μεταξύ των ενεργειών αυτών είναι:

- Η κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών ρευστότητας των τραπεζών, με την παροχή δυνατότητας προσφυγής στο μηχανισμό έκτακτης χρηματοδότησης (“emergency liquidity assistance – E.L.A.”),
- Η διασφάλιση της επάρκειας των “Χρηματοδοτικών Πόρων”, δηλαδή των δημόσιων πόρων που προορίζονται για την κάλυψη της απαιτούμενης ανακεφαλαιοποίησης και του κόστους αναδιάταξης του ελληνικού τραπεζικού τομέα την περίοδο 2012-2014, το ύψος των οποίων έχει εκτιμηθεί σε 50 δισεκ. ευρώ μέσω χρήσης κεφαλαίων από την χρηματοδότηση από την Ε.Κ.Τ. την Ε.Ε. και το Δ.Ν.Τ.
- Η εξυγίανση αδύναμων τραπεζών μέσω της συγχώνευσής τους με μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα, μετά τον διαχωρισμό τους στα υγιή ή «καλά»

και προβληματικά ή «κακά» κομμάτια (και την απορρόφηση των υποκαταστημάτων των Κυπριακών τραπεζών οι οποίες κατέρρευσαν).

- Η απαίτηση από όλες τις ελληνικές τράπεζες να αυξήσουν την κεφαλαιακή τους βάση σε ένα συντηρητικά εκτιμημένο επαρκές επίπεδο το οποίο προσδιορίσθηκε μετά από έλεγχο τον οποίο διενήργησε μεγάλη ελεγκτική εταιρεία του εξωτερικού στο χαρτοφυλάκιο του συνόλου των Ελληνικών τραπεζών.

Η διαδικασία αύξησης της κεφαλαιακής βάσης από της συστημικές τράπεζες της χώρας μας ονομάσθηκε «Ανακεφαλαιοποίηση» και η πρώτη και σημαντικότερη φάση της θα εξελιχθεί έως τον Ιούνιο του 2013, ακολουθώντας μία προαποφασισμένη διαδικασία μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών με την έκδοση warrants. Πολύ συνοπτικά αναφέρεται ότι το 1/3 από το συνολικό ποσό της ανακεφαλαιοποίησης θα διατεθούν για την έκδοση μετατρέψιμων Ομολογιών (CoCos) το οποίο επί της ουσίας σημαίνει ότι οι τράπεζες θα λάβουν αυτό το ποσό από το κράτος με αντάλλαγμα την έκδοση ομολόγων τα οποία αν δεν αποπληρώσουν θα μετατραπούν σε μετοχές οι οποίες θα παραμένουν στο Ελληνικό Δημόσιο). Τα υπόλοιπα 2/3 της ανακεφαλαιοποίησης θα καλυφθούν από μελλοντικές αυξήσεις κεφαλαίου καταβάλλοντας οι υφιστάμενοι μέτοχοι το 1/10 της αύξησης και αποκτώντας παράλληλα δικαίωμα για αγορά στο μέλλον και των υπόλοιπων 9/10 μέσω των warrants.

Αποτέλεσμα της συνολικής αναδιάρθρωσης του Τραπεζικού τομέα θα είναι:

- 1) η αναδιάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους τόσο του ενεργητικού όσο και του παθητικού μέρους,
- 2) η μείωση του κόστους λειτουργίας των Τραπεζών με παράλληλη μείωση των καταστημάτων που διαθέτουν λόγω επικαλύψεων ή

κλείσιμο ζημιογόνων μονάδων και η μείωση του προσωπικού που απασχολούν και

- 3) η αναδιάρθρωση των υπηρεσιών τους με μεταφόρτωση της βαρύτητας της λειτουργίας σε τομείς όπως το credit assessment, το risk management και το management of information systems.

7.3. Παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στην κρίση χρέους και την ύφεση.

Η χώρα μας από το 1994 έως το 2008 επέδειξε σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών. Η ανάπτυξη αυτή, οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της στην ιδιωτική και δημόσια καταναλωτική δαπάνη η οποία υποστηρίχθηκε από τον φτηνό δανεισμό κράτους και τραπεζών ως απόρροια της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη.

Ο υπερδανεισμός και η υπερκατανάλωση του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, προϊόν της άλογης και χωρίς ορθολογικά πιστωτικά κριτήρια παροχής δανειακής ρευστότητας στην Ελληνική αγορά από το Τραπεζικό σύστημα, οδήγησαν σε ένα διαρκώς διευρυνόμενο εμπορικό έλλειμμα καθώς η εγχώρια παραγωγή δεν επαρκούσε να καλύψει τη διαρκώς διογκούμενη ζήτηση. Παράλληλα διευρύνθηκε το έλλειμμα της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της χώρας μας σε σχέση με τους εταίρους της στην Ευρώπη.

Η σημερινή συγκυρία αποτελεί για τη χώρα μας το πλέον κομβικό κοινωνικό – πολιτικό – οικονομικό και πολιτισμικό χρονικό σημείο, μεταπολιτευτικά. Η Ελληνική οικονομία παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και δυσεπίλυτα διαρθρωτικά προβλήματα. Η χώρα χαρακτηρίζεται από χαμηλή ανταγωνιστικότητά και επιπρόσθετα υπολείπεται των ευρωπαϊκών της εταίρων σε μεγέθη ξένων άμεσων επενδύσεων, σε παραγωγικότητα εργασίας και σε βαθμό συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό. Η ελληνική οικονομία παρουσιάζει υψηλά

ποσοστά ανεργίας στους νέους και στις γυναίκες και πάσχει από χαμηλό ποσοστό κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, γεγονός που δυσχεραίνει την εύρεση εργασίας για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά.

Επιπλέον η οικονομία της Ελλάδας δεν διαθέτει εξωτερικό προσανατολισμό καθώς παρουσίαζε διαρκές και μόνιμο εμπορικό έλλειμμα. Η ιδιωτική κατανάλωση στην χώρα μας είναι κατά 20 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερη από το αντίστοιχο μέγεθος των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών και η ζήτηση είναι σε συντριπτικό ποσοστό εγχώρια.

Από το 2006 και έπειτα Η δημόσια δαπάνη αυξανόταν προκειμένου να καλύψει τις αυξήσεις στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων και τις συντάξεις και παράλληλα τα δημόσια έσοδα μειώνονταν λόγω της εκτεταμένης φοροδιαφυγής. Συνέπεια των προηγούμενων ήταν η Κυβέρνηση να δανείζεται συνεχώς με αποτέλεσμα το Ελληνικό Δημόσιο να υπερχρεωθεί χωρίς δυνατότητα αναστροφής της κατάστασης.

Κατά συνέπεια η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε λόγω της υψηλής ζήτησης η οποία όμως είχε ως βάση την παροχή υπέρμετρης ρευστότητας λόγω αχαλίνωτου δανεισμού, ενώ παρέμεναν τα διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία αποτελούσαν και αποτελούν τροχοπέδη για την επιχειρηματικότητα. Τέτοια διαρθρωτικά προβλήματα είναι η υπερ-ρύθμιση της αγοράς (ελεγχόμενα κλειστά επαγγέλματα), η γραφειοκρατία η οποία ευνοεί την διαφθορά, η πολυδαίδαλη νομοθεσία και νομολογία, η καθυστέρηση στην εκδίκαση από τα δικαστήρια υποθέσεων οι οποίες αφορούν επενδυτικά σχέδια, περίπλοκο διοικητικό και φορολογικό σύστημα και σημαντικού ύψους φοροδιαφυγή. Όλα τα προηγούμενα αποθαρρύνουν όχι μόνο Έλληνες αλλά και ξένους να επενδύσουν στην Ελλάδα. Κατά συνέπεια οι άμεσες ξένες επενδύσεις ως ποσοστό επί του ΑΕΠ αποτελούν μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτών που εισρέουν σε άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού νότου όπως η Ιταλία η Ισπανία. Συνολικό αποτέλεσμα των προαναφερόμενων είναι η ελληνική παραγωγικότητα να υπολείπεται της ευρωπαϊκής σε σημαντικό βαθμό και σχεδόν σε όλους τους τομείς. Ένας επιπλέον λόγος ο οποίος συντελεί στην διατήρηση των

χαμηλών επιπέδων παραγωγικότητας είναι και η συγκριτική έλλειψη επιχειρήσεων μεγάλου μεγέθους, οι οποίες μεγιστοποιούν την παραγωγικότητα μέσω οικονομιών κλίμακας, η έλλειψη των οποίων είναι και αυτή αποτέλεσμα των αδυναμιών της Ελληνικής πραγματικότητας. Η χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα γεννούν με την σειρά τους προβλήματα όπως αυτό της χαμηλής συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό, με πιο έντονο το πρόβλημα στους νέους και στις γυναίκες, σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το πρόβλημα αυτό εντείνεται και από την ανελαστικότητα του θεσμικού πλαισίου της αγοράς εργασίας αλλά και από την λογική των «κλειστών επαγγελμάτων».

Επιπρόσθετα μία σειρά από επιμέρους προβλήματα εντείνουν τις βασικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας και διογκώνουν την παθογένειά της. Σε αυτά συγκαταλέγονται:

- Ο κατακερματισμός και το μικρό μέγεθος επιχειρήσεων στους περισσότερους κλάδους.
- Η απουσία ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού και χρήσεων γης καθώς και περιφερειακών στο πρόβλημα αυτό σχετικών αδυναμιών όπως ή έλλειψη δασολογίου και κτηματολογίου.
- Το περίπλοκο και ασταθές φορολογικό πλαίσιο με απουσία κινήτρων για τη δημιουργία επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας.
- Οι περίπλοκες και περιοριστικές διαδικασίες αδειοδότησης και λειτουργίας των επιχειρήσεων.
- Η απουσία θεσμικού πλαισίου που να υποστηρίζει αδειοδοτικά και να κινητροδοτεί μεγάλου μεγέθους στρατηγικής σημασίας επενδυτικά σχέδια.

- Ο Υπέρογκος, δαπανηρός και αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας ο οποίος προσφέρει υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας λόγω κατακερματισμού και αλληλοεπικάλυψης ευθυνών,
- Η απουσία σύνδεσης αγοράς και εκπαίδευσης καθώς και ελλιπής στήριξη της καινοτομίας
- Η έλλειψη συστημάτων ελέγχου, η οποία έχει ως αποτέλεσμα φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή.
- Το υψηλό κόστος εργοδοτικών εισφορών (από τα υψηλότερα στην Ευρώπη)
- Η στασιμότητα της οικονομίας.
- Η ανεπάρκεια επαρκών ιδίων κεφαλαίων στην πλειονότητα των επιχειρήσεων.
- Ο χαμηλός όγκος εξαγωγών με παράλληλα υψηλά διατηρούμενο όγκο εισαγωγών.

Η μελέτη της McKinsey “Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά” συμπεραίνει ότι οι βασικές παθογένειες της ελληνικής οικονομίας συνίστανται στο ότι:

(α) η δομή της οικονομίας αποθαρρύνει τις επενδύσεις και τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας,

(β) ο ευρύτερος δημόσιος τομέας είναι μεγάλος και μη αποδοτικός,

(γ) η δομή και οι όροι της αγοράς εργασίας περιορίζουν την ευελιξία και την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού,

(δ) το νομικό και δικαστικό σύστημα είναι δύσβατο και αποθαρρύνει τις επενδύσεις και

(ε) η παραοικονομία είναι πολύ εκτεταμένη.

Τα προαναφερόμενα επιβεβαιώνονται και από εκθέσεις αλλά και δείκτες διεθνών παρατηρητηρίων αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των οικονομιών του κόσμου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας υπό τον τίτλο “Doing Business” η οποία εξετάζει την πρόοδο που έχει κάνει κάθε μία από 183 οικονομίες παγκοσμίως στον τομέα της επιχειρηματικότητας το 2012, η Ελλάδα βρίσκεται στην 100η θέση πίσω από πιο αδύναμες και πιο αδόμητες οικονομίες. Επιπρόσθετα σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του World Economic Forum, η χώρα βρίσκεται στην 90η θέση χάνοντας για το 2012, εννέα θέσεις σε σχέση με το 2011. Σημειώνεται ότι η χώρα μας το 2006 βρισκόταν στην 42η θέση.

Επιπλέον η κρίση χρέους η οποία ξεκίνησε το 2009 είχε ως αποτέλεσμα την επίταση των προβλημάτων της Ελληνικής οικονομίας προσθέτοντας σε αυτήν το πρόβλημα της ρευστότητας, το οποίο απορρέει από την αδυναμία του τραπεζικού συστήματος να διοχετεύσει επιχειρηματικά δάνεια στην αγορά και από την συρρίκνωση του ΑΕΠ, αποτέλεσμα της υπέρμετρης φορολόγησης και των μειώσεων σε μισθούς και συντάξεις η οποία επιβλήθηκε ως αντισταθμιστικό μέτρο για την παροχή δανείων προς το υπερχρεωμένο Ελληνικό δημόσιο από το Δ.Ν.Τ., την Ε.Ε. και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Το επιχειρηματικό κλίμα επιδεινώθηκε, οι όροι συναλλαγών με το εξωτερικό έγιναν ιδιαίτερη δυσχερής για τις ελληνικές εταιρείες και πολλές Ελληνικές εταιρείες οδηγήθηκαν στο κλείσιμο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η ανεργία εκτοξεύτηκε σε πρωτοφανή επίπεδα αγγίζοντας στα τέλη του 2012 – αρχές του 2013 το 27%, με αποτέλεσμα η εσωτερική ζήτηση να καταρρεύσει οδηγώντας σε ένα φαύλο κύκλο μη επενδύσεων, μη απασχόλησης, συρρίκνωσης της ζήτησης η οποία οδηγεί εκ νέου σε μη επένδυση.

Σε κάθε περίπτωση, πέρα από σημαντικό κίνδυνο, η κρίση χρέους αποτελεί για το Ελληνικό κράτος μία μοναδική ευκαιρία να αλλάξει όλα αυτά τα οποία οδήγησαν στις χρόνιες παθολογίες. Στόχος πρέπει να είναι η επίτευξη διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες σταδιακά θα δημιουργήσουν εύφορο κλίμα για την ανάπτυξη εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας και την προσέλκυση σημαντικού ποσού ξένων άμεσων επενδύσεων.

Παράλληλα η Ευρώπη πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά και πειστικά την κρίση χρέους που ταλανίζει έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό κρατών-μελών της και οδηγεί στην αμφισβήτηση της βιωσιμότητας του κοινού νομίσματος, με όλους τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται για την Ευρωπαϊκή, αλλά και την παγκόσμια οικονομία. Κατά συνέπεια είναι επιβεβλημένη η στροφή της Ευρωπαϊκής πολιτικής, με μεταφορά της έμφασης από τη δημοσιονομική λιτότητα στην ανάπτυξη. Σαφέστατα η άμβλυνση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων είναι επιβεβλημένη, ωστόσο οι υφεσιακές επιπτώσεις που προκαλούνται δεν είναι δυνατόν να αγνοούνται. Αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστον η ταχύτητα της δημοσιονομικής προσαρμογής, ακόμα και οι ακριβείς ετήσιοι ποσοτικοί στόχοι, πρέπει να προσαρμόζονται στον οικονομικό κύκλο και να αναθεωρούνται, λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερα τις επιπτώσεις στην ανεργία. Η σύζευξη της δημοσιονομικής προσαρμογής με τη μακροοικονομική διαχείριση της ανάπτυξης θεωρείται πλέον. Μια τέτοια στροφή απαιτεί σημαντικές αλλαγές της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής, με μεγαλύτερη ταχύτητα στην πολιτική δημοσιονομική, τραπεζική και οικονομική ολοκλήρωση.

7.4. Η ανάγκη για την χάραξη νέας πορείας για την Ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Προκειμένου η χώρα μας να ξεπεράσει την ιδιαίτερα σκληρή πραγματικότητα στην οποία περιήλθε λόγω της κρίσης χρέους, η οποία επί της ουσίας είναι κρίση και πολιτική, κοινωνική, θεσμών και αξιών πρέπει να εφαρμόσει ένα μακροπρόθεσμο και βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης. Το μοντέλο αυτό έχει γίνει αντικείμενο ενδελεχούς μελέτης διαφόρων σκεπτόμενων οργάνων της πολιτείας αλλά και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Πιο κάτω παρουσιάζονται ορισμένες δράσεις και πολιτικές τις οποίες ανέδειξε η μελέτη της McKinsey αλλά και άλλα συλλογικά όργανα όπως είναι το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος (Ο.Ε.Ε.), η Ελληνική Ένωση Διοίκησης Εταιρειών (Ε.Ε.Δ.Ε.), ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.), ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.) και άλλοι προκειμένου να επιτευχθεί το ζητούμενο της μεταστροφής του οικονομικού κλίματος αλλά και του μετασχηματισμού του εφαρμοζόμενου οικονομικού μοντέλου.

Οι δράσεις αυτές είναι ενδεικτικές και καταγράφονται λαμβανομένων υπόψη των σημερινών οικονομικοπολιτικών δεδομένων και οδηγούν από μόνες τους σε σημαντικό μετασχηματισμό της διάρθρωσης της Ελληνικής οικονομίας.

Ο επιχειρούμενος αυτός μετασχηματισμός και οι συγκεκριμένες δράσεις και πολιτικές θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον προσδιορισμό του των νέων δεδομένων και αναγκαιοτήτων του επαγγέλματος του οικονομολόγου στην χώρα μας αλλά και του ρόλου του Οικονομικού Επιμελητηρίου.

Οι δράσεις και οι πολιτικές που παρουσιάζονται χωρίζονται σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάλογα με την αμεσότητα στην ανάγκη εφαρμογής των αλλά και τον χρόνο που αυτές χρειάζονται για να μελετηθούν και να εφαρμοσθούν.

A. Βραχυπρόθεσμες αλλαγές

Μία από τις πρωταρχικές ανάγκες τόσο για την επανεκκίνηση της οικονομίας αλλά και την κοινωνική ανακούφιση είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Επιπλέον θα πρέπει βραχυπρόθεσμα να επιτευχθούν:

- Ο εξορθολογισμός των δαπανών του δημοσίου τομέα.
- Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών των Ελληνικών επιχειρήσεων.
- Η προσέλκυση μεγάλης κλίμακας επενδύσεων τόσο από εγχώρια επενδυτικά κεφάλαια όσο και από το εξωτερικό.
- Η μετατόπιση της παραγωγής προς των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών και η αποτελεσματική προώθηση συγκεκριμένων προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία έχουν συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στις διεθνείς αγορές.
- Η άρση των περιορισμών στην είσοδο νεοεισερχομένων επαγγελματιών και επιχειρηματιών σε μία ομάδα επαγγελμάτων και κλάδων.
- Η χάραξη οικονομικής και επενδυτικής πολιτικής καθώς και συνολικού αναπτυξιακού σχεδίου της χώρας με κλαδική προσέγγιση.
- Η αποκατάσταση της ρευστότητας στην αγορά. Προκειμένου να αποκατασταθεί η ρευστότητα θα πρέπει να ανακεφαλαιοποιηθούν οι Ελληνικές τράπεζες ομαλά και να μπορέσουν να αντλήσουν επιπλέον

ρευστότητα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την διεθνή διατραπεζική αγορά. Επιπρόσθετα προκειμένου να αυξηθεί η ρευστότητα στην Ελληνική αγορά θα πρέπει να γίνει άριστη εκμετάλλευση του Ε.Σ.Π.Α. 2007-13 με στόχο να μην υπάρξουν αδιάθετοι πόροι.

- Η δημιουργία νομοθετικών ρυθμίσεων για την προστασία επενδυτών και ειδικότερα των ξένων άμεσων επενδύσεων.
- Η επίτευξη περαιτέρω διαγραφής δημόσιου χρέους και ευνοϊκότερων όρων αποπληρωμής του, προκειμένου αυτό να καταστεί εξυπηρετήσιμο.
- Η επανεκκίνηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων καθώς και έργων Σ.Δ.Ι.Τ. με έργα στοχευμένα και κοστολογικά ελεγμένα.
- Η εμπέδωση κλίματος αξιοπιστίας για την χώρα μας στο διεθνές γίγνεσθαι.
- Η συνεπής εξυπηρέτηση των οικονομικών υποχρεώσεών μας προς το Δ.Ν.Τ και την Ε.Ε.
- Η επίδειξη συνέπειας απέναντι στους Ευρωπαίους εταίρους μας.
- Η αλλαγή της νοοτροπίας της εσωστρέφειας και η αλλαγή της νοοτροπίας της διασφάλισης μίας μόνιμης θέσης στο δημόσιο ως προοπτικής επαγγελματικής αποκατάστασης μεγάλου μέρους του πληθυσμού με παράλληλη στροφή του στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.
- Η κατανόηση του γεγονότος ότι οι επιχειρήσεις δεν απευθύνονται σε μια αγορά 10.000.000 καταναλωτών αλλά σχεδόν σε κάθε καταναλωτή του πλανήτη.
- Η δημιουργία κινήτρων τόσο στον Δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα τα οποία να συνδέονται με την αποτελεσματικότητα των εργαζομένων.

Μακροπρόθεσμες αλλαγές.

- Η απάλειψη της πολυνομίας και της γραφειοκρατίας οι οποίες λειτουργούν σαν τροχοπέδη για τις επενδύσεις,
- Η δημιουργία νέου σταθερού φορολογικού πλαισίου το οποίο να προάγει την επιχειρηματικότητα και να δίδει φορολογικά κίνητρα για νέες επενδύσεις στη χώρα μας. Επιπρόσθετα θα πρέπει να εγκαθιδρυθεί ένα νέο φορολογικό ήθος καθώς και κουλτούρα συμμόρφωσης στους φορολογικούς νόμους.
- Η δημιουργία ενός, κοινώς αποδεκτού πλαισίου υποχρεώσεων και απαιτήσεων ανάμεσα στους εργοδότες και τους εργαζόμενους το οποίο θα οδηγήσει σε μακρόχρονη περίοδο «εργασιακής ειρήνης».
- Η υιοθέτηση μοντέλων πιστοποίησης όπως τα αντίστοιχα της Μεγάλης Βρετανίας τα οποία θα οδηγήσουν σταδιακά στην ανάπτυξη νοοτροπίας ποιότητας, τήρησης διαδικασιών και ελέγχων τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους εργαζόμενους και τους καταναλωτές.
- Η συνεχής βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ενημέρωσης των εργαζόμενων σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα με την παροχή ουσιαστικών κινήτρων από το κράτος προς αυτήν την κατεύθυνση.
- Η δημιουργία ενός σταθερού επιχειρηματικού περιβάλλοντος με αλλαγές και επικαιροποίηση του επιμέρους κανονιστικού πλαισίου όπως για παράδειγμα οι διατάξεις αγορανομικού κώδικα, εμπορικού κώδικα, η απαλοιφή των επικαλύψεων και συναρμοδιοτήτων των εποπτικών φορέων.

- Η αποδαιμονοποίηση και η αναβάθμιση, μέσω στοχευμένης κρατικής και θεσμικής επικοινωνίας, της έννοιας της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.
- Η δημιουργία χρηματοοικονομικής καινοτομίας με την δημιουργία νέων προϊόντων χρηματοδότησης επιχειρήσεων σε όλα τα στάδιά τους αλλά και επενδυτικών σχεδίων.
- Η Σταδιακή εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα θεμάτων και εννοιών σχετικά με την επιχειρηματικότητα, την οικονομία και τη διαχείριση.
- Η δημιουργία, από πλευράς θεσμικών επαγγελματικών φορέων, βοηθημάτων και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.
- Η συνεχής προσπάθεια εμπέδωσης της έννοιας της διαφάνειας σε όλο το σύστημα.
- Η ύπαρξη κινήτρων για την έρευνα και την καινοτομία.
- Η σύνδεση του Πανεπιστημίου με την επιχειρηματικότητα και τις επιχειρήσεις.
- Η διασύνδεση της έρευνας και της τεχνολογίας με τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα.
- Η υποστήριξη των εξαγωγών.

- Η **συναίνεση** όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων, στην προσπάθεια επίτευξης του νέου οράματος για την Ελλάδα του αύριο.
- Το κτίσιμο **εμπιστοσύνης** μεταξύ κράτους και πολιτών, με την **διαφάνεια και την ειλικρίνεια να** αποτελούν τους θεμελιώδεις άξονες οικοδόμησης της.
- Η έγκαιρη και έγκυρη επικοινωνία και ενημέρωση των πολιτών της χώρας για θέματα οικονομικής και κοινωνικής φύσεως.
- Η ανάδειξη της κοινωνικής υπευθυνότητας των επιχειρήσεων και του κράτους σε σημαντική παράμετρο του νέου μοντέλου ανάπτυξης.
- Η κατάρτιση σχεδίου επικοινωνίας της νέας Ελλάδας προς το εξωτερικό με στόχο την ανάκτηση της αξιοπιστίας μας ως Κράτος.
- Η δημιουργία ενός ενιαίου Λογιστικού και Πληροφοριακού Συστήματος για το Ελληνικό δημόσιο.
- Η εξορθολόγηση της λειτουργίας των Δ.Ε.Κ.Ο. και η αποτελεσματικότητά τους.
- Η εισαγωγή της διαδικασίας των ανοικτών ηλεκτρονικών διαγωνισμών στο δημόσια τομέα.
- Η επανασχεδίαση του προγράμματος σπουδών και το υλικό εκπαίδευσης στα σχολεία και τα Πανεπιστήμια.
- Η Ανώτατη Σχολή Δημόσιας Διοίκησης να αποτελέσει τον πυρήνα ανάδειξης των νέων διευθυντικών στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης.

- Η αναδιοργάνωση της Ελληνικής Δικαιοσύνης με παράλληλη προσπάθεια να αποσαφηνισθεί η νομολογία και να μειωθεί ο απόλυτος αριθμός νόμων που υφίστανται.
- Η δημιουργία ισχυρών και ανεξάρτητων ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών.
- Ο διαχωρισμός της Νομοθετικής και της Εκτελεστικής εξουσίας.
- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών η οποία είναι ο βασικότερος προσδιοριστικός παράγοντας για τη μακροχρόνια βιωσιμότητα της οικονομίας.
- Η χρηματοδότηση της οικονομίας από ιδιωτικά και μετοχικά κεφάλαια.
- Η κατάργηση περιττών δημόσιων οργανισμών.
- Ο ιδιωτικός τομέας πρέπει να ενεργοποιηθεί για την αξιοποίηση επιχειρηματικών και επενδυτικών ευκαιριών που θα ενισχύσουν την εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα της χώρας,
- Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα πρέπει να καταπολεμηθεί, περιορίζοντας την πολυνομία και ελαχιστοποιώντας τις συναλλαγές μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των δημόσιων οργανισμών σε τομείς που σχετίζονται με την επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα.
- Η μερική απασχόληση πρέπει να ενθαρρυνθεί ώστε να διευρυνθεί η βάση απασχόλησης και να γίνει πιο ευέλικτη η εργασία.
- Η επιτυχής έκβαση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων η οποία θα αυξήσει την εισροή ξένων κεφαλαίων και θα δημιουργήσει στρατηγικές συμμαχίες ανάμεσα σε ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις.

- Η απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών για την έγκριση και αδειοδότηση επενδύσεων με ταχύρυθμες διαδικασίας (fast track).
- Ο επαναπροσδιορισμός του περιβαλλοντολογικού και χωροταξικού πλαισίου και εναρμόνιση τους με τις πραγματικές αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας με παράλληλη διατήρηση του περιβαλλοντικού μας πλούτου.
- Η αύξηση της ταχύτητας εκδίκασης υποθέσεων με έμφαση στο Συμβούλιο της Επικρατείας,
- Η τοποθέτηση πρόσθετων δικαστικών λειτουργιών με οικονομική εξειδίκευση στα διοικητικά πρωτοδικεία και εφετεία,
- Η ίδρυση ενός ανεξάρτητου θεσμικού οργάνου Οικονομικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης – με συνεισφορά και του ιδιωτικού τομέα – που θα υπάγεται απευθείας στον Πρωθυπουργό και θα έχει ως αποστολή την παρακολούθηση και το συντονισμό της εφαρμογής της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής.
- Η βελτιστοποίηση των μέτρων καταπολέμησης της φοροδιαφυγής αξιοποιώντας διεθνείς πρακτικές στους τομείς της ανίχνευσης/τμηματοποίησης, και της στρατηγικής επικοινωνίας και συλλογής φόρων
- Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας μακροχρόνιας, συντονισμένης και στοχευμένης Εθνικής Στρατηγικής Εξαγωγών, με συμμετοχή των θεσμικών φορέων και με επιλογή προϊόντων και υπηρεσιών με συγκριτικό πλεονέκτημα τα οποία θα αποτελέσουν τον προπομπό στην προσπάθεια διείσδυσης σε ξένες αγορές.

- Η προσπάθεια στην περαιτέρω ανάδειξη προϊόντων ονομασίας - προέλευσης.
- Η προσπάθεια δημιουργίας χρηματοοικονομικών εργαλείων για να στηρίξουν τη ρευστότητα των επιχειρήσεων στην προσπάθεια αυτή.

Η μελέτη της McKinsey “Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά” συμπεραίνει και προτείνει:

«Είναι πλέον σαφές ότι το λανθασμένο μοντέλο ανάπτυξης του παρελθόντος πρέπει να αντικατασταθεί από μία δραστικά διαφορετική δομή ανάπτυξης και νέους στόχους. Ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι να υιοθετήσει η χώρα ένα νέο Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελλάδας. Η ανάπτυξη δεν μπορεί πλέον να στηριχθεί αποκλειστικά στην κατανάλωση. Δεν υπάρχουν πια φτηνά δανειακά κεφάλαια για να τη χρηματοδοτήσουν. Για να πετύχει τους νέους της στόχους η χώρα οφείλει να υλοποιήσει ριζικές αλλαγές στην αναπτυξιακή της μηχανή:

Το εθνικό οικονομικό μοντέλο πρέπει να γίνει πολύ πιο εξωστρεφές, με έμφαση στις αγορές του εξωτερικού, για να εξάγει αγαθά και υπηρεσίες και να εισάγει επενδυτικά κεφάλαια. Διεθνώς εμπορεύσιμοι τομείς, όπως ο τουρισμός, και η βιομηχανία πρέπει να απορροφήσουν το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων πόρων, ώστε να αποκτήσουν οικονομίες κλίμακας, τεχνογνωσία και ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο.»

8.ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Οι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας οι οποίοι διαφαίνεται να ενσωματώνουν ανταγωνιστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα αναφορικά με την διεθνοποιημένη και παγκοσμιοποιημένη αγορά για τα επόμενα 10 έτη υπήρξαν αντικείμενο μελέτης της ήδη μνημονευθείσας μελέτης της McKinsey «Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά». Η μελέτη επιχειρεί να προσδιορίσει το μοντέλο και τη στρατηγική

ανάπτυξης που θα πρέπει να ακολουθηθεί σε ορίζοντα δεκαετίας, χρησιμοποιώντας ως βάση την ανταγωνιστικότητα, την παραγωγικότητα, την εξωστρέφεια και την τόνωση των επενδύσεων και της απασχόλησης η χώρα μας. Για να εκπληρώσει το σκοπό αυτό, η μελέτη αναλύει τη δομή και τις προοπτικές ανάπτυξης βασικών τομέων της οικονομίας, καθώς και δομικούς παράγοντες, προβλήματα και ευκαιρίες στην ελληνική οικονομία συνολικά. Η μελέτη επικεντρώνεται στους πέντε μεγαλύτερους κλάδους παραγωγής (σε όρους Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας) και σε οκτώ δυναμικούς υπο-κλάδους (Αναδυόμενοι Αστέρες), που συλλογικά έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν καθοριστικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας τα επόμενα χρόνια, αναγνωρίζοντας ότι μπορεί να υπάρχουν πρόσθετες ευκαιρίες ανάπτυξης σε επιπλέον κλάδους ή υποκλάδους που δεν έχουν αναλυθεί στη μελέτη αυτή. Οι πέντε μεγαλύτεροι κλάδοι (τουρισμός, λιανεμπόριο, ενέργεια, βιομηχανία και αγροτική παραγωγή) επελέγησαν καθώς καλύπτουν το 42% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, συνεισφέρουν τα μέγιστα στα φορολογικά έσοδα ενώ παράλληλα αντιπροσωπεύουν περίπου το 70% της απασχόλησης και έχουν τη μεγαλύτερη δυνατότητα να βελτιώσουν σημαντικά τη μελλοντική προοπτική ανάπτυξης της χώρας. Επιπρόσθετα η μελέτη αναδεικνύει οκτώ υπο-κλάδους οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να καταγράψουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης στο μέλλον. Οι κλάδοι αυτοί περιλαμβάνουν τη φαρμακοβιομηχανία (για τα γενόσημα), την ιχθυοκαλλιέργεια, τον ιατρικό τουρισμό, τη φροντίδα των ηλικιωμένων και των χρόνια ασθενών, την δημιουργία περιφερειακών διαμετακομιστικών κέντρων εμπορευμάτων, τη διαχείριση αποβλήτων, τις εξειδικευμένες κατηγορίες τροφίμων και την ανάπτυξη προγραμμάτων κλασικών σπουδών. Η επιλογή έγινε ανάμεσα σε 20 υποψήφιους κλάδους που εξετάστηκαν και βασίστηκε στα ενδογενή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα τους και της χώρας (π.χ. πρώτες ύλες, τεχνογνωσία, υποδομές, απόσταση από σημαντικές αγορές, κλπ.), καθώς και στη δυναμική της διεθνούς προσφοράς και ζήτησης σε κάθε κλάδο από αυτούς.

Η μελέτη προτείνει συνολικά ένα νέο Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελλάδας για την επόμενη δεκαετία, που μπορεί να δημιουργήσει 49 δισ. ευρώ σε ετήσια Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (55 δισ. ευρώ σε όρους ΑΕΠ) και 520.000 νέες θέσεις εργασίας εντός 10 ετών. Επιπλέον υποδεικνύει πάνω από 100 εξειδικευμένες κλαδικές και οριζόντιες δράσεις οι οποίες πρέπει να αναληφθούν τόσο από το κράτος όσο και από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η έρευνα διεξήχθη από τον Δεκέμβριο του 2010 έως τον Σεπτέμβριο του 2011 και ήταν συγχρηματοδοτούμενη από τον ΣΕΒ, την Ένωση Ελληνικών τραπεζών και την McKinsey.

Οι περισσότεροι από τους εν λόγω κύριους κλάδους έχουν εντοπισθεί και από άλλα συλλογικά και σκεπτόμενα όργανα όπως είναι το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος (Ο.Ε.Ε.), η Ελληνική Ένωση Διοίκησης Εταιρειών (Ε.Ε.Δ.Ε.), ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.), Ο σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.) και άλλοι.

Πιο κάτω παρουσιάζονται περιληπτικά οι κλάδοι και οι υπό-κλάδοι τους οποίους ανέδειξε η μελέτη της McKinsey. Παράλληλα, πέρα από αυτούς, γίνεται αναφορά και στον κλάδο της ναυτιλίας μια και αυτός αποτελεί πηγή σημαντικών εισροών στην εγχώρια οικονομία. Επιπλέον παρουσιάζονται περιληπτικά και επιπλέον πέντε υπό-κλάδοι με σημαντικές προοπτικές δημιουργίας προστιθέμενης αξίας και θέσεων εργασίας στην χώρα μας στο πρόσφατο μέλλον.

A. Ο τουρισμός

Ο τουρισμός είναι ένας από τους βασικότερους κλάδους του ελληνικού κράτους, καθώς αποτελεί μια από τις βασικότερες πηγές εισροών και πλούτου. Πιο συγκεκριμένα, ο τουρισμός παρέχει 800.000 θέσεις εργασίας (σύνολο

εργαζομένων στην ελληνική οικονομία κατά το έτος 2012, 3.689.000) και συνεισφέρει το 18% του ΑΕΠ. Ωστόσο, η συνολική επίδραση του κλάδου αυτού στο ΑΕΠ της χώρας μας, συνυπολογίζοντας τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που επέρχονται σε άλλους τομείς και κλάδους (όπως το εμπόριο, ναυτιλία, σίτιση κ.α.) πλησιάζει το 30%.

Έτσι λοιπόν συμπεραίνουμε πως αυτός ο κλάδος-πυλώνας αποτελεί πρόκληση για περαιτέρω εκμετάλλευση της έντασης και αποδοτικότητας του. Σύμφωνα με τη μελέτη της McKinsey, υπάρχει μεγάλο περιθώριο για την ανάπτυξη του βαθμού απόδοσης της τουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Αν ακολουθηθούν ορισμένοι άξονες στρατηγικής που προτείνονται, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί σημαντικά η ζήτηση για τον Ελληνικό τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι μέσα στην επόμενη δεκαετία (έως το 2021) υπάρχει η δυνατότητα να αυξηθούν οι αφίξεις των τουριστών έως και 48% αλλά και η κατά μέσο όρο δαπάνη ανά άτομο έως και 32%. Με αυτόν τον τρόπο εκτιμάται πως η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία θα φθάσει τα 18 δις ευρώ ετησίως και θα δημιουργηθούν περίπου 220 χιλιάδες επιπλέον θέσεις εργασίας. Όπως εύκολα μπορούμε να αντιληφθούμε πρόκειται για έναν στόχο που υπόσχεται να υποβοηθήσει στην επανόρθωση την ελληνική οικονομία.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν πως συνιστά επιτακτική ανάγκη η εθνική «προσκόλληση» στο βασικό τουριστικό προϊόν μας που είναι το δίπτυχο "ήλιος-θάλασσα" με σκοπό να το αναβαθμίσουμε με εκσυγχρονισμό και εμπλουτισμό των υποδομών και με παράλληλη ανάπτυξη της κρουαζιέρας και των άλλων μορφών θαλάσσιου τουρισμού. Η μελέτη της McKinsey, προσβλέπει στην ανάγκη για δημιουργία μεγάλων παραθεριστικών κέντρων και τουριστικών κατοικιών. Επίσης, στο πλαίσιο της μελέτης προτείνεται η χώρα να διατηρήσει το μερίδιό της στις παραδοσιακές τουριστικές αγορές της Ευρώπης και την ίδια στιγμή να εισχωρήσει σε νέες αναδυόμενες αγορές, όπως η Ρωσία και η Κίνα. Επίσης, οι δύο μεγάλες πόλεις, η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, εκτιμάται ότι με τις κατάλληλες

ενέργειες μπορούν και πρέπει να καθιερωθούν διεθνώς ως ελκυστικοί προορισμοί city break.

Ωστόσο αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι αρχικά να αρθούν ορισμένα εμπόδια που συμβάλλουν στην δυσλειτουργία μιας εύρυθμης τουριστικής δραστηριότητας. Στα πλαίσια αυτά, οι ενέργειες που πρέπει να υλοποιηθούν άμεσα είναι οι εξής:

- Δημιουργία περισσότερων απευθείας πτήσεων προς τη χώρα μας.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών θεώρησης visa.
- Μείωση των τελών και λοιπών χρεώσεων στα αεροδρόμια.

Ένα ακόμα σημείο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα αναβάθμισης φαίνεται να είναι η τουριστική εκπαίδευση. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού θα πρέπει αρχικά να εκσυγχρονιστούν οι υφιστάμενες σχολές και εν συνεχεία να δημιουργηθούν νέες σε δευτεροβάθμιο και τριτοβάθμιο επίπεδο χρησιμοποιώντας σαν πρότυπα τις καλύτερες σχολές σε παγκόσμιο επίπεδο.

A.1. Οι Αδυναμίες του Τουριστικού κλάδου

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ο κλάδος του τουρισμού αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες παραγωγικές δραστηριότητες της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο, διαφαίνεται να αντιμετωπίζει ορισμένες σημαντικές αδυναμίες οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι:

- Η Ελλάδα φαίνεται να αντιμετωπίζει φθίνοντα μερίδια αγοράς στις παραδοσιακές αγορές.
- Παρουσιάζει περιορισμένη διείσδυση σε νέες ανερχόμενες αγορές, όπως η Ρωσία και Κίνα σε σχέση με ανταγωνιστικούς προορισμούς (Ιταλία, Πορτογαλία και Ισπανία).
- Η τουριστική περίοδος είναι συγκεντρωμένη στους καλοκαιρινούς μήνες (52% των αφίξεων πραγματοποιούνται κατά το 3ο τρίμηνο).

- Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα δαπανούν κατά μέσο όρο λιγότερα χρήματα σε σύγκριση τους υπόλοιπός ανταγωνιστικούς τουριστικούς προορισμού.
- Παρατηρείται περιορισμένη σύνδεση της Ελλάδας με τις νέες αναδυόμενες και υπεράκτιες αγορές, ενώ ταυτόχρονα τα σημεία εισόδου των τουριστών (π.χ. η Αθήνα) είναι ακριβά για τους αερομεταφορείς.
- Η Ελλάδα υστερεί σε σημαντικό βαθμό στην ποιότητα και ποσότητα καταρτισμένων ανθρώπινων πόρων, καθώς και στο ακαδημαϊκό επίπεδο των επαγγελματιών του τουρισμού που αποφοιτούν από τις ελληνικές σχολές.
- Τέλος, φαίνεται να έχει ανάγκη από έναν εθνικό οργανισμό, που να λειτουργεί με βάση τις αρχές της αγοράς, επιφορτισμένος με την αποτελεσματική προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στο εξωτερικό.

A.2 Άξονες στρατηγικής Αναβάθμισης

Επιτακτική ανάγκη για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αποτελεί η αναζωογόνηση του ελληνικού «brand» και η αναβάθμιση της κατάλληλης διαφημιστικής καμπάνιας ανά τουριστικό προορισμό. Αυτό θα επιτευχθεί με την εισαγωγή πολλαπλών καναλιών επικοινωνίας για αποτελεσματική ενημέρωση των ενδιαφερόμενων τουριστικών ομάδων με άμεσο και εύκολο τρόπο.

Ένα ακόμα σημείο στο οποίο πρέπει να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια για διεύρυνση και βελτίωση είναι η αεροπορική διασύνδεση με ιδιαίτερης σημασίας προορισμούς όπως είναι οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα.

Τέλος, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην πραγματοποίηση δημοσίων αλλά και προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων σε υποδομές που είναι σημαντικές για την ανάπτυξη και αναβάθμιση κατάλληλων λιμανιών για κρουαζιέρα, την κατασκευή νέων μαρίνων κ.α.

Ωστόσο πέρα από την υλοποίηση των παραπάνω στόχων υπάρχουν μια σειρά από βραχυπρόθεσμα μέτρα τα οποία θα μπορέσουν να διαθέσουν σημαντική βελτίωση στην αποτελεσματικότητα του κλάδου. Αυτά τα μέτρα είναι τα κάτωθι:

- μείωση των τελών των αεροδρομίων, του συντελεστή ΦΠΑ (11% έναντι 4,5-5% των ανταγωνιστών μας).
- Βελτίωση της υγιεινής, εξάλειψη παράνομης εργασίας και υπερβολικής κερδοσκοπίας με την έντονη δραστηριοποίηση των κρατικών μηχανισμών ελέγχου κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου.
- Διασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβασης σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τους επισκέπτες.
- Διασφάλιση συνθηκών απόλυτης ασφάλειας για τους επισκέπτες.
- Ένταξη πιστοποιήσεων ποιότητας ή επιχειρηματικής αριστείας στον τομέα του τουρισμού, ανεξαρτήτως μεγέθους.
- Προσπάθεια ένταξης διεθνούς εμβέλειας Opinion Leaders στην προσπάθεια προώθησης του τουρισμού.

B. Ενέργεια

Ένας άλλος κλάδος που καλύπτει σημαντικό μερίδιο στο ΑΕΠ της χώρας μας είναι ο κλάδος της ενέργειας με ποσοστό συμμετοχής περίπου 4% στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και επηρεάζει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων μεταποιητικών μονάδων. Ο Ελληνικός κλάδος ενέργειας διαφαίνεται να λειτουργεί με αρκετά χαμηλή αποδοτικότητα στη χρήση καυσίμων, χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας και κεφαλαίων και υψηλό κόστος του μίγματος παραγωγής, συγκριτικά με τον μέσο όρο των Ευρωπαϊκών χωρών και δη των αγορών της Νοτίου Ευρώπης και της Γερμανίας,. Το μίγμα παραγωγής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το

πετρέλαιο (αντί για το φθηνότερο φυσικό αέριο) ενώ οι μελλοντικοί ενεργειακοί στόχοι περιλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό παραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, γεγονός που πιθανόν να αυξήσει το μέσο κόστος του ενεργειακού μίγματος. Επιπλέον, μια ακόμα αδυναμία φαίνεται να είναι η περιορισμένη εξωστρέφεια που παρουσιάζει αυτός ο τομέας, καθώς είναι σχετικά μικρή η ελληνική παρουσία στις αγορές του εξωτερικού, και περιορισμένη η δραστηριοποίηση ελληνικών επιχειρήσεων σε όλο το μήκος της παραγωγικής .

B.1 Στρατηγική Ανάπτυξης του Κλάδου-Ενέργεια

Μέσα από κατάλληλες ενέργειες μπορεί να επιτευχθεί αρκετά μεγάλη βελτίωση της ενεργειακής παραγωγικότητας και εν συνεχεία μια γενικότερη ανάπτυξη της παραγωγικής δραστηριότητας του Ελληνικού κλάδου ενέργειας. Έτσι λοιπόν αρχικά προτείνεται ένας εξορθολογισμός της κατανάλωσης ενέργειας στα κτίρια και τις μεταφορές. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση των κατάλληλων τεχνικών μέσων, τα περισσότερα από τα οποία απαιτούν επενδύσεις και κίνητρα για να επιταχυνθεί η εφαρμογή τους.

Πιο συγκεκριμένα, μέσα από μια περισσότερο εύρυθμη λειτουργία του ενεργειακού κλάδου μπορεί να επιτευχθεί:

1. Πιο αποδοτική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων,
2. Βελτίωση της λειτουργικότητας (σε επίπεδο καυσίμων και εργασίας) και της εγχώριας παραγωγικής διαδικασίας,
3. Αύξηση της παραγωγικότητας κεφαλαίων,
4. Βελτιστοποίηση του μείγματος ενέργειας.

Βασικές προτεραιότητες θα πρέπει να είναι η εκμετάλλευση της γεωγραφικής θέσης της χώρας με στόχο τη δημιουργία Κόμβου Φυσικού Αερίου, η αύξηση της συμμετοχής των ελληνικών επιχειρήσεων στα έργα ενεργειακής υποδομής

και παραγωγής ενέργειας της ευρύτερης περιοχής, η προώθηση των εξαγωγών ενεργειακών προϊόντων την επόμενη πενταετία και η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων στην αλυσίδα παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το αποτέλεσμα του εξορθολογισμού σε αυτόν τον κλάδο προβλέπεται πολύ σημαντικό για την ελληνική οικονομία.

Γ. Βιομηχανία

Τα τελευταία 20 χρόνια συντελείται μια ευρείας κλίμακας αποβιομηχανοποίηση στην Ελλάδα αλλά και στο σύνολο της Ε.Ε. Πιο συγκεκριμένα, για την Ελλάδα παρατηρούμε μείωση της συμμετοχής του κλάδου της βιομηχανίας στην οικονομία από 13% σε 8%. Ωστόσο αυτός ο κλάδος έχει πολύ σημαντική σημασία για τα μεγέθη της ελληνικής οικονομίας, καθώς παρά την διευρυμένη μείωση των σχετικών μεγεθών που παρατηρούμε, παραμένει ο δεύτερος μεγαλύτερος σε συνεισφορά Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και ο τρίτος μεγαλύτερος σε απασχόληση, από όλους τους κλάδους παραγωγής. Επιπλέον, συνεισφέρει τα περισσότερα φορολογικά έσοδα και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Κατά συνέπεια ο κλάδος της βιομηχανίας πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο των αναπτυξιακών πολιτικών για την οικονομική πορεία της χώρας μας. Εν γένει, ο κλάδος αυτός, απαρτίζεται από μία σειρά μεγάλων σύγχρονων επιχειρήσεων, διεθνώς ανταγωνιστικών και με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα. Εντούτοις, για το σύνολο του κλάδου και ιδίως για τις μεγάλες εξωστρεφείς εταιρίες, παρατηρούνται μια σειρά οριζόντιων μακροοικονομικών εμποδίων η άρση των οποίων μαζί με την δημιουργία ενός φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι κρίσιμες και απαραίτητες προϋποθέσεις στην προσπάθειά βελτίωσης της εγχώριας και διεθνούς ανταγωνιστικότητά του.

Η λειτουργία του κλάδου αυτού μπορεί να διαχωριστεί σε τέσσερις βασικές υποκατηγορίες . Οι υποκατηγορίες αυτές είναι οι εξής:

(α) Μεταποίηση τροφίμων, με συνεισφορά του 30% της βιομηχανικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας και 20% στην απασχόληση. Η μεταποίηση τροφίμων αποτελεί το μεγαλύτερο τομέα του κλάδου. Η συνεχής και αυξανόμενη παγκόσμια ζήτηση συσκευασμένων προϊόντων προκαλεί μια έντονη ανάπτυξη αυτού του υποκλάδου με αρκετά υψηλές προοπτικές τόσο για την Ελλάδα όσο και την Ε.Ε.

Η μεταποίηση τροφίμων, χάρη στη διαθεσιμότητα πρώτων υλών και προϊόντων υψηλής ποιότητας, εξειδικευμένης τεχνογνωσίας και λογικού κόστους στην Ελλάδα, παρουσιάζει πολλές δυνατότητες να αυξήσει την αξία και τον όγκο των εξαγωγών της ειδικά σε τέσσερις κατηγορίες τροφίμων που αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς, λίπη και έλαια, φρούτα και λαχανικά, γαλακτοκομικά προϊόντα και προϊόντα αρτοποιίας. Η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρουν αυτοί οι τομείς απαιτεί την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν την έλλειψη οικονομιών κλίμακας, σύγχρονου παραγωγικού δυναμικού, καινοτομιών και πρόσβασης στις διεθνείς αγορές.

Ένα παράδειγμα που αφορά την κλίμακα παραγωγής και την πρόσβαση στις ξένες αγορές είναι το ελαιόλαδο. Η Ελλάδα είναι ο 3^{ος} μεγαλύτερος παραγωγός ελαιολάδου στον κόσμο, η κατάταξη αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστούμε το περιορισμένο μέγεθος της ελληνικής οικονομίας συγκριτικά με λοιπές χώρες-ανταγωνίστριες. Η Ελλάδα εξάγει περίπου το 60% της παραγωγής της χύδην στην Ιταλία, ωστόσο, με τον τρόπο αυτόν, χάνει υπεραξία που εκμεταλλεύεται η Ιταλία, εξάγοντας ξανά το ελαιόλαδο συσκευασμένο. Ένα άλλο παράδειγμα προϊόντος που μπορεί να στηρίξει δυναμικά τον κλάδο βιομηχανίας στα τρόφιμα είναι η φέτα. Στη φέτα, η Ελλάδα κατέχει μερίδιο της τάξης του 28% στο σύνολο της παγκόσμιας αγοράς.

Με μια σειρά από στρατηγικές κινήσεις μπορεί να δοθεί η επιδιωκόμενη ώθηση στον κλάδο αυτόν ώστε να επιτευχθούν βελτιώσεις με πολλαπλασιαστικά ωφέλει στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας. Οι προτεινόμενες κινήσεις για ανάπτυξη αυτού του κλάδου είναι:

- Επένδυση στην καινοτομία και σταδιακή βελτίωση της αξίας του προϊόντος. Δημιουργία ενός παγκόσμια αναγνωρίσιμου μηχανισμού πιστοποίησης πρωτότυπων ελληνικών προϊόντων και ανάληψη δράσεων που σχετίζονται ειδικά με το κάθε προϊόν, όπως η συσκευασία και το "ονοματεπώνυμο"/ branding, η υποκατάσταση των εισαγωγών λαδιού (π.χ. ηλιέλαιου) κυρίως για επαγγελματική χρήση, η εισαγωγή καινοτομιών, η διαφήμιση του τόπου προέλευσης για τα ελληνικά γαλακτοκομικά (στραγγιστό γιαούρτι και φέτα) και η επιλεκτική προώθηση άλλων προϊόντων που παρουσιάζουν προοπτική ταχείας ανάπτυξης.
- Αύξηση του ελληνικού παραγωγικού δυναμικού και της αποδοτικότητας. Η επίτευξη αυτού του στόχου μπορεί να επιτευχθεί με την ανάπτυξη 4-6 σύγχρονων μονάδων μεταποίησης και συσκευασίας μεγάλης κλίμακας (για τα προϊόντα προτεραιότητας όπως ελαιόλαδο, ελιές, τομάτες και πατάτες), στρατηγικά τοποθετημένων κοντά στην πηγή της πρώτης ύλης.
- Εξασφάλιση ισχυρής τοποθέτησης στις αγορές προτεραιότητας. Μία σημαντική δράση θα ήταν η ίδρυση μίας «Εταιρείας Ελληνικών Τροφίμων» (ιδιωτική εταιρία ή ΣΔΙΤ) που θα φρόντιζε να εξασφαλίσει πρόσβαση στις σημαντικές εξαγωγικές αγορές για ανταγωνιστικά ελληνικά προϊόντα και παραγωγούς αναπτύσσοντας δίκτυα χονδρικής και λιανικής διανομής, συντονίζοντας καμπάνιες μάρκετινγκ και ιδρύοντας σε σημεία αυξημένης κίνησης έναν περιορισμένο αριθμό καταστημάτων λιανικής πώλησης που θα διαθέτουν αποκλειστικά ελληνικά προϊόντα στις κύριες αγορές.

(β) Βαριά βιομηχανία, με 25% συνεισφορά Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας και 35% στην απασχόληση . Η βαριά βιομηχανία, περιλαμβάνει ένα μικρό αριθμό, ώριμων, επιχειρήσεων στο χώρο των μεταποιημένων μεταλλικών

προϊόντων, του τσιμέντου και των ορυκτών, με διεθνή εμβέλεια. Χαρακτηρίζεται επιβεβλημένη η ανάγκη για παροχή αναπτυξιακών κινήτρων από την πολιτεία προς την βαριά βιομηχανία και για άρση μιας σειράς από παρατηρούμενα επενδυτικά εμπόδια.

(γ) Ποτά, με 10% συνεισφορά Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας και 3% στη απασχόληση και

(δ) Ένα σύνολο μικρότερων κατηγοριών με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που συνεισφέρει την υπολειπόμενη Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και απασχόληση.

Συνολικά σημειώνεται ότι περίπου μία στις τρεις επιχειρήσεις με περισσότερους από 100 υπαλλήλους δραστηριοποιείται στη μεταποίηση.

Δ. Αγροτική Παραγωγή - Γεωργικές Καλλιέργειες

Ο αγροτικός τομέας αποτελεί ένα σημαντικό παραγωγικό τομέα για την Ελλάδα μια και απασχολεί το 13% του εργατικού δυναμικού στην ελληνική οικονομία, (περίπου 500.000 εργαζόμενους), και συνεισφέρει περίπου 4% στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, ποσοστό σχεδόν τριπλάσιο από τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 15 (μέσος όρος συνεισφοράς της αγροτικής παραγωγής στο ΑΕΠ των χωρών της Ε.Ε είναι περίπου 1,27%). Οι γεωργικές καλλιέργειες αποτελούν τον πιο σημαντικό υποκλάδο της αγροτικής παραγωγής, που συνεισφέρει στο 62% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας και το 80% της απασχόλησης του τομέα (οι ιχθυοκαλλιέργειες εξετάζονται χωριστά, ως "αναδυόμενος αστέρας"). Η δυναμικότητα αυτού του κλάδου έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς έχει έμμεσες επιπτώσεις στη βιώσιμη αγροτική και περιβαλλοντική ανάπτυξη καθώς και σε άλλους κλάδους, όπως τη μεταποίηση τροφίμων και τον τουρισμό. Ο τομέας αντιμετωπίζει αρκετές αδυναμίες στην

Ελλάδα και χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα. Το Εμπορικό Ισοζύγιο των Αγροτικών προϊόντων είναι αρνητικό. Πριν την κρίση, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κεφαλήν ήταν κατά 44% χαμηλότερη απ' αυτήν του μέσου όρου της Ε.Ε. των 15 (€17.200 έναντι €30.900). Ένας βασικός παράγοντας που συντελούσε σε αυτά τα αρνητικά μεγέθη ήταν η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, καθώς στην περίοδο 2000 – 2008 το κόστος εργασίας σχεδόν διπλασιάστηκε. Η παραγωγή είχε μειωθεί κατά 15%, το κόστος παραγωγής είχε αυξηθεί κατά περίπου 40% και οι τιμές κατά περίπου 25%. Ταυτόχρονα το εμπορικό ισοζύγιο επιδεινώθηκε καθώς οι εισαγωγές αυξάνονταν πολύ πιο γρήγορα από τις εξαγωγές (44% και 28% συνολική αύξηση αντίστοιχα). Μία σειρά από ενδογενής δομικές αδυναμίες δημιούργησαν την προαναφερόμενη κατάσταση. Σε αυτές περιλαμβάνονται ο εγκλωβισμός στις επιδοτήσεις, η συνεχής μεταφορά κατοίκων της περιφέρειας σε αστικά κέντρα με αποτέλεσμα τη μείωση του εργατικού δυναμικού στην περιφέρεια, το μικρό μέγεθος των παραγωγών, η αρνητική φιλοσοφία των Ελλήνων για το συνεταιρίζεσθαι, η χαμηλή παραγωγικότητα, η έλλειψη επιχειρηματικότητας, το χειραγωγούμενο σύστημα διανομής - αγοράς. Η διείσδυση της Ελλάδος στις κεντρικές ευρωπαϊκές αγορές είναι πολύ χαμηλή, με μερίδιο κάτω από το 2%, όταν η Ιταλία και η Ισπανία έχουν περίπου 10% και 13% αντίστοιχα. Η χώρα δεν έχει μία ολοκληρωμένη και σαφή εξαγωγική στρατηγική, είτε συνολικά είτε για το κάθε προϊόν ξεχωριστά. Οι εισροές εργασίας και η παραγωγικότητα της γης υπολείπονται σημαντικά των περισσότερων χωρών του ευρωπαϊκού Νότου.

Παρά τα μειονεκτήματα αυτά, η Ελλάδα κατέχει πλεονεκτήματα ποιότητας και κόστους που δείχνουν ότι υπάρχει η δυνατότητα για υψηλότερη ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια και υποκατάσταση εισαγωγών. Η μελέτη της McKinsey επισημαίνει στρατηγικές προτεραιότητες για τον κλάδο, ομαδοποιημένες σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Διαφοροποίηση και επικέντρωση της στρατηγικής προϊόντων και μάρκετινγκ. Αυτό συνεπάγεται την ομαδοποίηση των προϊόντων σε τέσσερις διακριτές κατηγορίες –δηλαδή «εισαγόμενα/ευρείας κατανάλωσης», «προσανατολισμένα στην επεξεργασία», «αναδυόμενα» και «εξαγωγικές μηχανές»– και την αντίστοιχη προσαρμογή στην παραγωγική καθώς και στην εμπορική στρατηγική βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε ομάδας. Πέραν αυτών, η Ελλάδα οφείλει να επικεντρωθεί και στην δημιουργία συγκεκριμένης στρατηγικής για προϊόντα προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (π.χ., μαστίχα, κρόκω, σπαράγγια).
2. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω οικονομιών κλίμακας. Αυτό συνεπάγεται τη στροφή προς μεγαλύτερες μονάδες και υψηλότερη παραγωγικότητα μέσω της αναδιανομής της καλλιεργήσιμης γης προς όφελος συγκεκριμένων προϊόντων, τη δυνητική χρήση δημόσιων εκτάσεων για να μεγαλώσει η κλίμακα παραγωγής, την εισαγωγή νέων μεθόδων και κινήτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας της γης, και την ίδρυση ενός νέου οργανισμού τυποποίησης και πιστοποίησης για αγροτικά προϊόντα και μεθόδους (περιλαμβανομένης της βιολογικής καλλιέργειας).
3. Διασφάλιση διείσδυσης και παρουσία σε ξένες αγορές. Προς αυτή την κατεύθυνση θα συντελούσε η ίδρυση μίας «Εταιρείας Ελληνικών Τροφίμων» (ιδιωτική εταιρεία ή ΣΔΙΤ) ώστε να συγκεντρωθεί η παραγωγή, να υπάρξει συντονισμός, να δημιουργηθούν και να λειτουργήσουν δίκτυα διανομής στο εξωτερικό.
4. Ανάπτυξη επαγγελματικών δυνατοτήτων. Αυτό συνεπάγεται την ίδρυση περαιτέρω πανεπιστημιακών τμημάτων γεωργίας με έμφαση στην επιχειρηματικότητα και σε πρακτικά προβλήματα, όπως και τη

δημιουργία ενός Ινστιτούτου Ανάπτυξης της Γεωργίας που θα διαχέει αποτελεσματικά πληροφόρηση και τεχνογνωσία και θα εισάγει κίνητρα για νέους αγρότες.

Εντούτοις, πέρα από την επίτευξη των παραπάνω μακροπρόθεσμων στόχων που υπάρχουν και μια σειρά από βραχυπρόθεσμα μέτρα που έχουν κοινή συνισταμένη και άμεση προοπτική βελτίωσης ορισμένων εκ των αδυναμιών του κλάδου. Αυτά τα μέτρα είναι τα κάτωθι:

- Εξυγίανση του συστήματος εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
- Κίνητρα για την καλύτερη οργάνωση των παραγωγών.
- Κίνητρα για την παραγωγή προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία, ώστε να έχουν τη δυνατότητα της διαφοροποίησης στην τιμή πώλησης (βιολογικά προϊόντα, νέες καλλιέργειες).
- Επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, σε συνεργασία με τα πανεπιστήμια της χώρας.
- Έντατικοποίηση τις προσπάθειας για την πιστοποίηση συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων, ως προϊόντα ονομασίας και προέλευσης.
- Ουσιαστική ένταξη της μεσογειακής διατροφής, σε όλες τις προσπάθειες προώθησης των ελληνικών αγροτικών προϊόντων, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο.
- Εθνική προσπάθεια προώθησης των προϊόντων μας σε νέες αναπτυσσόμενες αγορές.
- Κίνητρα για ανάπτυξη νέων αγροτών.

- Προσπάθεια ένταξης των αγροτών σε μια νέα επιχειρηματική νοοτροπία, που μέσα από συντονισμένες δράσεις, όπως επιμορφωτικά προγράμματα και συμβουλευτικές υπηρεσίες, θα τους οδηγήσει στην επιτυχία.
- Δημιουργία ηλεκτρονικής πύλης για θέματα αγροτικής ανάπτυξης, τόσο στο επίπεδο της παραγωγής, όσο και στο επίπεδο της προώθησης των αγροτικών προϊόντων.
- Επαναπροσδιορισμός του ρόλου των Συνεταιρισμών και αναβάθμισή τους, ώστε να επιτελούν σωστά το έργο τους.
- Δημιουργία νέων αγροτών – επιχειρηματιών που θα ενταχθούν στη διαδικασία, με εντελώς διαφορετικό πνεύμα.

Ε. Λιανικό και Χονδρικό Εμπόριο

Το λιανικό και χονδρικό εμπόριο δημιουργούν το 19% της συνολικής Α.Π.Α. και το 18% της συνολικής απασχόλησης της Ελληνικής οικονομίας. Είναι ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς της οικονομίας, αναπτυσσόμενος με ρυθμούς διπλάσιους από αυτόν της οικονομίας συνολικά. Η μελέτη της Mckinsey εξετάζει τους κλάδους των τροφίμων, της ένδυσης/υπόδησης και των ηλεκτρονικών συσκευών που καλύπτουν πάνω από το 50% των συνολικών πωλήσεων του τομέα. Πράγματι, φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για τη βελτίωση της παραγωγικότητας του τομέα αυτού, η οποία υπολείπεται κατά 30% - 40% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Για να κατανοηθούν τα αίτια για την υστέρηση της παραγωγικότητας αυτού του κλάδου φαίνεται πως πρέπει να αναλυθούν οι ακόλουθες διαστάσεις.

- ✓ Δομή της αγοράς. Η διεθνής εμπειρία υποδεικνύει ότι, ειδικά στα τρόφιμα, οι μεγαλύτερες επιχειρηματικές μονάδες είναι γενικά πιο παραγωγικές. Στην Ελλάδα, ο αριθμός καταστημάτων τροφίμων και ένδυσης/υπόδησης ανά κάτοικο είναι περίπου διπλάσιος σε σύγκριση με την Ευρώπη, με αποτέλεσμα την υπό-εκπροσώπηση των μονάδων μεγαλύτερου μεγέθους και την μη εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας.
- ✓ Λειτουργικό μοντέλο. Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους ευρωπαίους, οι Έλληνες λιανέμποροι αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της περιορισμένης χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής (IT), των κατακερματισμένων προμηθευτικών αλυσίδων, του υψηλού κόστους μεταφοράς στις πιο 50 απομακρυσμένες περιοχές, της χαμηλής παραγωγικότητας του τομέα των μεταφορών, καθώς και των στρεβλώσεων στην αγορά εργασίας.
- ✓ Αλυσίδα αγοράς στο χονδρεμπόριο. Οι Έλληνες χονδρέμποροι είναι λιγότερο παραγωγικοί σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. οφείλεται στη μεγάλη εξειδίκευση ανά κατηγορία τροφίμου, στην πολυδιάσπαση και στην υστέρηση χρήσης προηγμένων μεθόδων για τη διαχείριση των αποθεμάτων και την εξυπηρέτηση των πελατών.
- ✓ Επίπεδα ανταγωνισμού. Ενώ ο βαθμός συγκέντρωσης στο λιανεμπόριο είναι αντίστοιχος με τα ευρωπαϊκά επίπεδα, στο χονδρεμπόριο – ειδικά σε ορισμένες κατηγορίες τροφίμων - είναι υψηλότερος. Εν μέρει αυτό οφείλεται στην περιορισμένη διείσδυση τόσο των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας (private label, 12% σε σύγκριση με 24% σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες) καθώς και των εκπτώτικων καταστημάτων (6% σε σύγκριση με 13% σε μερικές ευρωπαϊκές χώρες).

Αυτές οι αδυναμίες του κλάδου στην ελληνική οικονομία επιτάσσουν μια σειρά από μέτρα που πρέπει να έρθουν στο επίκεντρο της αναπτυξιακής πολιτικής. Τα μέτρα αυτά είναι τα κάτωθι:

- Ενίσχυση του ανταγωνισμού, των επενδύσεων και της συμμόρφωσης στο νομοθετικό πλαίσιο.
- Αύξηση της παραγωγικότητας στο λιανεμπόριο και στο χονδρεμπόριο. Αυτό πρέπει να επιδιωχθεί με τη δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων κυρίως στο επίπεδο μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με παράλληλη προσπάθεια της αύξησης των επενδύσεων σε πληροφορικά συστήματα, στη βελτίωση της αλυσίδας αξίας και της επέκτασης της χρήσης του διαδικτύου.

ΣΤ. Ναυτιλία

Η ελληνική ναυτιλία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους άξονες ανάπτυξης της χώρας μας συνεισφέροντας περίπου το 7% του ΑΕΠ. Ο ελληνικός εμπορικός στόλος είναι ο μεγαλύτερος στόλος σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο τέταρτος μεγαλύτερος στον κόσμο.

Επιτακτικοί στόχοι για την περαιτέρω ανάπτυξη αυτού του κλάδου και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας πρέπει να είναι οι κάτωθι:

- Σταδιακά, η Ελλάδα θα πρέπει να αποτελέσει ένα Διεθνές Κέντρο Ναυτιλίας.
- Εκμετάλλευση του συνόλου των εμπορευματικών λιμένων της χώρας από ιδιώτες επενδυτές, με στόχο την αύξηση της δυναμικότητας των σταθμών αυτών.
- Δημιουργία νέων γραμμών (εμπορικού χαρακτήρα) με νέες και δη αναπτυσσόμενες αγορές, όπως η Αφρική, η Μέση Ανατολή.

Κλάδοι - «Αναδυόμενοι Αστέρες»

Στην μελέτη της Mckinsey παρουσιάζονται οκτώ υπό-κλάδοι στους οποίους η Ελλάδα κατέχει σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα. Παρ' ότι οι περιοχές αυτές οικονομικής δραστηριότητας έχουν σήμερα σχετικά μικρό μέγεθος, μπορούν μελλοντικά, όχι μόνο να συνεισφέρουν σημαντικά στην αύξηση του ΑΕΠ και της απασχόλησης, αλλά να αποκτήσουν και ένα συμβολικό ρόλο επιχειρηματικότητας στο νέο Μοντέλο Ανάπτυξης της χώρας. Συνοπτικά οι υπό-κλάδοι αυτοί περιλαμβάνουν:

- I. την παραγωγή γενοσήμων φαρμάκων,
- II. τις ιχθυοκαλλιέργειες,
- III. τον ιατρικό τουρισμό,
- IV. την φροντίδα για την τρίτη ηλικία και τους χρόνια ασθενείς,
- V. τη δημιουργία περιφερειακών διαμετακομιστικών κόμβων,
- VI. και τη διαχείριση αποβλήτων.

Αντίστοιχα, οι δύο δευτερεύοντες υπό-κλάδοι, οι οποίοι αναμένεται να διαδραματίσουν έναν περισσότερο συμβολικό ρόλο στο νέο μοντέλο ανάπτυξης της Ελλάδας, περιλαμβάνουν:

- VII. τις εξειδικευμένες κατηγορίες τροφίμων, καθώς και
- VIII. τη δημιουργία στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων στον τομέα των κλασικών σπουδών.

1. Παραγωγή γενοσήμων φαρμάκων

Η δυσχερής δημοσιονομική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, αλλά και η δέσμευση της κυβέρνησης για την αύξηση της επιδιωκόμενης διείσδυσης των γενοσήμων φαρμάκων, υποδεικνύουν πιθανώς ευνοϊκές συνθήκες για την τοπική αγορά των φαρμάκων, η οποία, υπό προϋποθέσεις, θα μπορούσε να αυξήσει κατά σημαντικό βαθμό το μέγεθός της.

Η εγχώρια βιομηχανία, θα μπορούσε να αξιοποιήσει το επερχόμενο κύμα ανάπτυξης (εντός Ελλάδος, αλλά και σε γειτονικές αγορές) των γενοσήμων φαρμάκων και να κινηθεί προς τη δημιουργία εθνικών πρωταθλητών σε αυτόν τον υπό-κλάδο. Στόχοι αναπτυξιακής πολιτικής για αυτόν τον κλάδο φαίνεται να είναι οι εξής:

- Περαιτέρω ανάπτυξη της εγχώριας φαρμακοβιομηχανίας.
- Ανάπτυξη εθνικής στρατηγικής για τη διείσδυση των γενοσήμων στην Ελληνική αγορά και βαθμιαία μείωση ρυθμιζόμενων τιμών σε συγχρονισμό με τη βελτίωση της εγχώριας ανταγωνιστικότητας.
- Σημαντικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης με στόχο γιατρούς, φαρμακοποιούς, ασθενείς, opinion leaders και ιατρικούς συλλόγους.
- Επιλεκτικές συγχωνεύσεις και ριζική βελτιστοποίηση λειτουργιών για διατήρηση περιθωρίων κέρδους σε περιβάλλον χαμηλότερων τιμών.
- Στοχευόμενη επέκταση σε νέες αγορές του εξωτερικού.
- Εξάλειψη καθυστερήσεων στις διαδικασίες αδειοδότησης και τιμολόγησης.

2. Ιχθυοκαλλιέργειες

Τα τελευταία 30 χρόνια (από το 1990 μέχρι και σήμερα) ο κλάδος αυτός κατέχει ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας μας. Η χώρα μας αποτελεί έναν ιδιαίτερα σοβαρό «παίκτη» ιδιαίτερως της αγοράς στα μεσογειακά ψάρια (όπως είναι η τσιπούρα και το λαβράκι) σε διεθνές επίπεδο. Αυτό επιτεύχθηκε γιατί έγιναν σοβαρές επενδύσεις, τόσο σε πάγια, όσο και σε έρευνα και καινοτομία. Ο κλάδος αυτός φαίνεται να αποτελεί το απόλυτο παράδειγμα της σωστής αξιοποίησης και εκμετάλλευσης ενός φυσικού χαρακτηριστικού της χώρας (θαλάσσιες εκτάσεις) χωρίς ιδιαίτερες επιβαρύνσεις του περιβάλλοντος. Επιπροσθέτως, η σημασία του κλάδου αυτού φαίνεται να είναι ιδιαίτερη καθώς συμμετέχει σημαντικά στην περιφερειακή ανάπτυξη λόγω των επενδύσεων που γίνονται στην περιφέρεια και μέσω της συμβολής του στη μείωση της ανεργίας.

Αν και την παραγωγική διαδικασία σε αυτόν το κλάδο δεν την χαρακτηρίζουν τα μεγάλα μεγέθη, παρατηρείται μια σταθερή και συνεχόμενη μεγέθυνση του τομέα αυτού κατά περίπου 3% ετησίως, ενώ περίπου το 80% της εγχώριας παραγωγής κατευθύνεται σε εξαγωγές, γεγονός που συμβάλει στην ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας είναι ότι το 90% της παραγωγής εστιάζεται σε δύο μόνο προϊόντα, τη μεσογειακή τσιπούρα και το λαβράκι, στα οποία η Ελλάδα παράγει περίπου το 50% της συνολικής παραγωγής. Το ελληνικό προϊόν εξάγεται κατά βάση χύδην ή ελαφρώς επεξεργασμένο, λόγω της φύσης του προϊόντος (μικρό μέγεθος ψαριού), και της σχετικής έλλειψης εξελιγμένων υποδομών επεξεργασίας από τις εγχώριες εταιρίες. Ουσιαστική αδυναμία αυτού του προϊόντος είναι η έλλειψη αποτελεσματικού branding της ελληνικής παραγωγής στις διεθνείς αγορές, εξαιτίας του υψηλού κόστους πιστοποίησης με συνδυασμό τον υψηλό τιμολογιακό ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές. Για τη σωστή ανάπτυξη του κλάδου επιβάλλεται η ύπαρξη συγκεκριμένων μέτρων, όπως:

- Συγκέντρωση των διάσπαρτων μονάδων και δημιουργία μεγαλύτερων πάρκων για βέλτιστη αποδοτικότητα της παραγωγικής διαδικασίας.
- Κίνητρα για συγκέντρωση μικρών παραγωγών, ώστε να υπάρξουν οικονομίες κλίμακας.
- Δημιουργία και «επώνυμων» ακριβών προϊόντων (φιλετοποίηση) με μεγάλη προστιθέμενη αξία, για στοχευμένες αγορές.
- Οικονομική ενίσχυση της παραγωγικής διαδικασίας σε αυτόν τον κλάδο, λόγω της μεγάλης διάρκειας ανάπτυξης του τελικού προϊόντος και του χαρακτηριστικού του κλάδου, που είναι κλάδος εντάσεως κεφαλαίου.

- Τοποθέτηση των προϊόντων του κλάδου στο πακέτο των ιδιαίτερα σημαντικών εξαγωγικών προϊόντων της χώρας μας και επενδύσεις για την προώθησή του, τόσο στην εγχώρια, όσο και τη διεθνή αγορά.

3. Ιατρικός τουρισμός

Πρόκειται για έναν κλάδο με ιδιαίτερες προοπτικές σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι σημαντικότεροι λόγοι που κατατάσσουν μια χώρα σε υψηλή θέση ως ιατρικός προορισμός είναι:

- Η υψηλή ποιότητα/τεχνολογίας (π.χ., Βόρεια Αμερική)
- Το χαμηλό κόστος με ικανοποιητικά επίπεδα ποιότητας σε συγκεκριμένες κατηγορίες επεμβάσεων και θεραπειών (π.χ., πλαστική χειρουργική, οδοντιατρική, καρδιαγγειακή φροντίδα).

Η Ελλάδα φαίνεται να διαθέτει ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά στον κλάδο της ιατρικής που εύκολα μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού. Μερικά από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι :

- Υψηλός αριθμός εξειδικευμένων ιατρών (π.χ. 24 πλαστικοί χειρουργοί ανά εκατ. κατοίκων σε σχέση με 8 και 11 στην Ιταλία και Γερμανία αντίστοιχα).
- Χαμηλότερο κόστος σε σχέση με προορισμούς εγνωσμένα υψηλής ποιότητας (π.χ. 20% χαμηλότερο κόστος οδοντιατρικών επεμβάσεων σε σχέση με την Μεγάλη Βρετανία).
- Παροχή ποιοτικών υποστηρικτικών τουριστικών υποδομών.
- Ταχεία γήρανση του Ελληνικού πληθυσμού (αναμενόμενη αύξηση του πληθυσμού 65+ από 19% σε 32% από το 2010 στο 2050) που ευνοεί επίσης την εμφάνιση χρόνιων νοσημάτων.

- Ευνοϊκή νομοθεσία για συγκεκριμένες επεμβάσεις (π.χ. θεραπείες γονιμότητας).

Ωστόσο θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα και για:

- Ανάπτυξη εθνικής στρατηγικής με στόχο την τοποθέτηση της χώρας στο 'μεσαίο τμήμα της αγοράς και με προσανατολισμό σε συγκεκριμένα προϊόντα και αγορές.
- Απόκτηση διεθνών πιστοποιήσεων (π.χ., JCI) και συνεργασίες με διεθνή αναγνωρισμένα ινστιτούτα.
- Εδραίωση αυστηρών διαδικασιών ποιοτικού ελέγχου.
- Αναθεώρηση απαιτούμενων προϋποθέσεων για εκτέλεση χειρουργικών επεμβάσεων (π.χ., μέγεθος μονάδας, κέντρα ημερήσιας νοσηλείας).
- Μεγέθυνση της εκκολαπτόμενης τοπικής βιομηχανίας (με παροχή υπηρεσιών όπως τηλεϊατρική, κατοίκων νοσηλεία κτλ).
- Δημιουργία μητρώου ασθενών και συστήματος πιστοποίησης ποιότητας και ελέγχου απόδοσης παροχών εξωνοσοκομειακών υπηρεσιών

4. Φροντίδα για την Τρίτη Ηλικία και τους Χρόνια Ασθενείς

Διεθνώς, οι δαπάνες για την τρίτη ηλικία και τις χρόνιες παθήσεις καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών δαπανών υγείας, με συνεχώς αυξανόμενη τάση προβλέπεται μεσοπρόθεσμα και στην Ελλάδα να παρουσιάζεται αυτό το χαρακτηριστικό. Η συνεχής γήρανση του πληθυσμού (το ποσοστό του πληθυσμού με ηλικία 65+ αναμένεται να αυξηθεί στην Ελλάδα από 19% το 2010 σε 32% το 2050, με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ να προβλέπεται στο

25%) και της παράλληλης αύξησης των χρόνιων παθήσεων, αποτελούν μια πραγματικότητα που με τις κατάλληλες πολιτειακές κινήσεις μπορεί να μετουσιωθεί σε ευκαιρία. Διεθνή μελέτη υποδεικνύει ένα πως ένα από τα σημαντικότερα μέσα αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος είναι η ενίσχυση των προγραμμάτων εξω-νοσοκομειακής φροντίδας για την τρίτη ηλικία και τους χρόνια ασθενείς. Πιο συγκεκριμένα αυτή η προτεραιότητα μπορεί να επιφέρει ουσιαστική βελτίωση των δεικτών υγείας, αλλά και να οδηγήσει σε σημαντική εξοικονόμηση ιατρικού κόστους (σε συγκεκριμένο παράδειγμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, μια επένδυση περίπου 4 εκατ. ευρώ σε βάθος πενταετίας οδήγησε σε μείωση δαπανών κατά 23 εκατ. ευρώ). Στο σημερινό επιβαρυσμένο μακροοικονομικό και δημοσιοοικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας, η υιοθέτηση παρόμοιων πρακτικών και προγραμμάτων κρίνεται απαραίτητη.

5. Δημιουργία Περιφερειακών Διαμετακομιστικών Κόμβων

Η Ελλάδα έχει την τύχη να βρίσκεται σε μια περιοχή που προσφέρεται για τη ανάδειξη λιμένων ως διαμετακομιστικών κόμβων μια και διατρέχεται από μία εκ των τριών μεγαλύτερων διηπειρωτικών διαδρομών παγκοσμίως. Από την ανατολική Μεσόγειο διέρχονται περίπου 19 εκατομμύρια TEU (Twenty-foot-container Equivalent Units) μια διέλευση που φαίνεται να έχει σταθερά αυξανόμενη τάση. Κατά συνέπεια η γεωγραφική θέση που έχει η χώρα μας της παρέχει την δυνατότητα για ανάπτυξη και αξιοποίηση και των δύο κυριότερων τύπου θαλάσσιου εμπορίου:

- Διαμετακόμισης. Στον τομέα της διαμετακόμισης (trans-shipment), όπου υπάρχει μία ενδιάμεση στάση πριν την αποστολή των εμπορευμάτων δια θαλάσσης στον τελικό τους προορισμό. Το λιμάνι του Πειραιά είναι από τα πλέον ανταγωνιστικά λιμάνια σε παγκόσμιο επίπεδο.

- Εμπορευματικής πύλης (gateway). Σε αυτό το τύπο θαλασσίου εμπορίου, τα εμπορεύματα έχουν τελικό προορισμό είτε την τοπική αγορά είτε την απώτερη ηπειρωτική Ευρώπη. Στην περίπτωση της Ελλάδας οι δύο μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, η Αθήνα όσο και η Θεσσαλονίκη φαίνεται να καλύπτουν όλες τις απαιτούμενες ανάγκες για την εξυπηρέτηση των αγορών της Ανατολικής Ευρώπης

Προκειμένου να επιτευχθεί στρατηγικό πλεονέκτημα η χώρα θα πρέπει να πετύχει στον κλάδο αυτό:

- Λειτουργική σταθερότητα.
- Καλύτερες υπηρεσίες (π.χ. 50% λιγότερος χρόνος για φόρτωση/εκφόρτωση και τελωνειακό έλεγχο σε σύγκριση με την Ελλάδα).
- Καλύτερες υποδομές για τη μεταφορά εμπορευμάτων στην ενδοχώρα, γεγονός που επιτρέπει στα εμπορεύματα να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους πιο γρήγορα και πιο αποδοτικά.

6. Διαχείριση αποβλήτων

Η διαχείριση αποβλήτων αποτελεί έναν κλάδο που αν και στην Ελλάδα βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο φαίνεται να είναι πολλά υποσχόμενο. Τα απόβλητα και γενικότερα τα απορρίμματα αποτελούν πλέον φυσικούς πόρους και η εκμετάλλευσή τους προσθέτει αξία στην οικονομία αλλά και ποιότητα στις βιοτικές συνθήκες της χώρας. Μια εύρυθμη διαχείριση αποβλήτων μπορεί να επιτευχθεί με τους εξής τρόπους:

- Χρήση πιο προσοδοφόρων επιλογών, (π.χ., αποτέφρωση ή ανακύκλωση), έναντι υγειονομικής ταφής. Στην Ελλάδα το 80% των οικιακών στερεών αποβλήτων προορίζεται για υγειονομική ταφή έναντι του 40% που αποτελεί μέσο όρο της Ε.Ε-27.
- Εφαρμογή κοινοτικών οδηγιών που προωθούν εναλλακτικές μεθόδους υγειονομικής ταφής.
- Ανάπτυξη «εξελιγμένων» εγκαταστάσεων διαχείρισης απορριμμάτων βιώσιμου μεγέθους, π.χ., εγκαταστάσεις αποτέφρωσης και ανακύκλωσης οικιακών απορριμμάτων, εγκαταστάσεις διαχείρισης βιομηχανικών αποβλήτων.
- Εκμετάλλευση της δυνατότητας παραγωγής ενέργειας από απόβλητα, π.χ., μέσω της μετατροπής αποβλήτων σε RDF και χρήσης του ως εναλλακτικό καύσιμο σε εργοστάσια τσιμέντου ή αποτέφρωσης απορριμμάτων (σε μονάδες Αεριοποίησης).

9. ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΙΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

9.1. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Ο όρος “δια βίου μάθηση” (ή “δια βίου εκπαίδευση”) ορίζεται ως μια μακροχρόνια διαδικασία εκπαίδευσης που ξεκινάει από την γέννηση του ανθρώπου και συνεχίζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Η έννοια αυτού του όρου καλύπτει όλα τα είδη, τύπους και επίπεδα της εκπαίδευσης, τυπικής και άτυπης. Πιο συγκεκριμένα ο όρος αναφέρεται στην εκπαίδευση από την προσχολική αγωγή ενός ατόμου μέχρι την ανώτατη εκπαίδευση καθώς και στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και γενική εκπαίδευση των ενηλίκων.

Η συνεχής μεταβολή και εξέλιξη των οικονομικών δεδομένων και των κοινωνιών ανάγουν σε αναγκαιότητα τη ευελιξία και εύκολη προσαρμογή των επαγγελματιών στα νέα δεδομένα της αγοράς εργασίας, η οποία επιτυγχάνεται με την συνεχή και καθ' όλη την διάρκεια του εργασιακού βίου εκπαίδευση τους.

Οι επτά παράμετροι που διαμορφώνουν άμεσα και συνεχώς το σύγχρονο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον είναι :

- viii. Η οικονομική και πολιτισμική παγκοσμιοποίηση.
- ix. Η δημογραφική διεθνοποίηση και η συνεχής μεταναστευτική ροή.
- x. Η ταχεία μεταβολή της αγοράς εργασίας ως προς τη φύση της.
- xi. Η συνεχής παραγωγή νέων γνώσεων βελτιώσεων και πληροφόρησης.
- xii. Η επανάσταση στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.
- xiii. Η συνεχώς μεταβαλλόμενη ζήτηση στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.
- xiv. Η αβεβαιότητα της εύρυθμης λειτουργικότητας του κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος.

Κατά συνέπεια η διασφάλιση της απασχόλησης, σε αυτό το νέο και ρευστό περιβάλλον δύναται να επιτευχθεί με διαρκή βελτίωση του επαγγελματικού - μορφωτικού επιπέδου του οικονομολόγου, με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται η απαραίτητη εξειδίκευση και παράλληλα η χρησιμότητά του για την αγορά εργασίας.

Η ανάγκη για την Δια βίου μάθηση έγινε αντιληπτή από τις χώρες της Ευρώπης και οδήγησε στην έγκριση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» από το Ευρωπαϊκό συμβούλιο της Βαρκελώνης. Με αυτό το πρόγραμμα εδραιώθηκαν τα θεμέλια για μια Ευρωπαϊκή προσπάθεια στην βελτίωση των εθνικών συστημάτων κατάρτισης.

Με την απαρχή της Ευρωπαϊκής προσπάθειας για αναβάθμιση του εκπαιδευτικού σχεδιασμού διαπιστώνεται ουσιαστική πρόοδος σχετικά με:

- ✓ Τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- ✓ Την υλοποίηση των απαραίτητων εθνικών μεταρρυθμίσεων προς την διαβίου μάθηση.
- ✓ Την επένδυση ευρωπαϊκών πόρων για την αναβάθμιση της ποιότητας της διαφάνειας και της κινητικότητας στην αγορά εργασίας.

Επιπλέον διαπιστώνεται μεγάλο περιθώριο για επιπλέον βελτίωση των εθνικών πολιτικών των κρατών – μελών σχετικά με την εκπαίδευση. Η Ευρωπαϊκή ένωση προσφέρει διαρκή οφέλη στα οργανωμένα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα κράτη μέλη έως το 2020 με διάφορους τρόπους. Πιο συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή ένωση αλλά και η UNESCO¹ με κοινό στρατηγικό πλαίσιο θέτουν ως στόχο την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής και της ιδιότητας του ενεργού πολίτη μέσα από την επιδιωκόμενη επαγγελματική κατάρτιση και εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού. Η επίτευξη αυτού του στρατηγικού πλαισίου αναλύεται στους εξής τέσσερις άξονες:

- Ενίσχυση και στήριξη της καινοτομίας και του επιχειρηματικού πνεύματος.
- Υλοποίηση της διαβίου μάθησης και της κινητικότητας.
- Αναβάθμιση της ποιότητας και της απόδοσης ενός αποτελεσματικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Προαγωγή της κοινωνικής συνοχής στα κοινά.

---

¹ Η UNESCO αποτελεί σημαντικό εξειδικευμένο διεθνή Οργανισμό του ΟΗΕ. Πρόκειται για τον Εκπαιδευτικό Επιστημονικό και Πολιτιστικό Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών του οποίου τα αρχικά στην αγγλική αποτελούν και την διεθνή ονομασία UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization).

Η Ελληνική Πραγματικότητα.

Όπως στο εξωτερικό έτσι και στην Ελλάδα διαμορφώνεται η ανάγκη για ευρεία ανάπτυξη του συστήματος Δια Βίου Μάθησης. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει την τυπική εκπαίδευση (μάθηση μέσα από σχολεία και λοιπά ιδρύματα εκπαίδευσης), αλλά και την μη τυπική εκπαίδευση (οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο).

Η διαπίστωση αυτής της ανάγκης διαφαίνεται από την ψήφιση του νόμου 3879 τον Σεπτέμβρη του 2010. Με τον νέο νόμο εκτός πολλών σημαντικών ζητημάτων του βασικού εκπαιδευτικού συστήματος, ρυθμίζονται και τα απαραίτητα θέματα που αφορούν τη δια βίου μάθηση στην μη τυπική εκπαίδευση. Βασικός σκοπός του νόμου αυτού είναι η ανάπτυξη της δια βίου μάθησης μέσω διαφόρων φορέων ικανών να επιτύχουν την διασύνδεση της κατάρτισης με την απασχόληση και την παραγωγικότητα των επαγγελματιών.

Οι βασικοί στόχοι του νόμου 3879/2010 είναι οι εξής:

- Η θεσμοθέτηση των απαραίτητων προτύπων για επίτευξη μια πιο ποιοτικής αναβάθμισης της δια βίου μάθησης.
- Η συγκρότηση ενός πλαισίου που θα αξιολογεί τις δεξιότητες, τις ικανότητες, τα προσόντα και τις πιστοποιήσεις γνώσεων.
- Η συντονισμένη διερεύνηση των εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών αναγκών της κοινωνικής ανάπτυξης.
- Η ανάδειξη της επαγγελματικής κατάρτισης και τις γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων ως δύο ισότιμων πυλώνων της δια βίου μάθησης.

- Η δημιουργία του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων (Ε.Ο.Π.Π.). Πρόκειται για έναν οργανισμό με σκοπό να συγκροτήσει το σύστημα αναγνώρισης και πιστοποίησης των αποκτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων των ατόμων, με τρόπο που να διασφαλίζεται η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Με την ψήφιση του νόμου 3879/2010 πρακτικά αναγνωρίζεται η ύπαρξη ενός άναρχου και αδόμητου συστήματος παραγωγής βεβαιώσεων και πιστοποιητικών που δεν ανταποκρίνονται στην εκπαιδευτική εξέλιξη των πολιτών σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Παράλληλα η ανάγκη δημιουργίας αξιόπιστων φορέων για την στοχευμένη και αποτελεσματική επαγγελματική κατάρτιση. Προκειμένου να καλύψει την αδυναμία αυτή ο νομοθέτης προβλέπει στο πλαίσιο του εν λόγω νόμου την δημιουργία ενός Εθνικού Οργανισμού Πιστοποιήσεων Προσόντων ο οποίος ως βασικό στόχο θα έχει τη δημιουργία και ανάπτυξη Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και την αντιστοίχηση του με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (E.Q.F.)

9.2. MENTORING – ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ

Το mentoring είναι μια σχέση συνεργασίας μεταξύ δύο ατόμων, του Καθοδηγητή (Mentor) και του Καθοδηγούμενου (Mentee), η οποία επιτρέπει την ανταλλαγή εμπειριών, απόψεων και πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο ζήτημα.

Το Mentoring έχει ως αντικειμενικό σκοπό τη γενικότερη βελτίωση του καθοδηγούμενου δίδοντας την δυνατότητα για την απόκτηση συγκεκριμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων, την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας την μεταφορά γνώσης, δεξιοτήτων ή τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της ποιότητας της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής του καθοδηγούμενου.

Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας ένα μεγαλύτερο ή/και πιο έμπειρο άτομο παίρνει υπό την "προστασία" του ένα νεαρότερο άτομο προσφέροντάς του υποστήριξη και ενθάρρυνση. Το μεγαλύτερο άτομο γίνεται συνήθως πρότυπο για το νεαρότερο. Η υποστήριξη και η καθοδήγηση δίνεται από τον Καθοδηγητή στον Καθοδηγούμενο μέσα από μια προσωπική σχέση που αναπτύσσεται με συχνές συναντήσεις για ένα χρονικό διάστημα.

Το «mentoring» αποτελεί μια σχέση συνεργασίας μεταξύ δύο ατόμων, με την οποία επιτρέπεται η ανταλλαγή εμπειριών, απόψεων, πληροφοριών και πρακτικών συμβουλών για ένα συγκεκριμένο τομέα απασχόλησης ή δραστηριότητας. Είναι μια σχέση που επιδιώκει την ενδυνάμωση και την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, ενισχύοντας τις επαγγελματικές και προσωπικές δεξιότητες και των δύο μερών. Το mentoring χρησιμοποιείται για να βοηθήσει στην ανάπτυξη και εξέλιξη των ατόμων και διαρκεί για καθορισμένη χρονική περίοδο.

Το «mentoring-μέντορινγ» παρατηρείται σαν όρος από τα αρχαία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, το όνομα Μέντωρ προέρχεται από την ελληνική μυθολογία καθώς πριν αποχωρίσει ο Οδυσσέας για τον πόλεμο της Τροίας εμπιστεύθηκε στον φίλο του Μέντορα την ευθύνη να διαπαιδαγωγήσει και να συμβουλευσει τον γιο του Τηλέμαχο. Η αρχαία ελληνική λέξη "ΜΕΝΤΟΡΑΣ" σημαίνει δάσκαλος, καθοδηγητής, σύμβουλος στο πλαίσιο μιας διαπροσωπικής σχέσης.

Για αυτόν τον όρο έχουν δοθεί αρκετές περιγραφές και ορισμοί, δύο εκ' των οποίων είναι αυτός του Caffarella (1992) ο οποίος όρισε το mentoring ως «έντονη σχέση φροντίδας στην οποία τα πρόσωπα με περισσότερη εμπειρία συνεργάζονται με τα λιγότερο πεπειραμένα πρόσωπα για να προωθήσουν την επαγγελματική και την προσωπική ανάπτυξη των τελευταίων» και του Daloz (1986) ο οποίος περιέγραψε τους καθοδηγητές συμβούλους, ως οδηγούς που «οδηγούν κατά μήκος του ταξιδιού των ζώων μας ..... διαχέουν το φως στον δρόμο μπροστά, ερμηνεύουν τα απόκρυφα σημάδια, προειδοποιούν για τους κρυφούς κινδύνους, και επισημαίνουν τις απροσδόκητες απολαύσεις κατά μήκος του».

Πρακτικά, το mentoring μπορεί να πάρει πολλές διαφορετικές μορφές πέρα από συμβουλευτικές συναντήσεις πρόσωπο με πρόσωπο όπως για παράδειγμα:

- επικοινωνία από απόσταση (μέσω mail, τηλεφώνου, Skype κτλ) και
- ημέρες «shadowing», στις οποίες ο mentoree παρακολουθεί τον μέντορά του επί τω έργω, έτσι ώστε να γνωρίσει καλύτερα το επάγγελμα ή ακόμα και την εταιρεία στην οποία δουλεύει.

Η συμβουλευτική καθοδήγηση (mentoring) αποτελεί ένα χρήσιμο «εργαλείο» σε σχέση με την εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα και είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη πρακτική σε χώρες που έχουν παράδοση και στα δύο (Αγγλοσαξωνικές χώρες).

Βασική προϋπόθεση άσκησης αποτελεσματικού «mentoring» είναι να υπάρχει η απαραίτητη θέληση και από τις δύο πλευρές (του μέντορα και του καθοδηγούμενου/ης) για την επίτευξη της επιδιωκόμενης σχέσης επικοινωνίας, εμπιστοσύνης και σεβασμού η οποία θα επιφέρει αθροιστικά θετικά αποτελέσματα. Η δημιουργία μιας αποτελεσματικής και αποδοτικής συμβουλευτικής καθοδήγησης οδηγεί σε αρκετά και σημαντικά αποτελέσματα για τις δυο πλευρές (για τους mentors και για τους mentees) αλλά και για το εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον που δρουν. Ορισμένα από αυτά τα παρατηρούμενα οφέλη είναι:

- Η βελτίωση των επικοινωνιακών και οργανωτικών δεξιοτήτων και των δύο πλευρών.
- Η παροχή δωρεάν βασικών γνώσεων από τον καθοδηγητή στον καθοδηγούμενο.
- Η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών.

- Η διεύρυνση του κοινωνικού δικτύου και των δύο πλευρών.
- Η βελτίωση της αυτοεκτίμησής και ικανοποίησής του καθοδηγούμενου από τη εργασιακή υποχρέωση.
- Η δυνατότητα για την απόκτηση συγκεκριμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τη βελτίωση της ποιότητας της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής.

Το mentoring μπορεί να λάβει επίσημη ή ανεπίσημη μορφή:

- **Επίσημο (ή τυπικό) Mentoring**

Σε αυτή τη περίπτωση η διαδικασία της καθοδήγησης οργανώνεται από έναν εξωτερικό οργανισμό, ο οποίος υλοποιεί το πρόγραμμα της καθοδήγησης, αντιστοιχεί τους καθοδηγούμενους με τους μέντορες, παρακολουθεί την πρόοδο του προγράμματος και αξιολογεί τα αποτελέσματα.

- **Ανεπίσημο (ή μη τυπικό) Mentoring**

Η διαδικασία της καθοδήγησης σε αυτή τη περίπτωση επέρχεται στην πορεία της συνεργασίας. Η παρατηρούμενη καθοδήγηση δεν είναι εξαρχής αυτοσκοπός των δύο πλευρών.

Η εφαρμογή του mentoring χωρίζεται σε τέσσερις αλληλένδετες φάσεις. Οι φάσεις αυτές αναλύονται ως εξής:

- Προετοιμασία – αποτελεί την αρχική φάση της καθοδήγησης και μπορεί να συγκριθεί με το όργωμα του χώματος πριν το φύτεμα του φυτού. Σε

αυτή τη φάση οι καθοδηγητές περνούν ομοίως από ποικίλες διαδικασίες προκειμένου να αξιολογηθούν τα κίνητρα και η ετοιμότητά τους για την ενδεχόμενη mentoring σχέση.

- Διαπραγμάτευση των δύο μερών αναφορικά με το εύρος της συνεργασίας και εμπλοκής. Η επιτυχία ολοκλήρωσης της φάσης διαπραγμάτευσης είναι όπως η φύτευση των σπόρων στο καταλλήλως καλλιεργημένο χώμα.
- Διευκόλυνση - αυτή η φάση μπορεί να παρομοιαστεί με την επίτευξη της ανάπτυξης (συνεργασίας) καθώς οι σπόροι ριζώνουν. Χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να ολοκληρωθεί από τις άλλες φάσεις, δεδομένου ότι είναι η φάση εφαρμογής της σχέσης.
- Περάτωση - η φάση αυτή αναφέρεται στην επίτευξη των στόχων (συγκομιδή των καρπών). Ανεξάρτητα από εάν η mentoring σχέση είναι θετική ή όχι, αυτή η φάση προσφέρει την ευκαιρία για τους συνεργάτες να συλλέξουν τις γνώσεις και εμπειρίες και να προχωρήσουν.

9.3. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ο οικονομικός τομέας και γενικότερα το επάγγελμα του οικονομολόγου αδιαμφισβήτητα έχουν επηρεαστεί βαθιά από την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και την ευρέως διαδεδομένη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων. Νέες οικονομικές δυνάμεις (χώρες και εταιρείες) οι οποίες έχουν αναδυθεί και κυριαρχούν στο σημερινό οικονομικό γίγνεσθαι, στηρίζουν σχεδόν ολοκληρωτικά την ανάπτυξή τους στη τεχνολογική αυθεντία, την ανάπτυξη hardware και software τις εφευρέσεις, την βιομηχανική πολιτική και παραγωγή που σχετίζεται με τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Ειδικότερα στον κλάδο της

οικονομίας και της διοίκησης επιχειρήσεων, τα πληροφοριακά συστήματα έχουν εισχωρήσει και διαφοροποιήσει ριζικά τις δυνατότητες αλλά και τον τρόπο άσκησης του επαγγέλματος.

Σήμερα το σύνολο των λειτουργιών κάθε σύγχρονης εταιρείας εξαρτάται από υπολογιστές. Και αυτό διότι οι υπολογιστές συμβάλλουν σημαντικά στην μείωση του κόστους των λειτουργιών της επιχείρησης, βελτιώνουν την ποιότητα της λειτουργίας και το αποτέλεσμα, αποτελώντας ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Πλέον ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι ένα καθημερινό “εργαλείο” εφάμιλλο με το στυλό και το χαρτί των δεκαετιών πριν το 1980.

Οι επιχειρήσεις στρέφονται στην αναζήτηση νέων στελεχών με γνώση μηχανογράφησης και διαχείρισης και ανάλυσης πληροφοριών, στελέχη τα οποία διαθέτουν την ικανότητα να μπορούν να ανταπεξέλθουν στα νέα δεδομένα που δημιουργούνται. Η γνώση πακέτων πληροφορικής, όπως πακέτα μηχανογράφησης λογιστικής, πακέτα στατιστικής ανάλυσης, πακέτα διαχείρισης πελατών, πακέτα just-in-time, οικονομετρικής ανάλυσης, διαχείρισης εφοδιαστικής αλυσίδας κ.α. αποτελεί πλέον απαραίτητο εφόδιο για κάθε επαγγελματία ο οποίος δραστηριοποιείται στην αγορά των επιχειρήσεων.

Οι απαιτήσεις της αγοράς σε τοπικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο είναι πολλαπλές και δεν επαρκεί ένας απλά κάλος χειρισμός του Η/Υ. Η αγορά εργασίας αναζητά υπαλλήλους και στελέχη που να γνωρίζουν τον άριστο χειρισμό εφαρμογών και λογισμικών πακέτων που συνδέονται άρρηκτα με κλάδους υψηλής ζήτησης του οικονομολογικού επαγγέλματος.

Ένα παράδειγμα είναι ο κλάδος της λογιστικής. Είναι γνωστό σε όλους μας πως πλέον η λογιστική οργάνωση όλων των επιχειρήσεων γίνεται με την χρήση σύγχρονων λογισμικών πακέτων. Με αυτό το δεδομένο, κάθε

εταιρεία (λογιστήριο) χρειάζεται εργαζόμενους με άριστες γνώσεις στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Έτσι λοιπόν όλο και περισσότεροι οικονομολόγοι- λογιστές νιώθουν άμεσα την ανάγκη για την απαραίτητη εξειδίκευση τους στα κατάλληλα λογισμικά πακέτα. Σήμερα, οι γνώσεις μηχανογράφησης σε συνδυασμό με την υψηλή κατάρτιση στην χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση επαγγελματικής αποκατάστασης σε όλα τα τμήματα και τα επίπεδα οργάνωσης και λειτουργίας των ελληνικών και πολυεθνικών Επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια έχει δημιουργηθεί μια άρρηκτη σχέση μεταξύ του οικονομολόγου επαγγελματία και της ανάγκης για άριστη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Οι γνώσεις πληροφορικής αποδεικνύονται από την ικανότητα χρήσης του λογισμικού (software) και του υλικού (hardware) μέρους ενός υπολογιστή. Ο ακριβής ορισμός της «εξοικείωσης με την πληροφορική-computer literacy» σίγουρα διαφέρει από επάγγελμα σε επάγγελμα.

Σε γενική βάση οι απαραίτητες βασικές δεξιότητες στη χρήσης των υπολογιστών είναι:

- Η χρήση των μηχανών αναζήτησης προκειμένου ένας επαγγελματίας να μπορεί να αντλήσει χρήσιμες και απαραίτητες πληροφορίες για την υλοποίηση της εργασίας του σε σύντομο χρονικό διάστημα, μετατρέποντας τον υπολογιστή του σε ένα ισχυρό εργαλείο έρευνας.
- Η επεξεργασία κειμένου. Αυτή η λειτουργία αποτελεί μια από τις παλαιότερες χρήσεις για έναν υπολογιστή και συνεχίζει να είναι αρκετά σημαντική. Είναι δύσκολο να ισχυριστεί κάποιος πως είναι γνώστης και καλός χρήστης ηλεκτρονικού υπολογιστή, αν οι βασικές λειτουργίες επεξεργασίας κειμένου είναι εκτός των δυνατοτήτων του.

- Η χρήση Υπολογιστικών Φύλλων. Τα υπολογιστικά φύλλα προσφέρουν ισχυρές δυνατότητες ανάλυσης ,ιδίως για έναν οικονομολόγο. Το να είναι ένας επαγγελματίας σε θέση να χρησιμοποιήσει άπταιστα μια ομάδα τύπων σε μια εφαρμογή (τύπου excel), σημαίνει πως είναι σε θέση να πολλαπλασιάσει την ποιότητα της εργασίας του και ταυτόχρονα να μειώσει τον απαιτούμενο χρόνο για αυτήν.
- Τα βασικά στοιχεία διαχείρισης internet και mailing. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής πλέον είναι το πιο δημοφιλές μέσο επικοινωνίας στις περισσότερες εταιρείες. Είναι οδυνηρό για κάποιον επαγγελματία να μη μπορεί να περιηγηθεί στο διαδίκτυο είτε για να αντλήσει κάποιες απαραίτητες πληροφορίες είτε για να επικοινωνήσει μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Η βασική συντήρηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Το μεγαλύτερο μέρος των τυπικών λειτουργιών για τη συντήρηση ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι αυτοματοποιημένες διαδικασίες αλλά δε παύει να προλαμβάνονται δυσάρεστες και ανεπανόρθωτες βλάβες. Μια τέτοια λειτουργία είναι η συχνή σάρωση του μηχανήματος για πιθανά κακόβουλα προγράμματα (virus –sprams).
- Οι κοινές εντολές πληκτρολογίου. Καθημερινές εντολές με την χρήση του πληκτρολογίου είναι ικανές να μειώσουν το χρόνο της εργασίας μας σε πολύ σημαντικό βαθμό.
- Οι βασικές γνώσεις δικτύωσης με περιφερειακά. Είναι πολύ σημαντική και συνάμα απαραίτητη η γνώση για βασικά θέματα δικτύωσης του Η/Υ με περιφερειακές συσκευές ή με άλλους υπολογιστές. Είναι μια διαδικασία που θα κληθεί πολλές φορές να αντιμετωπίσει ένας επαγγελματίας στο εργασιακό του περιβάλλον.

Επιπρόσθετα καθώς η τεχνολογία προχωρά συνέχεια νέες δυνατότητες αλλά παράλληλα και απαιτήσεις για μάθηση και εξοικείωση με λογισμικά και hardware ανακύπτουν. Ενδεικτικά αναφέρεται η γνώση διαχείρισης θεμάτων κοινωνικών δικτυώσεων (π.χ. facebook, twitter κ.α.) η γνώση διασύνδεσης της κινητής τηλεφωνίας με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κ.α.

Τέλος για να θεωρηθεί στις μέρες μας κάποιος επαγγελματίας των οικονομικών και των επιχειρήσεων γνώστης και καλός χρήστης της πληροφορικής και των ηλεκτρονικών υπολογιστών απαιτεί κάτι περισσότερο από τις προηγούμενες βασικές ικανότητες. Θα πρέπει να γνωρίζει να χειρίζεται εξειδικευμένα λογισμικά πακέτα όπως είναι π.χ. στατιστικά, οικονομετρικά, πακέτα διαχείρισης βάσεων δεδομένων, προγράμματα παραγωγής παρουσιάσεων κ.α.

9.4. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

9.4.1. Εισαγωγή

Η επαγγελματική επιβίωση και εν συνεχεία εξέλιξη στην σημερινή αγορά εργασίας είναι αρκετά δύσκολη, και απαιτεί επένδυση σε πρακτική γνώση και συνεχή εκπαίδευση . Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΑΕΔ ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων στη χώρα μας τον Ιανουάριο του 2013 ανήλθε σε 829.787 άτομα. Επιπρόσθετα από τα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση στην χώρα μας προκύπτει ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο συσχετίζεται άμεσα με τον καταμερισμό της απασχόλησης και της ανεργίας (Στο εκπαιδευτικό επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων ανήλθε σε 396.464 άτομα ποσοστό 47,78%, ενώ

στο εκπαιδευτικό επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήλθε σε 128.091 άτομα δηλ. ποσοστό 15,44%.)

Επιπρόσθετα, στην χώρα μας παρατηρείται το φαινόμενο του «ακαδημαϊκού πληθωρισμού» το οποίο ωθεί στην ανάγκη συνεχούς εκπαίδευσης προκειμένου να επιτευχθεί ανταγωνιστικότητα και διαφοροποίηση του επαγγελματία στην αγορά εργασίας. Έτσι λοιπόν δεδομένης της πληθώρας άνεργων στελεχών με σημαντικές ακαδημαϊκές σπουδές, κάθε επαγγελματία οικονομολόγος πρέπει να προσανατολίζεται και να αναζητά πρακτική πιστοποιημένη ενίσχυση των ικανοτήτων του με την κατάλληλη εξειδίκευση έτσι ώστε να αποκτήσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που πραγματικά απαιτείται.

Έναν αρκετά διαδεδομένο τρόπο ενίσχυσης των επαγγελματικών ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού φαίνεται να αποτελούν οι Επαγγελματικοί τίτλοι. Οι τίτλοι αυτοί είναι πτυχία πιστοποίησης που απονέμονται από διεθνώς αναγνωρισμένους οργανισμούς μετά από επιτυχή συμπλήρωση συγκεκριμένου προγράμματος σπουδών.

Σε χώρες όπως η Μ. Βρετανία και η Αμερική αλλά και σε μεγάλες και δυναμικές πολυεθνικές εταιρίες αυτές οι πιστοποιήσεις αποτελούν προϋπόθεση ίσης σημασίας με την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, κυρίως για τα διευθυντικά στελέχη αλλά και απαραίτητο κριτήριο για μια δυναμική επαγγελματική πορεία για κάθε εργαζόμενο.

Τον τελευταίο καιρό οι επαγγελματικοί τίτλοι αποκτούν όλο και μεγαλύτερη αποδοχή στο κλάδο του οικονομολογικού επαγγέλματος. Παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση στην επαγγελματική κατάρτιση και εξειδίκευση στους επαγγελματίες οικονομολόγους μέσω διεθνώς αναγνωρισμένων πιστοποιήσεων. Μέσα από πιστοποιήσεις-επαγγελματικούς τίτλους επιτυγχάνεται η εμβάθυνση σε πρακτική και εφαρμοσμένη γνώση σε ένα

συγκεκριμένο τομέα-κλάδο. Μέχρι σήμερα αυτές οι πιστοποιήσεις παρέχουν ένα αρκετά μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας και για αυτόν άλλωστε το λόγο έχουν μεγάλη απήχηση στο σύνολο του απασχολούμενου στον κλάδο δυναμικού.

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα των επαγγελματικών τίτλων έναντι των ακαδημαϊκών-μεταπτυχιακών σπουδών είναι η δυνατότητα παράλληλης εργασίας που δίνεται στους επαγγελματίες. Έτσι λοιπόν δεν απαιτείται ο εκάστοτε οικονομολόγος να απέχει από την αγορά εργασίας ένα με δύο χρόνια στον βωμό της εξειδίκευσης του, αλλά μπορεί να εξελίσσεται επαγγελματικά, διατηρώντας το απαραίτητο εισόδημα για την διαβίωση του. Επιπροσθέτως, η λογική των πιστοποιητικών (επαγγελματικών τίτλων) διαφέρει άρδην με αυτή των μεταπτυχιακών και λοιπών πανεπιστημιακών τίτλων λαμβανομένου υπόψη ότι επικεντρώνονται σε πρακτικά θέματα της ειδίκευσης και σε εφαρμοσμένες γνώσεις πάνω σε συγκεκριμένο αντικείμενο του επαγγέλματος.

Η κατάρτιση μέσα από αναγνωρισμένες πιστοποιήσεις φαίνεται να αποδίδει άμεσα στις εργασιακές ικανότητες κάθε επαγγελματία, δεν είναι τυχαίο άλλωστε το γεγονός ότι μεγάλες εταιρείες επενδύουν αρκετά χρήματα και θυσιάζουν αρκετές ώρες εργασίας σε ετήσια βάση με σκοπό να εφοδιαστούν οι εργαζόμενοι τους με σχετικές πιστοποιήσεις.

9.4.2. Αξιολόγηση επαγγελματικών τίτλων.

Η επαγγελματική πιστοποίηση εξασφαλίζει στον κάτοχο της τα προσόντα και την δυνατότητα να ανταπεξέλθει στις εργασιακές ανάγκες και εξειδικεύσεις κάθε επαγγέλματος. Η αναγκαιότητα και η αυξημένη ζήτηση για τις επαγγελματικές πιστοποιήσεις έχουν φέρει στο προσκήνιο πληθώρα προγράμματα πιστοποιήσεων με διάφορα επίπεδα αναγνωσιμότητας,

δυσκολίας και ποιότητας. Οι επαγγελματικές πιστοποιήσεις θα πρέπει να παρέχονται από επαγγελματικές ενώσεις ή σε περίπτωση λογισμικού προϊόντος από το προμηθευτή-παραγωγό (π.χ Microsoft, Singular κ.α).

Επίσης ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό των πιστοποιήσεων θα πρέπει να είναι η περιορισμένη διάρκεια ζωής ισχύος των και η δυνατότητα ανανέωσης και ενημέρωσης των κατόχων για τυχόν εξελίξεις πάνω στο γνωστικό αντικείμενο. Ως μέρος μιας πλήρους ανανέωσης, θα πρέπει ο κάτοχος της πιστοποίησης να συμμετέχει σε συνεχόμενη εκπαίδευση, και ως εκ τούτου σε μια διαρκή αναβάθμιση των επαγγελματικών του ικανοτήτων .

Τα περισσότερα διεθνώς αναγνωρισμένα προγράμματα πιστοποίησης πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα, ή συνδέονται άμεσα με διάφορες επαγγελματικές ενώσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ή πωλητές που έχουν σκοπό την προώθηση κυρίως λογισμικών-επαγγελματικών προϊόντων.

Οι πιστοποιήσεις δίνουν συγκριτικό πλεονέκτημα στους κατόχους τους στην αγορά εργασίας ανάλογα με τον βαθμό της αμεροληψίας, την αναγνωρισιμότητα και των ποιοτικών χαρακτηριστικών που διαθέτουν.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η απόκτηση των κατάλληλων ικανοτήτων και γνώσεων μέσα από συγκεκριμένες και ποιοτικές πιστοποιήσεις απαιτείται από το νόμο για την αντίστοιχη παραχώρηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, στη συνέχεια της μελέτης θα αναφερθούμε σε τέτοια παραδείγματα.

Στην Αμερική οι επαγγελματικές πιστοποιήσεις έχουν πολύ σημαντική θέση στην εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού για αυτό λοιπόν κρίνεται εύλογο πως μέσα από τον τρόπο λειτουργίας σε αυτή την χώρα μπορούμε να αντλήσουμε χρήσιμα συμπεράσματα για μια ορθή λειτουργικότητα αυτού του τρόπου εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού. Οι επαγγελματικές

πιστοποιήσεις στην Αμερική παρέχονται κυρίως από ιδιωτικούς οργανισμούς και από πανεπιστημιακά ιδρύματα, αλλά σε κάθε περίπτωση η λειτουργία τους ελέγχεται ώστε να θεωρούνται έγκυρες και να τηρούν κάποιες ποιοτικές προδιαγραφές. Αυτόν τον πολύ σημαντικό ρόλο έχει επωμιστεί το Αμερικάνικου Εθνικού Ινστιτούτου Προτύπων (ANSI- American National Standards Institute) .

9.4.3. Αμερικάνικο Εθνικό Ινστιτούτο προτύπων.

Το Αμερικανικό Εθνικό Ινστιτούτο Προτύπων (American National Standards Institute-A.N.S.I.) είναι ένας ιδιωτικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός με βασικό σκοπό λειτουργίας την ενίσχυση της εργασιακής ανταγωνιστικότητας στις ΗΠΑ και της αμερικάνικης ποιότητας ζωής με την προώθηση, διευκόλυνση και τη διασφάλιση έγκυρων και εγκεκριμένων προτύπων για την αξιολόγηση των πιστοποιήσεων. Το Ινστιτούτο αυτό εκπροσωπεί συμφέροντα περισσότερων 125.000 εταιρειών και 3,5 εκατομμυρίων επαγγελματιών σε όλο τον κόσμο.

Το ινστιτούτο από το 2009 ξεκίνησε να πιστοποιεί οργανισμούς που παρέχουν επαγγελματικά πιστοποιητικά κατάρτισης στο εργατικό δυναμικό των ΗΠΑ και είναι το πρώτο στο είδος του που παρέχει έναν τυπικό αλλά συνάμα απαραίτητο ποιοτικό έλεγχο στα πολυάριθμα προγράμματα επαγγελματικής πιστοποίησης που διτίθενται.

Το A.N.C.I. έχει την δυνατότητα να πιστοποιεί αν ένα πρόγραμμα επαγγελματικής πιστοποίησης είναι σύμφωνο με τα Αμερικάνικα Διεθνή πρότυπα που έχει ορίσει το A.S.T.M. international².

---

² Η A.S.T.M. International ιδρύθηκε το 1898 και εδρεύει στη Πενσυλβάνια των ΗΠΑ. Αποτελεί σήμερα διεθνή κυβερνητικό οργανισμό μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που αναπτύχθηκε ακολουθώντας συναινετικές διαδικασίες πολυμελών επιστημονικών επιτροπών συντάσσοντας διεθνή τεχνικά πρότυπα «στάνταρς» τα οποία και γίνονται παγκοσμίως ευρύτερα αποδεκτά. Σήμερα θεωρείται ίσως ο μεγαλύτερος οργανισμός προτύπων στον κόσμο, περιλαμβάνοντας περισσότερα από 12.000 πρότυπα που διακρίνονται σε έξι βασικές κατηγορίες:

Πολλοί οργανισμοί επιδιώκουν την εποπτεία από το ANSI και θεωρούν την πιστοποίηση τους από αυτό ως σήμα κατατεθέν για το επίπεδο ποιότητας και αξιοπιστίας που παρέχουν. Ο οργανισμός αυτός ακολουθεί τη διαδικασία πιστοποίησης που περιγράφεται στο διεθνές πρότυπο ISO / IEC 17011³. Η διαδικασία αξιολόγησης περιλαμβάνει τη χρήση ειδικά εκπαιδευμένων αξιολογητών και εκτεταμένες διαδικασίες όπως είναι η διεξαγωγή επιτόπιων εκτιμήσεων. Το Ινστιτούτο είναι ο επίσημος αντιπρόσωπος των ΗΠΑ στον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO), στη Διεθνή Ηλεκτροτεχνική Επιτροπή (I.E.C.), και είναι μέλος του Διεθνούς Φόρουμ Διαπίστευσης (I.A.F.).

Το Αμερικανικό Εθνικό Ινστιτούτο Προτύπων, καθορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται από κάθε οργανισμό. Σύμφωνα με αυτό οι δύο σημαντικότερες προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί ένας οργανισμός επαγγελματικών πιστοποιήσεων είναι:

- Παροχή εκπαίδευσης με στόχο την αύξηση της επαγγελματικής αποδοτικότητας των εκπαιδευομένων.
- Παροχή πιστοποίησης περιορισμένης διάρκειας ζωής σε όποιον πληροί με αυστηρότητα τα απαραίτητα πρότυπα αξιολόγησης.

-
1. πρότυπα προδιαγραφών,
  2. πρότυπα μεθόδων δοκιμών,
  3. πρότυπα οδηγιών πληροφοριών,
  4. τυποποιημένη ταξινόμηση υλικών και προϊόντων και
  5. τυποποιημένη ορολογία.

³ ISO / IEC 17011:2004 . Ορίζει τις γενικές απαιτήσεις που πρέπει να τηρούν οι φορείς διαπίστευσης και αξιολόγησης. Είναι επίσης απαραίτητο έγγραφο για την αξιολόγηση των τίτλων που παρέχουν οι φορείς ως έγκυρους. Για την παραχώρηση του αυτού του εγγράφου απαιτούνται μια σειρά τακτικών και αυστηρών ελέγχων στους φορείς που παρέχουν επαγγελματικές πιστοποιήσεις.

9.4.4. Τύποι πιστοποιήσεων

Υπάρχουν διαφορετικών ειδών πιστοποιήσεις. Οι διαφορές τους παρατηρείται κυρίως στον τρόπο διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων αλλά και στην αξία που προσθέτουν στους επαγγελματίες. Σε γενικές γραμμές υπάρχουν τριών ειδών πιστοποιήσεις. Αυτές είναι:

- I. Οι εταιρικές (εσωτερικές) πιστοποιήσεις. Είναι οι πιστοποιήσεις που πραγματοποιούνται κυρίως μέσα στην ίδια την εταιρεία για εσωτερικούς σκοπούς εξειδίκευσης. Ένα παράδειγμα είναι ένα μονοήμερο εκπαιδευτικό σεμινάριο ενός τμήματος (π.χ πωλήσεων) μιας εταιρείας, με την παρακολούθηση του οποίου θα χορηγηθεί και το αντίστοιχο πιστοποιητικό.
- II. Πιστοποιήσεις σε συγκεκριμένα προϊόντα. Αυτή η μορφή πιστοποιήσεων είναι πιο διαδεδομένη από την προηγούμενη και αφορά περισσότερο λογισμικά προγράμματα. Αυτού του είδους οι πιστοποιήσεις δίνουν μεγαλύτερη αξία στο προσωπικό καθώς “ενσωματώνεται ” στο εργαζόμενο και σε αποτελεί προσόν του για μελλοντική εργασία σε άλλον οργανισμό-εταιρεία ο οποίο χρησιμοποιεί το ίδιο πρόγραμμα.
- III. Ο πιο γενικός τύπος πιστοποιήσεων είναι οι πιστοποιήσεις σε επαγγελματικό επίπεδο. Οι πιστοποιήσεις στο οικονομολογικό επάγγελμα συχνά προσφέρονται σε συγκεκριμένους επαγγελματικούς τομείς - ειδικεύσεις.

Λαμβανομένου υπόψη ότι υπάρχουν πολλές επαγγελματικές ενώσεις για το επάγγελμα του οικονομολόγου αλλά και για συγκεκριμένους κλάδους και ειδικότητες του επαγγέλματος (π.χ λογιστική και ελεγκτική) σε όλο τον κόσμο παρατηρείται και μεγάλος αριθμός διαθέσιμων πιστοποιήσεων για την επιμόρφωση και αναβάθμιση των επαγγελματικών ικανοτήτων. Πολλές

από αυτές τις πιστοποιήσεις είναι διεθνώς αναγνωρισμένες και αποδεκτές. Ωστόσο ο βαθμός αναγνωρισιμότητας, ποιότητας και εξειδίκευσης ποικίλλει σημαντικά ανάμεσα στα προγράμματα. Πιο κάτω γίνεται περιληπτική παρουσίαση των πιο σημαντικών εξ αυτών τα οποία είναι :

- A.C.C.A. (επαγγελματική πιστοποίηση στη λογιστική)
- Dip.I.F.R. (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα)
- C.I.P.R. (Δημόσιες Σχέσεις)
- C.I.M.A. (Management Accounting)
- C.I.A. (Πιστοποίηση εσωτερικού ελέγχου)
- C.I.S.A. (Πιστοποίηση στον έλεγχο των πληροφοριακών και ελεγκτικών συστημάτων)
- C.F.A. (Πιστοποίηση στα χρηματοοικονομικά)
- C.I.I.A. (Πιστοποίηση χρηματοοικονομικού αναλυτή)
- P.M.P. (Πιστοποίηση Επαγγελματία Διαχειριστή Έργου)
- F.R.M. (Πιστοποίηση Financial Risk Management)

A.C.C.A. (επαγγελματική πιστοποίηση στη λογιστική)

Το A.C.C.A. (Association of Chartered Certified Accountants U.K.) αποτελεί έναν πρώτης κλάσης επαγγελματικό τίτλο του μεγαλύτερου επαγγελματικού

σώματος εγκεκριμένων λογιστών - ελεγκτών στο κόσμο. Η φήμη του είναι αναγνωρισμένη από εργοδότες, κυβερνήσεις και τον ίδιο τον επαγγελματικό κλάδο τόσο παγκοσμίως όσο και στην χώρα μας, γεγονός που εξασφαλίζει περισσότερες ευκαιρίες για τον κάτοχο του στο να επιτύχει μια ιδιαίτερα απαιτητική θέση στο σκληρό στίβο της αγοράς εργασίας.

Το ACCA, με ιστορία που ξεπερνά τα 100 χρόνια, προσφέρει ένα τίτλο παγκόσμιας αναγνώρισης με το κύρος και την δύναμη του διεθνούς δικτύου του που αριθμεί πάνω 350.000 μέλη, δημιουργώντας πολλαπλές ευκαιρίες και προοπτικές στις 170 χώρες που δραστηριοποιείται. Το ανταγωνιστικά πλεονέκτημα τα οποία παρέχει είναι:

- Διεθνής αναγνώριση.
- Εναρμόνιση στα διεθνή πρότυπα.
- Δυνατότητα διαφοροποίησης στην αγορά εργασίας.
- Πρακτική εκπαίδευση.
- Υψηλή εξειδίκευση.
- Συνεχής ενημέρωση (μέσω των αναγκαίων εκπαιδευτικών μορίων – C.P.D. Continuing Professional Development Credits) για τη διατήρηση του τίτλου.

Στη χώρα μας σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα υπάρχουν περίπου 350 πιστοποιημένοι κάτοχοι του τίτλου και είναι το πιο δημοφιλές από όλα τα σχετικά προγράμματα λογιστικής - ελεγκτικής.

Diri.F.R. (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα)

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία και τις αλλαγές που έγιναν το 2005, όλες οι επιχειρήσεις του Ευρωπαϊκού χώρου πρέπει κατά την σύνταξη των ενοποιημένων ισολογισμών τους να ακολουθούν τους κανόνες των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (I.F.R.S. και I.A.S.) τα οποία ταυτίζονται με το

Αγγλοσαξωνικό σύστημα και όχι την νομοθεσία που ισχύει σε εθνικό επίπεδο.

Η τάση για χρήση των I.F.R.S. και I.A.S. αναμένεται να εξαπλωθεί στις μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ευρώπη και γενικά στον κόσμο σε μια προσπάθεια να επιτευχθεί εξορθολογισμός των οικονομικών στοιχείων και του τρόπου που αυτά παρουσιάζονται προς του τρίτους.

Ο τίτλος DipIFR (diploma in International Financial Reporting) προσφέρει πολύτιμες πρακτικές γνώσεις στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Απονέμεται από το επαγγελματικό σώμα ορκωτών ελεγκτών-λογιστών της Αγγλίας (A.C.C.A. Association of Chartered Certified Accountants) και δίνει την δυνατότητα στον κάτοχο του να μπορεί να παρακολουθήσει τις εξελίξεις στην λογιστική και να γίνει περιζήτητος στην αγορά εργασίας στην συγκεκριμένη ειδίκευση.

C.I.P.R. (Δημόσιες Σχέσεις)

Η επαγγελματική πιστοποίηση απευθύνεται σε άτομα που ασχολούνται ή ενδιαφέρονται να ασχοληθούν με τις Δημόσιες σχέσεις και επιθυμούν να αποκτήσουν μια σε βάθος γνώση για το κλάδο με πρακτική, όμως, εφαρμογή και να αναπτύξουν ολοκληρωμένες δεξιότητες στο PR management. Είναι σχεδιασμένο για εργαζόμενους που ο χρόνος τους είναι περιορισμένος και επιλέγεται από άτομα που έχουν κάποια προϋπηρεσία στο PR αλλά χωρίς κάποια ιδιαίτερη πιστοποίηση.

Το CIPR Diploma απευθύνεται σε έμπειρους επαγγελματίες Δημοσίων Σχέσεων, Μάρκετινγκ ακόμη και Διαφήμισης, που ίσως να μην κατέχουν κάποιο πτυχίο Δημοσίων Σχέσεων, και σε όσους έχουν σαν στόχο την επαγγελματική και προσωπική τους εξέλιξη στον τομέα των Δημοσίων Σχέσεων. Επίσης, απευθύνεται στους πτυχιούχους ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ που

επιθυμούν να εργαστούν στο χώρο των Δημοσίων Σχέσεων και της επικοινωνίας. Η συνολική διάρκεια του προγράμματος είναι 9 μήνες και συμπεριλαμβάνει 63 ώρες παρακολούθησης μαθημάτων.

C.I.M.A. (Management Accounting)

Το CIMA είναι μια παγκόσμια αναγνωρισμένη πιστοποίηση στο χώρο του management accounting, η οποία απονέμεται από το Chartered Institute of Management Accountants το οποίο είναι μεγαλύτερο επαγγελματικό σώμα παγκοσμίως στο συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο. Οι κάτοχοι του τίτλου μπορούν να δουλέψουν σε όλα τα τμήματα μιας σύγχρονης εταιρίας καθώς οι γνώσεις που παρέχει ο τίτλος δεν περιορίζονται στην λογιστική ή σε κάποιο άλλο μεμονωμένο γνωστικό αντικείμενο αλλά είναι business-oriented, γεγονός που το κάνει να διαφέρει από τους λοιπούς επαγγελματικούς τίτλους.

Χαρακτηριστικό είναι ότι τέσσερις στους δέκα κατόχους εργάζονται στους τομείς του IT και του management. Η αναγνώριση είναι παγκόσμια ενώ το έχουν επιλέξει πάνω από 160.000 (μέλη και σπουδαστές) σε 161 χώρες. Οι εργοδότες αναγνωρίζουν την αυξημένη αξία του τίτλου και επιλέγουν κατόχους για την κάλυψη θέσεων στην βιομηχανία, στο εμπόριο, στην συμβουλευτική, στον τραπεζικό και τέλος δημόσιο τομέα.

C.I.A. (Πιστοποίηση εσωτερικού ελέγχου)

Το CIA (Certified Internal Auditor) απευθύνεται σε υπαλλήλους και στελέχη επιχειρήσεων και όσους ενδιαφέρονται για μια καριέρα στον εσωτερικό έλεγχο, στην επιθεώρηση, στο risk-assessment και risk-control. Απονέμεται

από το Institute of Internal Auditors των ΗΠΑ κατόπιν επιτυχίας σε εξετάσεις και έχοντας δυο χρόνια σχετικής προϋπηρεσίας.

Οι εξετάσεις στην Ελλάδα διοργανώνονται και επιβλέπονται από το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, ενώ η διάρκεια κυμαίνεται από ένα μέχρι δυο έτη ανάλογα τις απαλλαγές και τα χαρακτηριστικά του υποψηφίου.

Αποτελείται από τέσσερις (4) θεματικές ενότητες, σε θέματα Εσωτερικού ελέγχου, εταιρική διακυβέρνηση, πληροφορική, χρηματοοικονομική διοίκηση, διαπραγματεύσεις κ.α.

Το όφελος μιας επιχείρησης στο να έχει ένα υπάλληλο με μια τέτοια πιστοποίηση είναι πολλαπλό, ιδιαίτερα στο σημερινό δύσκολο οικονομικό περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις, εξασφαλίζουν την αξιοπιστία και την πολύπλευρη ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και κάνουν ένα πολύ σημαντικό βήμα για την διεθνή τους παρουσία ενισχύοντας την εικόνα τους και παρέχοντας αίσθημα εγγυημένης δικλείδας ασφάλειας στους άμεσα ενδιαφερόμενους (μετόχους, επενδυτές, τρίτους).

Οι εξετάσεις για τον τίτλο του C.I.A. καλύπτουν 4 γενικές θεματικές ενότητες (parts).

- Part 1: The Internal Audit Activity's Role in Governance, Risk and Control.
- Part 2: Conducting the Internal Audit Engagement.
- Part 3: Business Analysis and Information Technology.
- Part 4: Business Management Skills.

C.I.S.A. (Έλεγχος των πληροφοριακών και ελεγκτικών συστημάτων)

Τα πληροφοριακά συστήματα αποτελούν σημαντικό δομικό στοιχείο μιας επιχείρησης στην σημερινή εποχή. Οι εταιρείες οφείλουν να αναπτύξουν συστήματα αξιόπιστα και κατάλληλα να εκτελέσουν διαδικασίες. Συνεπώς δημιουργείται η ανάγκη για εργαζόμενους με εξειδικευμένες γνώσεις πάνω στον έλεγχο των πληροφοριακών συστημάτων, στον εσωτερικό έλεγχο, στην ασφάλεια των συστημάτων και τέλος στην συμβουλευτική διαχείρισης συστημάτων. Αυτό το κενό έρχεται να γεφυρώσει το CISA (Certified Information Systems Auditor USA) που απονέμεται από το I.S.A.C.A. των Ηνωμένων Πολιτειών και απευθύνεται σε στελέχη που θέλουν να ασχοληθούν με τους άνω τομείς.

Η πιστοποίηση αναγνωρίζεται παγκοσμίως. Ο υποψήφιος μπορεί μέσα σε ένα εξάμηνο, καθώς τόσο διαρκεί το πρόγραμμα, να ενισχύσει το βιογραφικό του και να γίνει πιο ανταγωνιστικός στο χώρο της εργασίας του.

Στην Ελλάδα, οι εξετάσεις CISA διενεργούνται 2 φορές ετησίως (Ιούνιο και Δεκέμβριο) στις εγκαταστάσεις της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης.

Η διαδικασία που έχει θεσπιστεί από τον I.S.A.C.A. επιβάλλει για την απόκτηση της επαγγελματική πιστοποίηση C.I.S.A. :

- την ύπαρξη πενταετούς εμπειρίας σε έλεγχο ή ασφάλεια πληροφορικών συστημάτων καθώς και συναφές αντικείμενο.
- την επιτυχία σε εξετάσεις υψηλού βαθμού δυσκολίας.
- την συμμόρφωση με την πολιτική συνεχούς επιμόρφωσης (continuing professional education policy)

C.F.A. (πιστοποίηση στα χρηματοοικονομικά)

Το C.F.A. (Chartered Financial Analyst) είναι ένας παγκοσμίως αναγνωρισμένος επαγγελματικός τίτλος στον κλάδο των χρηματοοικονομικών. Διαρκεί τρία χρόνια κι απευθύνεται σε υπαλλήλους και στελέχη επιχειρήσεων (τραπεζικών, επενδυτικών κ.α.). Αποτελείται από τρία επίπεδα και η επιτυχία στις εξετάσεις οδηγεί στην κατοχή του τίτλου ο οποίος απονέμεται από το C.F.A. Institute που εδρεύει στις Η.Π.Α., μετά από εξετάσεις τριών επιπέδων και αναγνωρίζεται από την αγορά εργασίας στο χώρο των χρηματοοικονομικών ως το πιο σημαντικό προσόν. Για την εγγραφή στο πρόγραμμα απαιτείται πρώτο πτυχίο ή τέσσερα χρόνια σχετικής προϋπηρεσίας καθώς και σχετική άνεση με την αγγλική γλώσσα που είναι η γλώσσα στην οποία δίνονται οι εξετάσεις.

Τα πλεονεκτήματα ενός κατόχου είναι πολλά.

- Ο κάτοχος του τίτλου μπορεί να μεταφερθεί στον κόσμο, με το C.F.A. να αναγνωρίζεται από τις αρχές και τις εταιρίες εκάστοτε χώρας.
- Το κόστος απόκτησής του είναι αρκετά μικρό σε σχέση με άλλους μεταπτυχιακούς τίτλους, ενώ ο υποψήφιος εργάζεται παράλληλα.
- Ο τίτλος είναι ο ίδιος σε όποια χώρα και αν έχει αποκτηθεί.

Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η διαδικασία απόκτησης του C.F.A. δεν είναι εύκολη διαδικασία. Ο υποψήφιος καλείται να αφιερώσει χρόνο σε διάβασμα περίπου 250-300 ωρών.

C.I.I.A. (Πιστοποίηση χρηματοοικονομικού αναλυτή)

Η πιστοποίηση CIAA (Certified International Investment Analyst) είναι μια διεθνώς αναγνωρισμένη επαγγελματική πιστοποίηση στον τομέα της χρηματοοικονομικής ανάλυσης. Είναι μια πιστοποίηση αυτή απορρέει από την συνεργασία τριών ομοσπονδιών ενώσεων Αναλυτών, της Αμερικάνικης (APIMEC), της Ευρωπαϊκής (Effas), και της Ασιατικής (ASAF). Η ολοκλήρωση αυτής της πιστοποίησης έχει διάρκεια 18 μήνες και αποτελείται από 3 στάδια. Τα στάδια αυτά είναι:

1. NATIONAL LEVEL, αυτό το τμήμα του προγράμματος διεξάγεται στα Ελληνικά, περιλαμβάνει θέματα της νομοθεσίας, και οι εξετάσεις γίνονται με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.
2. FOUNDATION LEVEL, αυτό το τμήμα του προγράμματος διεξάγεται στα Αγγλικά, οι εξετάσεις γίνονται με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Οι εξετάσεις αυτού του επιπέδου οδηγούν στην κτήση Πανευρωπαϊκής πιστοποίησης Certified European Financial Analyst (CEFA), που αποδίδεται από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ενώσεων Αναλυτών Ευρώπης (EFFAS) και αναγνωρίζεται σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες .
3. FINAL LEVEL , αυτό το τμήμα του προγράμματος διεξάγεται στα Αγγλικά, οι εξετάσεις γίνονται με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.

P.M.P. (Πιστοποίηση Επαγγελματία Διαχειριστή Έργου)

Η πιστοποίηση Project Management Professional PMP (πιστοποίηση Επαγγελματία Διαχειριστή Έργων) αφορά την αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση έργων (Project Management) και αποτελεί διεθνώς βασικό κριτήριο επιτυχίας πρόκρισης στην ανάληψη έργων και συχνά στοιχείο

επιλεξιμότητας (Πιστοποίηση Επάρκειας Διαχείρισης) για Ευρωπαϊκά έργα καθώς και έργα του ΕΣΠΑ 2007-2013.

Η πιστοποίηση PMP ξεκίνησε το 1984 από το P.M.I. της Αμερικής με σκοπό να αναγνωρίζεται στον κάτοχο του η ικανότητα να κατευθύνει και να ηγείται ομάδων εργασίας και να παραδίδει τα βέλτιστα αποτελέσματα δεδομένων των περιορισμών. Απευθύνεται κυρίως σε επαγγελματίες που επιθυμούν να ξεχωρίσουν και να καταρτιστούν καλύτερα στις σύγχρονες τεχνικές και μεθοδολογίες Management. Σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά 360.000 άτομα παγκοσμίως είναι κάτοχοι του τίτλου P.M.P.

FRM (Πιστοποίηση Financial Risk Management)

Η πιστοποίηση αυτή είναι διεθνώς αναγνωρισμένη στα χρηματοοικονομικά και πιο συγκεκριμένα στη διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων. Είναι μια πιστοποίηση που παρέχεται από την G.A.R.P. (Global Association of Risk Professionals), οργάνωση με παγκόσμια αναγνώριση και τουλάχιστον 150.000 μέλη σε 195 χώρες. Αυτή η πιστοποίηση αντιστοιχεί στο υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, στην διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων (risk management). Μέχρι στιγμής την πιστοποίηση αυτή κατέχουν τουλάχιστον 26.000 οικονομολόγοι επαγγελματίες σε όλο τον κόσμο. Η πιστοποίηση F.R.M. δίνει συγκριτικό πλεονέκτημα σε επαγγελματίες που εργάζονται ή θέλουν να εργαστούν σε χρηματοοικονομικούς οργανισμούς (τραπεζικά ιδρύματα και ασφαλιστικές εταιρείες) , συμβουλευτικές εταιρείες αλλά και σε δημόσιους οργανισμούς. Για την απόκτηση της πιστοποίησης F.R.M. απαιτείται η επιτυχής εξέταση στο θεωρητικό μέρος αλλά και στις εφαρμογές συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων. Οι εξετάσεις πραγματοποιούνται δύο φορές το χρόνο και περιλαμβάνουν δύο tests με 100 ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών.

Η αναγνώριση των επαγγελματικών τίτλων

Η αναγνώριση των επαγγελματικών τίτλων όπως το C.F.A., το A.C.C.A., C.I.P.R., ή το C.I.A. είναι παγκόσμια. Οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες συμβούλων επιχειρήσεων φαίνεται να δείχνουν προτίμηση αυτήν τη στιγμή σε επαγγελματίες που κατέχουν αυτές τις πιστοποιήσεις αλλά και επιχορηγούν τα παραπάνω προγράμματα. Το C.F.A. έχει αναγνωριστεί από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και το Χρηματιστήριο Αθηνών και δίνει στους κατόχους του εξαίρεση από τις σχετικές εξετάσεις που γίνονται στη χώρα μας. Το C.I.A. αναγνωρίζεται από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος το οποίο και διοργανώνει τις επίσημες εξετάσεις του C.I.A. στη χώρα μας. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Απρίλιο του 2006 υπογράφηκε μία αρχική σύμβαση συνεργασίας (Memorandum Of Understanding - MOU) μεταξύ του A.C.C.A. και του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών προς την αμοιβαία αναγνώριση και 'transferability' των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των δύο σωμάτων, ενώ από το 2007 έχει ξεκινήσει ένα ειδικό 'conversion course' για αποφοίτους του Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ. που επιθυμούν να πάρουν το A.C.C.A. Σύμφωνα με το conversion course, απόφοιτοι του Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ. μπορούν να αποκτήσουν το A.C.C.A. με 6 επιπλέον μαθήματα.

Η Ελληνική πραγματικότητα

Από την έρευνα πεδίου η οποία διενεργήθηκε στα πλαίσια της μελέτης, προκύπτει ότι στην χώρα μας ένας αριθμός ειδικοτήτων και ειδικεύσεων του οικονομολογικού επαγγέλματος περιβάλλονται με κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο καθώς και υποχρέωση πιστοποίησης, ενώ αρκετές ειδικότητες και ειδικεύσεις ασκούνται ελεύθερα.

Πιο συγκεκριμένα η ειδικότητα του ορκωτού λογιστή λειτουργεί υπό την ομπρέλα ενός πλήρους νομοθετημένου κανονιστικού πλαισίου καθώς και θεσμικού οργάνου εποπτείας (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων – Ε.Λ.Τ.Ε.).

Επιπρόσθετα, έχουν θεσμοθετηθεί πιστοποιήσεις ως υποχρεωτικό επαγγελματικό προσόν προκειμένου να ασκούν το επάγγελμά τους, για κάποιες ειδικότητες οι οποίες σχετίζονται με την χρηματιστηριακή αγορά. Οι ειδικότητες αυτές είναι του διαπραγματευτή (αντικριστή) χρηματιστηριακών αξιών και παραγώγων καθώς και οι αυτές των αντίστοιχων εκκαθαριστών.

Τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία έχουν λάβει άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος υποχρεούνται, στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών να απασχολούν μόνον πρόσωπα τα οποία διαθέτουν Πιστοποιητικό Επαγγελματικής Επάρκειας. Αρμόδια για την πιστοποίηση των υπαλλήλων και στελεχών των προαναφερόμενων Πιστωτικών Ιδρυμάτων, στα οποία συγκαταλέγονται και οι Ε.Π.Ε.Υ., Α.Ε.Δ.Α.Κ., Α.Ε.Ε.Χ. και Α.Ε.Ε.Δ., είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

Προϋπόθεση για την νόμιμη άσκηση της δραστηριότητας μίας σειράς επαγγελματικών ειδικοτήτων της ασφαλιστικής αγοράς είναι η κατοχή πιστοποιητικό επιτυχούς δοκιμασίας σε εξετάσεις που επιμελείται η Τράπεζα της Ελλάδος. Οι ειδικότητες αυτές είναι α) ασφαλιστικός Σύμβουλος, β) ασφαλιστικός Πράκτορας, γ) Μεσίτης ασφαλίσεων και αντασφαλίσεων, δ) συντονιστής Ασφαλιστικών Συμβούλων και ε) συνδεδεμένος Ασφαλιστικός Διαμεσολαβητής.

Αναφορικά με τους διδάσκοντες την οικονομική επιστήμη, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, οι πτυχιούχοι των οικονομικών σχολών δύναται να συμμετάσχουν στις εξετάσεις του Α.Σ.Ε.Π. ή να διδάξουν σε ιδιωτικά σχολεία. Σε κάθε περίπτωση οι απόφοιτοι της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Π.Τ.Ε.) προηγούνται όλων των πτυχιούχων των οικονομικών σχολών, λαμβανομένου υπόψη ότι κατέχουν εκπαιδευτικό τίτλο, εν αντιθέσει με τον πτυχιούχο οικονομικής σχολής. Η φοίτηση στη Α.Σ.Π.Τ.Ε. είναι μονοετής και η εισαγωγή σε αυτήν πραγματοποιείται με «σύστημα μοριοδότησης βάση αντικειμενικών προσόντων».

Το νομικό πλαίσιο καθορισμού των αδειών για τους μελετητές – μηχανικούς το οποίο αφορά έργα Δημοσίου αποκλειστικά (Ν. 3316/2005), συμπεριλαμβάνει και τους μελετητές – οικονομολόγους. Πιο συγκεκριμένα στον κατάλογο των 28

ειδικοτήτων για τις οποίες εκδίδονται άδειες μελετητών σύμφωνα με τον προαναφερόμενο νόμο συμπεριλαμβάνονται και οι «Οικονομικές Μελέτες» και οι «Μελέτες οργάνωσης και επιχειρησιακής έρευνας» οι οποίες απαιτούν πτυχίο οικονομολόγου. Επιπρόσθετα υπάρχει πρόβλεψη οι συντάκτες των οικονομοτεχνικών μελετών που υποβάλλονται στο πλαίσιο του εκάστοτε Αναπτυξιακού νόμου να απαιτούν άδεια ασκήσεως οικονομολογικού επαγγέλματος βάση του ΠΔ 472/1991. Δεν συμβαίνει το ίδιο για οικονομοτεχνικές μελέτες που υποβάλλονται στο πλαίσιο άλλων προγραμμάτων κινητροδότησης επενδύσεων από το κράτος όπως οι επενδυτικές προτάσεις που κατατίθενται στα προγράμματα του Ε.Σ.Π.Α.

Τέλος, για την ειδίκευση του λογιστή φοροτεχνικού την οποία εποπτεύει το Ο.Ε.Ε., σύμφωνα με τον πρόσφατα ψηφισθέντα νόμο Ν.4152 (ΦΕΚ 107/τευχ Α/9-5-2013) ο οποίος περιλαμβάνει τροποποίηση του Ν.2515/1997 και του Π.Δ. 340/1998, η επαγγελματική ταυτότητα του Λογιστή Φοροτεχνικού διακρίνεται πλέον σε Λογιστή - Φοροτεχνικού Α' και Β' τάξης. Επαγγελματική ταυτότητα λογιστή -- Φοροτεχνικού μπορούν πλέον να αποκτήσουν και φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν ολοκληρώσει το γενικό Λύκειο και διαθέτουν επαγγελματική προϋπηρεσία ως βοηθοί λογιστή τουλάχιστον 7 ετών καθώς και φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν ολοκληρώσει Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο κατεύθυνσης οικονομίας με εξαετή προϋπηρεσία καθώς και άτομα τα οποία έχουν ολοκληρώσει σπουδές σε Ιδιωτικά Εκπαιδευτικά Κέντρα (Ι.Ε.Κ.) λογιστικής ή είναι απόφοιτοι των μακροχρόνιων προγραμμάτων λογιστικής του Ελληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας (ΕΛ. ΚΕ. ΠΑ.) και έχουν πενταετή προϋπηρεσία.

10. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ένας πολύ δημοφιλής τρόπος να ελεγχθεί η ύπαρξη οποιασδήποτε χρονικής στατιστικής σχέσης, από άποψη της πρόβλεψης, μεταξύ δύο μεταβλητών, είναι ο έλεγχος «αιτιότητας» κατά Granger (Granger, 1969, 1988). Ο Granger, προκειμένου να εξηγήσει την έννοια της «αιτιότητας», ξεκινά από την προϋπόθεση ότι το μέλλον δεν μπορεί να προκαλέσει το παρόν ή το παρελθόν. Εάν ένα γεγονός A λαμβάνει χώρα έπειτα από το γεγονός B, ξέρουμε ότι το A δεν μπορεί να προκαλέσει το B. Ταυτόχρονα, εάν το A λαμβάνει χώρα πριν από το B δεν υπονοείται απαραίτητα ότι το A προκαλεί το B.

Εντούτοις, ο όρος της «αιτιότητας» είναι ανεπιτυχής. Για παράδειγμα, η καιρική πρόβλεψη πραγματοποιείται πριν από τον καιρό, ωστόσο προφανώς δεν προκαλεί τον καιρό. Κατά συνέπεια, όταν ελέγχουμε για την ύπαρξη «αιτιότητας», στην πραγματικότητα ελέγχουμε για την ύπαρξη προήγησης και ιδιαίτερα για γραμμική προήγηση. Έτσι, στην πράξη, εάν παρατηρούμε το Y_t και το X_t ως χρονικές σειρές θα επιθυμούσαμε να γνωρίζουμε εάν το Y_t προηγείται του X_t , το X_t προηγείται του Y_t , εάν συμβαίνουν ταυτόχρονα, ή εάν δε συσχετίζονται χρονικά.

Οι έλεγχοι «αιτιότητας» κατά Granger, από την άποψη της προτεραιότητας, είναι βασισμένοι στον ακόλουθο στατιστικό συλλογισμό: εάν θεωρήσουμε δύο χρονικές σειρές⁴ ως Y_t και X_t , η σειρά X_t αποτυγχάνει στον έλεγχο κατά Granger για τη Y , εάν σε μια παλινδρόμηση της Y_t , με υστέρηση Y και με υστέρηση X , δίνει συντελεστές των τελευταίων ίσους με μηδέν.

Δηλαδή, αν θεωρήσουμε τις εξισώσεις (4a) και (4b):

$$Y_t = a + \gamma_i \sum_{i=1}^n X_{t-i} + \delta_i \sum_{i=1}^n Y_{t-i} + e_t \quad (1\alpha)$$

⁴ Τα τυπικά τεστ «αιτιότητας» κατά Granger, εκτελούνται σε stationary δεδομένα

$$X_t = \alpha + z_i \sum_{i=1}^n X_{t-i} + w_i \sum_{i=1}^n Y_{t-i} + \varepsilon_t \quad (1\beta)$$

Εάν, στις πιο πάνω εξισώσεις, με F τεστ $\gamma_i=0$ for $i=1,2,3,\dots,k$ στην (1α), μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το X_t αποτυγχάνει στον έλεγχο κατά Granger Y_t . Αν επίσης $w_i=0$ για $i=1,2,3,\dots,k$ στην (1β), τότε η Y_t αποτυγχάνει στο έλεγχο κατά Granger για τη X_t . Τότε, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι δύο σειρές είναι χρονικά μη σχετιζόμενες. Αν $\gamma_i \neq 0$ για $i=1,2,3,\dots,k$ στην (1α) και $w_i=0$ για $i=1,2,3,\dots,k$ στην (1β), τότε η X_t ελέγχει κατά Granger την Y_t . Επίσης, αν $\gamma_i=0$ ($i=1,2,3,\dots,k$) στην (1α) και $w_i \neq 0$ ($i=1,2,3,\dots,k$) στην (1β), τότε η Y_t ελέγχει κατά Granger τη X_t . Τελικά, αν γ_i και w_i διαφέρουν από το μηδέν στην (1α) και (1β), τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει μια διπλή κατεύθυνση αιτιότητας μεταξύ X_t και Y_t , με την έννοια ότι η X_t ελέγχει κατά Granger την Y_t και η Y_t ελέγχει κατά Granger την X_t . Σε όλες τις πιο πάνω παλινδρομήσεις οι όροι σφάλματος ε_t και ε_t , θα πρέπει να είναι λευκού θορύβου και να μην σχετίζονται με άλλη υστέρηση πέραν της t .

Με χρήση της πιο πάνω τεχνικής στα στατιστικά αποτελέσματα υπάρχουν οι εξής ενδείξεις:

- Υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ γενικής απασχόλησης και Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος της χώρας μας.
- Οι μεταβολές στον αριθμό των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγούνται χρονικά των μεταβολών του προϊόντος.
- Οι μεταβολές στον αριθμό των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγούνται χρονικά των μεταβολών στην απασχόληση.

Από τα πιο πάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο αριθμός των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγείται χρονικά των μεταβολών στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και την γενικότερη απασχόληση.

Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί με βάση το γεγονός ότι οι απασχολούμενοι στο οικονομολογικό επάγγελμα αφορούν τον τριτογενή τομέα παραγωγής ο οποίος εξαρτάται από τις προσδοκίες. Όταν υπάρχουν θετικές προσδοκίες για σημαντική αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος αυξάνει και η απασχόληση των

οικονομολόγων ενώ όταν υπάρχουν προσδοκίες για πτώση του προϊόντος μειώνεται και η απασχόληση των εργαζομένων στο οικονομολογικό επάγγελμα. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι το επάγγελμα του οικονομολόγου ίσως γίνεται αντιληπτό από τους συμμετέχοντες στην αγορά ως ένα επάγγελμα «γενικών οικονομικών καθηκόντων» και όχι επάγγελμα εξειδίκευσης.

Ανάλογα οι μεταβολές στους απασχολούμενους στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγούνται χρονικά της συνολικής απασχόλησης διότι η αύξηση της απασχόλησης λόγω αύξησης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος απαιτεί πρώτα επενδύσεις και εξειδικευμένη εργασία ενώ όταν μειώνεται η απασχόληση οι ασχολούμενοι με το οικονομολογικό επάγγελμα μειώνονται πρώτοι εφόσον παρέχουν γενικότερες και συμπληρωματικές υπηρεσίες ως προ της εξειδικευμένη παραγωγή.

11. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Στα προηγούμενα κεφάλαια της μελέτης αυτής εντοπίστηκαν συγκεκριμένες πολιτικές, στρατηγικές και δράσεις οι οποίες εφαρμόζονται ή θα πρέπει να εφαρμοσθούν από τους κυβερνητικούς παράγοντες της χώρας τους θεσμικούς φορείς, την επιχειρηματική κοινότητα και την κοινωνία προκειμένου να εξέλθει η οικονομία από την κρίση και μέσω διαρθρωτικών αλλαγών να καταστεί η Ελλάδα μακροχρόνια κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και περιβαλλοντικά βιώσιμη.

Παράλληλα, παρουσιάσθηκαν αλλαγές στις αντιλήψεις και τις νοοτροπίες του πληθυσμού οι οποίες είναι απαραίτητο να συντελεσθούν προκειμένου να μπορέσει το κράτος να επιτύχει στην σημαντική αυτή μεταρρύθμιση, η οποία αποτολμάτε και παράλληλα επιβάλλεται.

Επιπρόσθετα, κράτος και πολίτες πρέπει, από κοινού και από μόνο του το κάθε μέρος, να αναλογισθούν και να εξετάσουν διεξοδικά τις αλλαγές οι οποίες συντελούνται στο διεθνές πολιτικοοικονομικό περιβάλλον, στις διεθνείς ισορροπίες, τις νέες τάσεις στις διεθνείς αγορές, τις παγκόσμιες μεταβολές στο αξιακό και στο σύστημα προτεραιοτήτων των λαών, προκειμένου να μπορέσουν να δράσουν επιτυχημένα μέσα σε αυτό.

Τέλος, κράτος και πολίτες πρέπει να αναζητήσουν, να κατανοήσουν και να υιοθετήσουν τις νέες τεχνολογίες οι οποίες αναδύονται σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομικοκοινωνικής ζωής έτσι ώστε να αποκτήσουν ή να διατηρούν συγκριτικό και ανταγωνιστικό αποτέλεσμα.

Όπως ήδη επισημάνθηκε η κρίση η οποία μαστίζει την χώρα μας τα τελευταία πέντε έτη είναι το αποτέλεσμα λανθασμένων πολιτικών και νοοτροπιών δεκαετιών. Η κρίση όμως αποτελεί παράλληλα μία τεράστια και μοναδική ευκαιρία ριζικών και ρηξικέλευθων αλλαγών για την χάραξη μίας ώριμης και υπεύθυνης πορείας της χώρα για τις επόμενες δεκαετίες.

Ως αποτέλεσμα της νέας αυτής πολιτικής και οικονομικής αυτής πορείας αναμένεται να αναδειχθούν και να πρωτοστατήσουν συγκεκριμένοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας στην επανεκκίνηση της Ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι παρουσιάζουν συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, τα οποία εδράζουν σε φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου μας ή σε δεξιότητες και τεχνολογίες τις οποίες ανέπτυξαν οι Έλληνες.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το επάγγελμα του οικονομολόγου πρέπει και αυτό να μετεξελιχθεί, να προσαρμοσθεί στα νέα δεδομένα και να υπηρετήσει την προσπάθεια του μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας σε μοντέλο βιώσιμο και αειφόρο. Παράλληλα οι επαγγελματίες του οικονομολογικού κλάδου βρίσκονται μπροστά σε μία μοναδική ευκαιρία ανέλιξης και υψηλών προσόδων, η οποία όμως θα είναι απλόχερη μόνο με αυτούς οι οποίοι θα

κατανοήσουν τις θεμελιώδεις αλλαγές που συντελούνται στην οικονομία και την κοινωνία και θα είναι διατεθειμένοι, να προσαρμοσθούν, να αλλάξουν, να προετοιμασθούν και να αποκτήσουν τα εφόδια που είναι αναγκαία για την νέα εποχή.

Περίληπτικά παρουσιάζονται πιο κάτω οι αλλαγές οι οποίες αναμένονται να συντελεστούν μέσα στα επόμενα χρόνια και σχετίζονται με το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον στην χώρα μας:

- Διεθνοποίηση της Ελληνικής οικονομίας.
- Διεύρυνση των εξαγωγών.
- Προσέλκυση μεγάλης κλίμακας επενδύσεων.
- Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.
- Αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο για την διευκόλυνση των επενδύσεων.
- Διεύρυνση των μεγεθών του τουριστικού κλάδου (σε όρους προσφερόμενου προϊόντος και υπηρεσιών σε ποσότητα και ποιότητα, σε αριθμό αφίξεων και σε έσοδα)
- Ανακεφαλαιοποίηση και επανεκκίνηση του τραπεζικού συστήματος της χώρας.
- Εξορθολογισμός των δαπανών του δημοσίου τομέα.
- Βέλτιστη εκμετάλλευση κοινοτικών κονδυλίων.

- Επανεκκίνηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων καθώς και έργων ΣΔΙΤ.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών.
- Άρση των περιορισμών στην είσοδο νεοεισερχομένων επαγγελματιών και επιχειρηματιών σε μία ομάδα επαγγελματών και κλάδων.
- Η χρηματοδότηση της οικονομίας από ιδιωτικά και μετοχικά κεφάλαια.
- Επιτυχής έκβαση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και πώλησης κρατικής περιουσίας.
- Απάλειψη της πολυνομίας και της γραφειοκρατίας στο μέτρο του δυνατού.
- Δημιουργία νέου σταθερού φορολογικού πλαισίου το οποίο θα προάγει την επιχειρηματικότητα και θα δίδει φορολογικά κίνητρα για νέες επενδύσεις.
- Καταστολή της φοροδιαφυγής και της φοροκλοπής.
- Μείωση συντάξεων και πακέτων υγειονομικής κάλυψης από την υποχρεωτική ασφάλιση.
- Υιοθέτηση μοντέλων πιστοποίησης όπως τα αντίστοιχα της Μεγάλης Βρετανίας.
- Εγκαθίδρυση ενός νέου φορολογικού ήθους καθώς και κουλτούρας συμμόρφωσης στους φορολογικούς νόμους.
- Δημιουργία χρηματοοικονομικής καινοτομίας για την χρηματοδότηση επιχειρήσεων σε όλα τα στάδιά τους.
- Ανάγκη για συνεχή βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ενημέρωσης των εργαζόμενων.

- Σταδιακή εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα θεμάτων και εννοιών σχετικά με την επιχειρηματικότητα, την οικονομία και τη διαχείριση.
- Σύνδεση του Πανεπιστημίου με την επιχειρηματικότητα και τις επιχειρήσεις.
- Επανασχεδίαση του προγράμματος σπουδών και του υλικού εκπαίδευσης στα σχολεία και τα Πανεπιστήμια.
- Ανάδειξη της κοινωνικής υπευθυνότητας των επιχειρήσεων και του κράτους σε σημαντική παράμετρο του νέου μοντέλου ανάπτυξης.

Στην πορεία αυτή μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας αναμένεται μία σειρά από κλάδους να διαδραματίσουν πρωταρχικό και ουσιαστικό ρόλο και παράλληλα να παρουσιάσουν σημαντική ανάπτυξη την επόμενη δεκαετία, λαμβάνοντας υπόψη ότι διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και εγκλείουν σημαντικές ευκαιρίες για κέρδη. Παρατίθενται πιο κάτω οι κλάδοι και οι υποκλάδοι αυτοί της Ελληνικής οικονομίας, όπως προέκυψαν από την προηγούμενη ανάλυση και παρουσίαση της μελέτης.

Κλάδοι.

- Τουρισμός.
- Ενέργεια.
- Πρωτογενής παραγωγή.
- Μεταποίηση (κυρίως τροφίμων).
- Λιανικό και χονδρικό εμπόριο.
- Ναυτιλία

Υποκλάδοι.

- Ιατρικός τουρισμός.
- Παραγωγή γενόσημων φαρμάκων.
- Ιχθυοκαλλιέργειες.
- Φροντίδα για την Τρίτη ηλικία και τους χρόνια ασθενείς.
- Διαχείριση στερεών αποβλήτων.
- Περιφερειακοί διαμετακομιστικοί κόμβοι.

Από την προσπάθεια αυτή εξόδου της χώρας από την κρίση και μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας μέσω διαρθρωτικών αλλαγών και αλλαγών νοοτροπίας του κοινωνικού συνόλου, καθώς και από το γεγονός της ανάδειξης ευκαιριών σε συγκεκριμένους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι σημαντικές ευκαιρίες θα προκύψουν τα επόμενα χρόνια και για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα εν γένει.

Παράλληλα από την οικονομετρική ανάλυση η οποία παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 13. συμπεραίνεται ότι οι μεταβολές στον αριθμό των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγούνται χρονικά των μεταβολών στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καθώς και των μεταβολών στην γενικότερη απασχόληση. Πιο συγκεκριμένα συνάγεται το συμπέρασμα ότι όταν υπάρχουν θετικές προσδοκίες για σημαντική αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, αυξάνει και η απασχόληση των οικονομολόγων ενώ όταν υπάρχουν προσδοκίες για πτώση του προϊόντος μειώνεται η απασχόληση εργαζομένων στο οικονομολογικό επάγγελμα.

Κατά συνέπεια, λαμβανομένης υπόψη της διαγραφόμενης αλλαγής στην κατεύθυνση των οικονομικών δεδομένων της χώρας και την μετάβαση από την ύφεση στην ανάπτυξη, αναμένεται το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα να ανακάμψει η ζήτηση για ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα,

α) σε κλάδους της Ελληνικής οικονομίας οι οποίοι διαθέτουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και

β) σε συγκεκριμένες ειδικότητες και ειδικεύσεις του οικονομολογικού επαγγέλματος οι οποίες θα αναδειχθούν από το υπό διαμόρφωση νέο επιχειρηματικό τοπίο.

Πιο κάτω γίνεται μία προσπάθεια ομαδοποίησης και πινακοποίησης των ευκαιριών αυτών ανά κλάδο και ειδικότητα – ειδίκευση του οικονομολογικού επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα ομαδοποιούνται ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα α) από την μεταστροφή του επιχειρείν σε ορθολογικότερους, καινοτόμους και διεθνοποιημένους τρόπους λειτουργίας, β) από ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες θα επέλθουν στην κρατική λειτουργία και την δημόσια διοίκηση και γ) αλλαγών στο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο διέπει την επιχειρηματική και επενδυτική πρακτική.

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ - ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
1	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	Εξειδικευμένα στελέχη στο τουριστικό management και την λογιστική τουριστικών	Αναμένεται σημαντική αύξηση στον όγκο των δεδομένων του τουριστικού τομέα, η οποία προοιωνίζεται και από την σημαντική αύξηση των αφίξεων η οποία διαφαίνεται για το 2013 αλλά και από το ισχυρό ενδιαφέρον ξένων και Ελληνικών ομίλων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον κλάδο για

		επιχειρήσεων.	σημαντικές επενδύσεις σε κρατικά και ιδιωτικά ενεργητικά στην χώρα μας.
2	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ (REAL ESTATE)	Εκτιμητές ακινήτων, Project managers.	Ανάπτυξη αναμένεται στην δημιουργία σημαντικών υποδομών παραθεριστικών κατοικιών, διαμετακομιστικών κέντρων καθώς και άλλων υποδομών όπως λιμάνια, μαρίνες, αεροδρόμια.
3	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ειδικοί Αγροτικής Οικονομίας και διαχειριστές (managers) αγροτικών συνεταιρισμών και καλλιεργήσιμων εκτάσεων.	Αναμένεται να δοθούν κίνητρα από το κράτος για την ανάπτυξη νέων αγροτικών καλλιεργειών και την συγκέντρωση γαιών για την δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Επιπλέον αναμένεται η δημιουργία ενός κύματος νέων αγροτών οι οποίοι θα λειτουργούν με την χρήση της τεχνολογίας, με εξαγωγικό ορίζοντα, και με μέλημα την δημιουργία ανταγωνιστού πλεονεκτήματος για το προϊόν τους.
4	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	Οικονομολόγοι , αναλυτές και λογιστές εξειδικευμένοι στον κλάδο. Κοστολόγοι, ειδικοί διαχείρισης παραγωγής.	Τα επόμενα έτη αναμένεται ο συγκεκριμένος κλάδος να απορροφήσει σημαντικά επενδυτικά κεφάλαια σε υποκλάδους όπως αυτός των γαλακτοκομικών, του ελαιόλαδου, των αλλαντικών, των αρωματικών φυτών κ.α. Οι επενδύσεις αυτές αναμένεται να οδηγηθούν στην δημιουργία ομίλων και μονάδων με πλεονέκτημα όγκου παραγωγής αλλά και σε ποιοτικά προϊόντα ονομασίας προέλευσης.
5	ΕΝΕΡΓΕΙΑ	Ειδικοί ενεργειακής Οικονομίας και διαχειριστές ενεργειακών υποδομών.	Στην χώρα μας έχει ήδη εγκατασταθεί ένας σημαντικός αριθμός υποδομών Α.Π.Ε. με μεγαλύτερο μερίδιο σε υποδομές αιολικών και φωτοβολταϊκών συστημάτων. Σε αυτό συντέλεσε οι υψηλές τιμές Feed in Tariff τις οποίες προσέφερε η χώρα μας, οι οποίες περιορίστηκαν σημαντικά με αιφνίδιας

			διατάξεις το περασμένο έτος. Τα επόμενα χρόνια αναμένεται να αναπτυχθούν υποδομές σε πιο εξεζητημένες μορφές συστημάτων Α.Π.Ε. όπως τα ηλιοθερμικά πάρκα, τα αντλησοταμειευτικά συστήματα, οι διασυνδέσεις απομακρυσμένων περιοχών κ.α. Παράλληλα αναμένεται να εμφανισθούν νέοι πάροχοι ενέργειας. Ως μακρινότερες εξελίξεις διαγράφεται η δημιουργία δικτύων και κόμβων διαμετακόμισης ενέργειας από την χώρα μας προς τρίτες χώρες αλλά και η εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου.
6	ΛΙΑΝΙΚΟ ΚΑΙ ΧΟΝΤΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ		Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για τη βελτίωση της παραγωγικότητας του τομέα, η οποία υπολείπεται κατά 30% - 40% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.
7	ΝΑΥΤΙΛΙΑ	Ναυτιλιακά στελέχη και οικονομολόγοι και λογιστές εξειδικευμένοι στο αντικείμενο.	Σταδιακά, με δεδομένο ότι το κράτος θα υιοθετήσει κατάλληλες πολιτικές και κίνητρα, η χώρα μας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα Διεθνές Κέντρο Ναυτιλίας συνεισφέροντας σημαντικά έσοδα στο Α.Ε.Π. της.
	ΥΠΟΚΛΑΔΟΙ		
1	ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	Οικονομολόγοι , αναλυτές και λογιστές εξειδικευμένοι στον κλάδο.	Υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της διεθνούς αγοράς, υψηλός αριθμός εξειδικευμένων ιατρών, χαμηλότερο κόστος σε σχέση με προορισμούς εγνωσμένα υψηλής ποιότητας, παροχή ποιοτικών υποστηρικτικών τουριστικών υποδομών και ευνοϊκή νομοθεσία για συγκεκριμένες επεμβάσεις καταστούν τον κλάδο

			ιδιαίτερα θελκτικό.
2	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΕΝΟΣΗΜΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ	Managers, οικονομολόγοι, αναλυτές και λογιστές εξειδικευμένοι στον κλάδο. Κοστολόγοι, ειδικοί διαχείρισης παραγωγής.	Η δέσμευση της κυβέρνησης για την αύξηση της χαμηλής, έως σήμερα, διείσδυσης των γενοσήμων φαρμάκων υποδεικνύουν ευκαιρία για την δημιουργία σχετικής παραγωγικής βάσης η οποία θα έχει εξ αρχής και εξαγωγικές προοπτικές.
3	ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕ ΙΕΣ	Ειδικοί κοστολόγοι και διαχειριστές παραγωγής, Managers, οικονομολόγοι, αναλυτές και λογιστές εξειδικευμένοι στον κλάδο.	Ο τομέας των ιχθυοκαλλιεργειών αυξάνεται σημαντικά ετησίως, ενώ περίπου το 80% της εγχώριας παραγωγής κατευθύνεται σε εξαγωγές. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το 90% της παραγωγής εστιάζεται σε δύο μόνο προϊόντα, τη τσιπούρα και το λαβράκι, διαφαίνονται σημαντικές ευκαιρίες στην παραγωγή και άλλων ειδών ψαριών αλλά και στην καθετοποίηση του κλάδου με την δημιουργία ισχυρής μεταποιητικής βάσης.
4	ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΘΕΝΕΙΣ	Managers, οικονομολόγοι, αναλυτές και λογιστές εξειδικευμένοι στον κλάδο.	Οι δαπάνες για την τρίτη ηλικία και τις χρόνιες παθήσεις αυξάνονται τόσο διεθνώς όσο και στην χώρα μας εξαιτίας της συνεχούς γήρανσης του πληθυσμού. Ο συνδυασμός εύκρατου κλίματος, ξενοδοχειακής υποδομής και καλής ιατρικής υποστήριξης στην χώρα μας αναδεικνύει σημαντικές ευκαιρίες στην ανάπτυξη του εν λόγω κλάδου.
5	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ	Managers,	Η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου

	ΔΙΑΜΕΤΑΚΟΜΙΣΤΙΚΟΙ ΚΟΜΒΟΙ	οικονομολόγοι και λογιστές .	προσφέρεται για τη ανάδειξη λιμένων ως διαμετακομιστικών κόμβων. Επιπρόσθετα υπάρχει σε εξέλιξη σημαντικό πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης και αναβάθμισης των Ελληνικών λιμανιών μέσω του ΤΑΙΠΕΔ.
6	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ – ΚΟΜΠΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗ)	Managers, οικονομολόγοι, και λογιστές.	Η Ελλάδα είναι ουραγός στην διαχείριση των δημοτικών απορριμμάτων της. Κατά συνέπεια και λαμβάνοντας υπόψη ότι θα πρέπει να εναρμονισθεί με τους Ευρωπαϊκούς κανονισμούς καθώς και την οικονομική αξία των απορριμμάτων (ως Α ύλη ανακύκλωσης), αναδύονται σημαντικές επιχειρηματικές ευκαιρίες στον κλάδο.

Στο επόμενο πίνακα ομαδοποιούνται ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες θα επέλθουν στην κρατική λειτουργία και την δημόσια διοίκηση αλλά και αλλαγών στο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο διέπει την επιχειρηματική και επενδυτική πρακτική.

Α/Α	ΤΟΜΕΑΣ ΑΛΛΑΓΩΝ	ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ - ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
1	Δημόσια διοίκηση. Γενικές Διευθύνσεις και Διευθύνσεις Υπουργείων, Γενικές Γραμματείες, δημόσιοι φορείς όπως για παράδειγμα	Απόφοιτοι οικονομικών σχολών με παράλληλες σπουδές στην Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.	Παρόλο την προδιαγεγραμμένη απόφαση για μείωση των δημοσίων υπαλλήλων υπάρχει σοβαρή ανάγκη για εξειδικευμένα στελέχη υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης, τα οποία θα αναλάβουν την αναδιοργάνωση του δημοσίου τομέα με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, συγκεκριμένη στόχευση και μέτρηση της αποτελεσματικότητάς τους.

	νοσοκομεία, φυλακές, Εμπορικοί ακόλουθοι κ.α.		
2	Ιδιωτικοποίηση λιμανιών, μαρίνων, αεροδρομίων και λοιπών δημοσίων υποδομών.	Ειδικοί Logistics.	Η Ελλάδα αναμένεται τα επόμενα χρόνια να λειτουργήσει ως ένα σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο χερσαίων και θαλάσσιων μεταφορών και αποθήκευσης.
3	Παραχώρηση για εκμετάλλευση μέσω του Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ δημοσίων εκτάσεων, ιαματικών πηγών, ξενοδοχειακών και λοιπών καταλυμάτων κ.α.	Managers, project managers, οικονομικοί σχεδιαστές αναπτύξεων, λογιστές, αναλυτές, κοστολόγοι κ.α.	Το πρόγραμμα παραχώρησης ακινήτων προς εκμετάλλευση του Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ. αναμένεται να δημιουργήσει ένα σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας για οικονομολόγους.
4	Έργα Σ.Δ.Ι.Τ. και έργα τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω προγραμμάτων JESSICA.	Managers, project managers, οικονομικοί σχεδιαστές αναπτύξεων, λογιστές, αναλυτές, κοστολόγοι κ.α.	Η ανάπτυξη υποδομών μέσω Σ.Δ.Ι.Τ. αλλά και με πρωτοβουλία της τοπικής αυτοδιοίκησης (η οποία πρέπει να αναζητήσει τρόπους αύξησης των εσόδων της λόγω των σοβαρών οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει) αναμένεται να δημιουργήσει ένα σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας για οικονομολόγους.
5	Αναδιάρθρωση του φοροεισπρακτικού και ελεγκτικού μηχανισμού του κράτος με έμφαση στην διασταύρωση	Ειδικοί ηλεκτρονικών υπολογιστών με ουσιαστικές γνώσεις οικονομικών	Η εν λόγω διαρθρωτική αλλαγή αναμένεται να δημιουργήσει θέσεις εργασίας για εξειδικευμένα στελέχη τόσο στον ιδιωτικό τομέα όσο και στο δημόσιο. Τα στελέχη τα οποία θα εξυπηρετήσουν τον ιδιωτικό τομέα θα κληθούν να εφαρμόσουν τις

	στοιχείων με την χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και την καταστολή της φοροδιαφυγής και της φοροκλοπής.	και φοροτεχνικών θεμάτων.	αλλαγές και να τηρούν σωστά και ειλικρινή φορολογικά και λογιστικά στοιχεία.
6	Συρρίκνωση της ασφαλιστικής κάλυψης των εργαζομένων τόσο στον τομέα του συνταξιοδοτικού όσο και της υγειονομικής κάλυψης.	Υψηλού επιπέδου και πανεπιστημιακών γνώσεων ασφαλιστές, αναλογιστές, διαχειριστές κεφαλαίων, οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί αναλυτές, καθώς και δημιουργοί ασφαλιστικών προϊόντων ζωής και περίθαλψης.	Το μοντέλο ασφάλισης στην χώρα μας αναμένεται να αλλάξει και να προσομοιάσει περισσότερο σε αυτό άλλων Δυτικών χωρών όπου η κρατική ασφάλιση και σύνταξη υποστηρίζεται από ιδιωτικές πρωτοβουλίες των ασφαλιζόμενων.
7	Επανασχεδίαση του προγράμματος σπουδών και του υλικού εκπαίδευσης στα σχολεία και τα Πανεπιστήμια και	Οικονομολόγοι – εκπαιδευτικοί.	Η οικονομική παιδεία είναι σημαντική προϋπόθεση δημιουργίας οικονομικά σκεπτόμενων πολιτών και ικανών στελεχών ενασχόλησης στους οικονομικούς τομείς της χώρας. Αναμένεται η ένταση παροχής οικονομικών γνώσεων τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στην δευτεροβάθμια

	έμφαση της εκπαίδευσης στην μεταλαμπάδευση γνώσεων οικονομίας, διαχείρισης και επιχειρηματικότητας .		εκπαίδευση αλλά και η ανανέωση, η επικαιροποίηση και η διάνθιση των προσφερόμενων από τα δημόσια και τα ιδιωτικά Πανεπιστήμια προγραμμάτων σπουδών.
8	Εξορθολογισμός των δαπανών του δημοσίου τομέα.	Κοστολόγοι δημόσιοι υπάλληλοι, IT ειδικοί, απόφοιτοι οικονομικών σχολών με παράλληλες σπουδές στην Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.	Η σημαντική μείωση των δημόσιων δαπανών και η σφικτή διαχείριση των διαθεσίμων αποτελεί στόχο της Κυβερνητικής πολιτικής ο οποίος αναμένεται να ενταθεί.

9	Βέλτιστη εκμετάλλευση κοινοτικών κονδυλίων με ένταση της απορρόφησης των διαθεσίμων του ΕΣΠΑ από ιδιωτικές επιχειρήσεις και φορείς του δημοσίου.	Σύμβουλοι επιχειρήσεων, λογιστές.	Η Ευρωπαϊκή βοήθεια μέσω των προγραμμάτων ΕΣΠΑ, του αναπτυξιακού νόμου και των λοιπών συγχρηματοδοτούμενων δράσεων από τα κοινοτικά ταμεία, αναμένεται να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων και υποδομών, στην αναβάθμιση και την ανακαίνιση των υφιστάμενων και την παροχή ρευστότητας στην Ελληνική οικονομία με παράλληλες σημαντικές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις.
10	Επανεκκίνηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	Οικονομικοτεχνικοί μελετητές, Managers, project managers, οικονομικοί σχεδιαστές αναπτύξεων, λογιστές, αναλυτές, κοστολόγοι κ.α.	Αναμένεται η σταδιακή επανεκκίνηση των έργων υποδομών του δημοσίου (π.χ. αυτοκινητόδρομοι) εντός των επομένων μηνών.

11	Σύνδεση του Πανεπιστημίου με την επιχειρηματικότητα και τις επιχειρήσεις. Σύνδεση της έρευνας με την επιχειρηματικότητα.	Επιχειρηματίες, ακαδημαϊκοί οικονομολόγοι.	Προκειμένου να εφοδιάζονται οι επιχειρήσεις με κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη αλλά και να απορροφούνται άμεσα από την αγορά εργασίας οι απόφοιτοι καθώς και να εμπορευματοποιούνται νέες ανακαλύψεις, τεχνολογίες και εφευρέσεις, οι οποίες προκύπτουν σε ακαδημαϊκά αλλά και ερευνητικά εργαστήρια, αναμένεται να επιτευχθεί μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη σύζευξη εκπαίδευσης, έρευνας και επιχειρηματικότητας.
----	--	--	---

Πιο κάτω ομαδοποιούνται ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για τους ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα από την μεταστροφή του επιχειρείν σε ορθολογικότερους, καινοτόμους και διεθνοποιημένους τρόπους λειτουργίας.

A/A	ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΑΛΛΑΓΗ	ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ - ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
1	Στροφή προς την κοινωνική και την εταιρική υπευθυνότητα.	Ειδικοί κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας.	Η στροφή προς την κοινωνική, την περιβαλλοντική και την εταιρική υπευθυνότητα θεωρείται απαραίτητη όχι μόνο για την εσωτερική αγορά αλλά και για το επιτυχές άνοιγμα των Ελληνικών εταιρειών στο εξωτερικό.
2	Περιβαλλοντική μέριμνα και προστασία.	Αναλυτές περιβαλλοντικών	Αξιόπιστα απολογιστικά οικονομικά στοιχεία και καταστάσεις, έγκαιρη

		οικονομικών και επιπτώσεων οι οποίοι συνδυάζουν πτυχία Περιβαλλοντικής διαχείρισης ή/και μηχανικών με οικονομικά.	ενημέρωση και συγκρίσιμα δεδομένα είναι προϋπόθεση προκειμένου οι Ελληνικές εταιρείες να ενταχθούν στο επενδυτικό portfolio διεθνών επενδυτικών οίκων αλλά και να τύχουν προνομιακής χρηματοδότησης από τράπεζας του εξωτερικού.
3	Εφαρμογή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.	Λογιστές – Ορκωτοί λογιστές.	Αξιόπιστα απολογιστικά οικονομικά στοιχεία και καταστάσεις, έγκαιρη ενημέρωση και συγκρίσιμα δεδομένα είναι προϋπόθεση προκειμένου οι Ελληνικές εταιρείες να ενταχθούν στο επενδυτικό portfolio διεθνών επενδυτικών οίκων και να τύχουν προνομιακής χρηματοδότησης.
4	Ανάγκη για ορθότερες και ελεγχμένες λογιστικές καταστάσεις.	Ορκωτοί λογιστές.	Προκειμένου να ανακτήσουν αξιοπιστία και να κερδίσουν την προσοχή διεθνών επενδυτικών οίκων όλο και περισσότερες εταιρείες θα αποφασίζουν τον έλεγχο των οικονομικών τους από τρίτους εξωτερικούς ελεγκτές και λογιστές.
5	Χρηματοδότηση με νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία τα οποία θα περιλαμβάνουν τρόπους εύρεσης κεφαλαίων για νέες εταιρείες και projects καθώς και χρηματοδότηση της οικονομίας από ιδιωτικά και μετοχικά κεφάλαια. Εν	Ειδικοί στην εύρεση χρηματοδότησης από Ελληνικά και ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και ειδικοί στην δημιουργία ειδικών εργαλείων χρηματοδότησης και αναχρηματοδότησης εταιρικών σχημάτων και έργων.	Λαμβανομένου υπόψη ότι το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι βαριά πληγωμένο από την κρίση χρέους και την οικονομική ύφεση, αναμένεται η ανάπτυξη να αναζητήσει εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησής της κάνοντας χρήση νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων της διεθνούς αγοράς.

	γένει δημιουργία χρηματοοικονομικής καινοτομίας.		
6	Δημιουργία νέων επενδύσεων στην βάση της λειτουργίας του διεθνούς θεσμού του project.	Project managers.	Ο θεσμός της χρηματοδότησης, κατασκευής και διαχείρισης αυτόνομων έργων μπορεί να αποτελέσει την λύση για την ανάπτυξη σημαντικών υποδομών, ιδιωτικών και ΣΔΙΤ στο εγγύς μέλλον.
7	Ανασυγκρότηση και αναμόχλευση λειτουργίας εταιρειών με οικονομικές δυσχέρειες ή υπό πτώχευση.	Σύμβουλοι επιχειρήσεων, λογιστές, ειδικοί τραπεζικών θεμάτων.	Πολλές εταιρείες οι οποίες χτυπήθηκαν από την κρίση και έχουν οδηγηθεί στα όρια του αφανισμού τους αναμένεται να καταρτίσουν σχέδια ανασυγκρότησης και αναμόχλευσης της λειτουργίας τους προκειμένου να επιβιώσουν.
8	Συγχωνεύσεις και εξαγορές.	Ειδικοί Συγχωνεύσεων και εξαγορών. Αποτιμητές εταιρειών, λογιστές – ορκωτοί λογιστές.	Προκειμένου να εξυγιανθεί η αγορά από τον μεγάλο αριθμό προβληματικών εταιρειών αλλά και προκειμένου να δημιουργηθούν όμιλοι επιχειρήσεων με κρίσιμο μέγεθος και οικονομίες κλίμακας αναμένεται το επόμενο διάστημα να διενεργηθούν σημαντικός αριθμός συγχωνεύσεων και εξαγορών.
9	Κλείσιμο πτωχευμένων εταιρειών.	Εκκαθαριστές, λογιστές – ορκωτοί λογιστές.	Ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων έχει ήδη κλείσει και αναμένεται να κλείσουν ακόμα αρκετές εταιρείες οι οποίες δεν θα μπορέσουν να εναρμονισθούν με την νέα πραγματικότητα.

10	Αναδιάρθρωση και ανασυγκρότηση τραπεζικού συστήματος.	Ειδικοί πιστοληπτικής ικανότητας (credit officers), ειδικοί διαχείρισης κινδύνου (Risk management officers), ειδικοί απεμπλοκής και αναχρηματοδότησης επιχειρήσεων, νοικοκυριών και φυσικών προσώπων (recovery officers)	Είναι δεδομένο ότι μετά την ανακεφαλαιοποίηση η επανεκκίνηση σε ορθολογική βάση της παροχής δανειακών διευκολύνσεων από της Ελληνικές τράπεζες καθώς και οι πιο αυστηροί και συχνοί έλεγχοι από τις Ευρωπαϊκές και Ελληνικές Εποπτικές αρχές καθώς και η ανάγκη για δημιουργία συγκριτικού πλεονεκτήματος του εκάστοτε τραπεζικού ιδρύματος μέσω απομείωσης του ρίσκου του δανειακού πελατειακού αλλά και του επενδυτικού πορτοφολίου του θα οδηγήσουν στην ανάγκη για εξειδικευμένα στελέχη διαχείρισης ρίσκου.
11	Εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων.	Οικονομικά στελέχη σε όλο το εύρος δραστηριοποίησης των εταιρειών με σπουδές και κουλτούρα διεθνών αγορών και προτύπων καθώς και στελέχη με πείρα αποκτημένη σε πολυεθνικούς ομίλους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.	Τόσο οι ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται μέσα από την κρίση όσο και οι σημαντικές αλλαγές οι οποίες διενεργούνται στο νομοθετικό και στο φορολογικό πλαίσιο της χώρας αλλά και το πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και παραχώρησης στοιχείων του ενεργητικού του Ελληνικού Δημοσίου αναμένεται να αυξήσουν τις ξένες άμεσες επενδύσεις τα επόμενα χρόνια στην χώρα μας.
12	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών.	Ειδικοί marketing, κλαδικοί αναλυτές, ειδικοί ανάπτυξης προϊόντων, ειδικοί εύρεσης ή δημιουργίας	Τα επόμενα χρόνια αναμένεται η εντατικοποίηση της προσπάθειας παροχής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλού επιπέδου και προστιθέμενης αξίας.

		νέων αγορών.	
13	Υιοθέτηση μοντέλων πιστοποίησης όπως τα αντίστοιχα της Μεγάλης Βρετανίας.	Σύμβουλοι πιστοποιήσεων σε ένα μεγάλο εύρος αντικειμένων.	Προκειμένου να περιβάλουν με αξιοπιστία τα προϊόντα και τις λειτουργίες τους οι εταιρείες αναμένεται να ενταθεί η χρήση πιστοποιήσεων τα επόμενα χρόνια.
14	Ανάγκη για συνεχή βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ενημέρωσης των εργαζόμενων.	Στελέχη οικονομικής εκπαίδευσης και σύμβουλοι επιχειρήσεων.	Η συνεχής ενημέρωση και η δια βίου μάθηση αναμένεται να εκτιμηθεί και να αναδειχθεί σε συγκριτικό πλεονέκτημα των Ελληνικών εταιρειών στην διεθνοποιημένη αγορά δράσης τους τα επόμενα χρόνια.
15	Διόγκωση των χρηματιστηριακών συναλλαγών.	Χρηματιστηριακοί αναλυτές και αντικριστές.	Παρόλο το σημερινό ρηχό βάθος της Ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς και τον μικρό όγκο συναλλαγών, αναμένεται να υπάρξει στο άμεσο μέλλον αύξηση των συναλλαγών με την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και την μεταστροφή του οικονομικού κλίματος για την χώρα. Επιπλέον αναμένεται να δημιουργηθούν στο μεσοπρόθεσμο μέλλον νέα χρηματιστηριακά προϊόντα τα οποία θα υποστηρίζουν την χρηματοδότηση της εξόδου από την κρίση. Τέλος η διεθνοποίηση των Ελληνικών επιχειρήσεων αναμένεται να δημιουργήσει την ανάγκη χρήσης σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων αντιστάθμισης κινδύνου. Τέλος τα ασφαλιστικά ταμεία και τα θεσμικά κεφάλαια ιδιωτικά και δημόσια,

			αναμένεται να αυξήσουν την έκθεσή τους σε ξένα χρηματιστηριακά ενεργητικά.
--	--	--	--

Στον πιο κάτω πίνακα γίνεται μία προσπάθεια ομαδοποίησης των ευκαιριών ανά ειδικότητα – ειδίκευση του οικονομολογικού επαγγέλματος που προκύπτει από την άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος και την δημιουργία επιχειρήσεων από οικονομολόγους.

A/A	ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΑΛΛΑΓΗ	ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ - ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
1	Στροφή προς την κοινωνική και την εταιρική υπευθυνότητα την περιβαλλοντική μέριμνα και προστασία.	Γραφεία και εταιρείες συμβούλων κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας.	Η στροφή προς την κοινωνική, την εταιρική υπευθυνότητα και την περιβαλλοντική θεωρείται απαραίτητη όχι μόνο για την εσωτερική αγορά αλλά και για το επιτυχές άνοιγμα των Ελληνικών εταιρειών στο εξωτερικό.
2	Εφαρμογή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και ανάγκη για ορθότερες και ελεγμένες λογιστικές καταστάσεις.	Γραφεία και εταιρείες εξειδικευμένων λογιστών.	Αξιόπιστα απολογιστικά οικονομικά στοιχεία και καταστάσεις, έγκαιρη ενημέρωση και συγκρίσιμα δεδομένα είναι προϋπόθεση προκειμένου οι

			Ελληνικές εταιρείες να ενταχθούν στο επενδυτικό portfolio διεθνών επενδυτικών οίκων και να τύχουν προνομιακής χρηματοδότησης.
3	Χρηματοδότηση με νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία τα οποία θα περιλαμβάνουν τρόπους εύρεσης κεφαλαίων για νέες εταιρείες και projects.	Ειδικοί στην εύρεση χρηματοδότησης από Ελληνικά και ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και ειδικοί στην δημιουργία ειδικών εργαλείων χρηματοδότησης και αναχρηματοδότησης εταιρικών σχημάτων και έργων.	Λαμβανομένου υπόψη ότι το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι βαριά πληγωμένο από την κρίση χρέους και την οικονομική ύφεση, αναμένεται η ανάπτυξη να αναζητήσει εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης της κάνοντας χρήση νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων της διεθνούς αγοράς.
4	Δημιουργία νέων επενδύσεων, στην βάση της λειτουργίας του διεθνούς θεσμού του project.	Ειδικά γραφεία και εταιρείες Project management.	Ο θεσμός της χρηματοδότησης, κατασκευής και διαχείρισης αυτόνομων έργων μπορεί να αποτελέσει την λύση για την ανάπτυξη σημαντικών υποδομών, ιδιωτικών και ΣΔΙΤ στο εγγύς

			μέλλον.
5	Ανασυγκρότηση και αναμόχλευση λειτουργίας εταιρειών με οικονομικές δυσχέρειες ή υπό πτώχευση.	Ειδικευμένα σχετικά γραφεία συμβούλων, ειδικά τμήματα τραπεζών.	Ένας μεγάλος αριθμός εταιρειών αναμένεται να χρειασθεί να επαναπροσδιορίσει τον τρόπο λειτουργίας του, να γίνει πιο αποτελεσματικός μειώνοντας τα κόστη του και αυξάνοντας την παραγωγικότητά του.
6	Συγχωνεύσεις και εξαγορές.	Ειδικευμένα γραφεία συμβούλων Συγχωνεύσεων και εξαγορών.	Προκειμένου να εξυγιανθεί η αγορά από τον μεγάλο αριθμό προβληματικών εταιρειών αλλά και προκειμένου να δημιουργηθούν όμιλοι επιχειρήσεων με κρίσιμο μέγεθος και οικονομίες κλίμακας αναμένεται το επόμενο διάστημα να διενεργηθούν σημαντικός αριθμός συγχωνεύσεων και εξαγορών.
7	Κλείσιμο πτωχευμένων εταιρειών.	Εκκαθαριστές, λογιστές – ορκωτοί λογιστές.	Επιπρόσθετα ένας μεγάλος αριθμός εταιρειών οι οποίες έχουν χάσει δυναμική από την κρίση και δεν

			θα μπορέσουν να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες της ανάκαμψης αναμένεται να κλείσουν.
8	Διόγκωση της εξαγωγικής δραστηριότητας.	Γραφεία προώθησης και διεκπεραίωσης εξαγωγών.	Η εξαγωγική δραστηριότητα των Ελληνικών επιχειρήσεων αλλά και των ξένων που θα επενδύσουν στην Ελλάδα αναμένεται να διογκωθεί σημαντικά τα επόμενα έτη.
9	Άρση των περιορισμών στην είσοδο νεοεισερχομένων επαγγελματιών και επιχειρηματιών σε μία ομάδα επαγγελματιών και κλάδων.	Όλες οι ειδικότητες και ειδικεύσεις του οικονομολογικού επαγγέλματος	Το άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων στην χώρα μας θα έχει ως αποτέλεσμα την κινητικότητα στα επαγγέλματα αυτά και την δημιουργία νέων επιχειρήσεων με παράλληλη απόσυρση μη αποτελεσματικών παλαιότερων εταιρειών.
10	Δημιουργία επιχειρήσεων από τους οικονομολόγους σε όλους τους κλάδους όπου παρουσιάζονται ευκαιρίες.	Όλες οι ειδικότητες και οι ειδικεύσεις του οικονομολογικού	Οι ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα είναι αυτοί οι οποίοι βρίσκονται

		στερεώματος.	περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο επαγγελματία κοντά στις εξελίξεις στις αγορές, μια και επί της ουσίας είναι αυτοί οι οποίοι διαχειρίζονται, καταγράφουν ή προσπαθούν να προβλέψουν τις τάσεις και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων, των κλάδων και των οικονομιών. Κατά συνέπεια είναι αυτοί οι οποίοι μπορούν να διαγνώσουν έγκαιρα και να εκμεταλλευτούν ευκαιρίες για την δημιουργία επιχειρηματικής δραστηριότητας.
--	--	--------------	--

Συνοψίζοντας, οι ειδικότητες και ειδικεύσεις οι οποίες αναμένεται να παρουσιάσουν ζήτηση τα επόμενα έτη, σύμφωνα με την ανάλυση της μελέτης είναι: Εξειδικευμένα στελέχη στο τουριστικό management και την λογιστική τουριστικών επιχειρήσεων, εκτιμητές ακινήτων, project managers, ειδικοί αγροτικής οικονομίας και διαχειριστές (managers) αγροτικών συνεταιρισμών και μεγάλης επιφάνειας καλλιεργήσιμων εκτάσεων, ειδικοί ενεργειακής οικονομίας και διαχειριστές ενεργειακών υποδομών, ναυτιλιακά στελέχη και οικονομολόγοι και λογιστές

εξειδικευμένοι στο αντικείμενο της ναυτιλίας, κοστολόγοι, ειδικοί διαχείρισης παραγωγής, ειδικοί logistics ,managers, ειδικοί ηλεκτρονικών υπολογιστών με ουσιαστικές γνώσεις οικονομικών και φοροτεχνικών θεμάτων, υψηλού επιπέδου και πανεπιστημιακών γνώσεων ασφαλιστές, αναλογιστές, διαχειριστές κεφαλαίων, οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί αναλυτές, καθώς και δημιουργοί ασφαλιστικών προϊόντων ζωής και υγείας/περίθαλψης, οικονομολόγοι – εκπαιδευτικοί, αναλυτές περιβαλλοντικών οικονομικών και επιπτώσεων οι οποίοι συνδυάζουν πτυχία Περιβαλλοντικής διαχείρισης ή/και μηχανικών με οικονομικά, ειδικοί κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας, ειδικοί συγχωνεύσεων και εξαγορών, αποτιμητές εταιρειών, λογιστές – ορκωτοί λογιστές, φοροτεχνικοί, εκκαθαριστές, ειδικοί πιστοληπτικής ικανότητας (credit officers), ειδικοί διαχείρισης κινδύνου (risk management officers), ειδικοί απεμπλοκής και αναχρηματοδότησης επιχειρήσεων, νοικοκυριών και φυσικών προσώπων (recovery officers), ειδικοί marketing, κλαδικοί αναλυτές, ειδικοί ανάπτυξης προϊόντων, ειδικοί εύρεσης ή δημιουργίας νέων αγορών και πιο περιορισμένα χρηματιστηριακοί αναλυτές και αντικριστές.

Επιπλέον, θα είναι ιδιαίτερα αναγκαίοι οικονομολόγοι να μιλούν πολύ καλά ξένες γλώσσες και αυτοί να συνδυάζουν σπουδές από διαφορετικούς κλάδους (π.χ. νομικοί, μηχανικοί, περιβαλλοντολόγοι με πτυχίο στα οικονομικά καθώς και απόφοιτοι οικονομικών σχολών με παράλληλες σπουδές στην Δημόσια Διοίκηση).

Απαραίτητη κρίνεται και η εξειδίκευση των ασκούντων το οικονομολογικό επάγγελμα στην πληροφορική με έμφαση σε εξειδικευμένα προγράμματα της ειδικότητάς τους.

Επιπλέον, πολύτιμα θα είναι τα οικονομικά στελέχη σε όλο το εύρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με σπουδές και κουλτούρα διεθνών αγορών και προτύπων καθώς και στελέχη με πείρα αποκτημένη σε πολυεθνικούς ομίλους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Ευκαιρίες για επιχειρηματική δραστηριοποίηση οικονομολόγων θα υπάρξουν σε niche αγορές όπως γραφεία και εταιρείες συμβούλων κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας, γραφεία και εταιρείες εξειδικευμένων λογιστών εφαρμογής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, γραφεία ειδικών στην εύρεση χρηματοδότησης από Ελληνικά και ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και στην δημιουργία ειδικών εργαλείων χρηματοδότησης και αναχρηματοδότησης εταιρικών σχημάτων και έργων.

12. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Το επάγγελμα του οικονομολόγου στη χώρα μας κατοχυρώνεται και διασφαλίζεται από το Οικονομικό επιμελητήριο της Ελλάδας.⁵ Ο φορέας αυτός έχει αποδείξει πως έχει τη δυνατότητα να διασφαλίσει τα επαγγελματικά δικαιώματα των οικονομολόγων επαγγελματιών. Ωστόσο, ένα ρευστό και ανταγωνιστικό περιβάλλον όπως είναι αυτό που βιώνουμε σήμερα, απαιτεί τον κατάλληλο επαναπροσανατολισμό σχετικά με την κατοχύρωση και τα

---

⁵ Νομικό πρόσωπο δημοσίου Δικαίου εποπτευόμενο από το Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας Με βάση τον Ιδρυτικό του Νόμο 1100/80 (όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 1479/1984 ,το άρθρο 8 Π.Δ.475/1991, το άρθρο 1 παρ. 4 Ν.2515/97 , το άρθρο 22 Ν. 2873/2000, το Ο.Ε.Ε. αποτελεί το θεσμοθετημένο οικονομικό σύμβουλο της χώρας μας, ενώ παράλληλα είναι και ο φορέας έκφρασης των 90.000 περίπου Ελλήνων οικονομολόγων, πτυχιούχων Ανώτατων Οικονομικών Σχολών και πτυχιούχων των τμημάτων της Λογιστικής, Εμπορίας και Διαφήμισης, Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τουριστικών Επιχειρήσεων, Χρηματοοικονομικών Εφαρμογών, Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής και Χρηματοοικονομικής και Ασφαλιστικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στην οικονομική επιστήμη των ελληνικών Α.Ε.Ι. ή ισότιμου μεταπτυχιακού διπλώματος της αλλοδαπής και χρησιμοποιούν το πτυχίο τους ή το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης για την κατάληψη θέσης στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ή για την άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος (άρθρα 10 και 11 του Ν.3912/2011).Σήμερα το ΟΕΕ είναι σε θέση να συμβάλει ουσιαστικά άμεσα και πρακτικά στους τομείς της Εθνικής Οικονομίας, όπως στη διαμόρφωση αποτελεσματικού και δίκαιου φορολογικού συστήματος, στην αναπτυξιακή διαδικασία, στη λειτουργία θεσμών οικονομικού αντικείμενου και στην εξεύρεση – αξιοποίηση πόρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Εθνικής Οικονομίας. (ΠΗΓΗ : ΟΕΕ).

δικαιώματα που παρέχονται σε επαγγελματίες του οικονομολογικού επαγγέλματος.

Ο ρόλος ο οποίος καλείται να διαδραματίσει το Οικονομικό Επιμελητήριο στην Ελλάδα την επόμενη δεκαετία είναι:

α) η αναβάθμιση του επαγγέλματος και των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα μέλη του προς τους πολίτες και το επιχειρηματικό γίνεσθαι της χώρας,

β) η συμβολή του στην προσπάθεια μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας μέσω προτάσεων και υποδείξεων προς την Ελληνική Πολιτεία για αλλαγές στο θεσμικό και το κανονιστικό πλαίσιο, οι οποίες είναι απόρροια της καθημερινής πρακτικής άσκησης του επαγγέλματος,

γ) η υποστήριξη και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας της χώρας και της ηθικής του επιχειρείν,

δ) η συμβολή στην συνεχή οικονομική εκπαίδευση και στην παροχή άμεσης και έγκυρης πληροφόρησης περί οικονομικών θεμάτων στα μέλη του,

ε) η διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας και η στήριξη του επαγγέλματος με την προσφορά εργαλείων προς τα μέλη του.

Ειδικότεροι στόχοι του Ο.Ε.Ε. για την επόμενη δεκαετία θα πρέπει να είναι:

- Η διευκόλυνση της πρόσβασης και συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των μελλών του. Επιπλέον Υποστήριξη της διά βίου μάθησης, μέσω της διασύνδεσης όλων των μορφών τυπικής, μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης.

- Η παροχή δυνατότητα επαγγελματικής εξέλιξης των μελλών της.

- Η αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων στο οικονομολογικό επάγγελμα.
- Η ενίσχυση της διαφάνειας των προσόντων των μελλών του και η σύνδεσή τους με την εργασία και την απασχόληση.

- Η αναγνώριση και πιστοποίηση της άτυπης μάθησης.

- Ο εξορθολογισμός και η διασφάλιση της ποιότητας του συστήματος αναγνώρισης και πιστοποίησης προσόντων.

Στο πλαίσιο αυτό εκτιμάται ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να συντονισθούν και να διενεργηθούν οι πιο κάτω πρωτοβουλίες και δράσεις από το Οικονομικό Επιμελητήριο:

A. Προσφορά πιστοποιήσεων από το Ο.Ε.Ε.

Με τον πρόσφατα ψηφισθέντα νόμο Ν.4152 διευρύνεται ο αριθμός των φυσικών προσώπων τα οποία θα έχουν την δυνατότητα απόκτησης της ειδικότητας του λογιστή – φοροτεχνικού και ελαστικοποιούνται οι προϋποθέσεις για την απόκτηση των δύο πλέον τάξεων αδειών άσκησης του επαγγέλματος του λογιστή – φοροτέχνη. Ειδικότερα η νέα διάταξη δίνει τη δυνατότητα στους αποφοίτους Λυκείου και ΙΕΚ με λιγότερα χρόνια εργασιακή εμπειρία από ότι ίσχυε έως σήμερα να αποκτήσουν επαγγελματική ταυτότητα Β΄ τάξης και να τηρούν βιβλία εσόδων – εξόδων, ανεξαρτήτως τζίρου. Παράλληλα οι απόφοιτοι ΤΕΙ απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους απόφοιτους ΑΕΙ και μετά από 3 χρόνια στη Β΄ τάξη, αποκτούν επαγγελματική ταυτότητα Α΄ τάξη και τηρούν βιβλία Γ΄ κατηγορίας. Αποτέλεσμα είναι στην πρώτη περίπτωση να εξισώνεται η πρακτική εμπειρία με την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στην δεύτερη η Τεχνολογική με την Πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Επιπρόσθετα, με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο παρέχεται το δικαίωμα στον ιδιωτικό φορέα να επιλέγει στελέχη αδιαφορώντας για τις επιστημονικές γνώσεις και την ορθή, επιστημονική και ποιοτική εργασία, με αποτέλεσμα αφενός να καταλύεται η επαγγελματική διασφάλιση των οικονομολόγων και

αφετέρου να επιτρέπεται η παροχή χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών, οι οποίες δύναται να ενέχουν ακόμα και σοβαρούς κινδύνους για τους πελάτες μη καταρτισμένων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον κλάδο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, προτείνεται η θεσμοθέτηση διαδικασίας πιστοποίησης των επαγγελματιών που θα κατέχουν τις άδειες των δύο τάξεων προκειμένου να διασφαλιστεί η επαγγελματική επάρκεια των εμπλεκόμενων επαγγελματιών. Η ανάγκη πιστοποίησης προκύπτει και από το συνεχώς μεταλλασσόμενο νομοθετικό καθεστώς του επαγγέλματος, τις συνεχείς αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς αλλά και τις ρηξικέλευθες αλλαγές που επιτάσσει η τεχνολογική πρόοδος.

Προτείνεται λοιπόν η δημιουργία διαδικασίας πιστοποίησης η οποία θα περιλαμβάνει α) υποχρεωτική παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων καθώς και β) λήψη της πιστοποίησης μετά από εξετάσεις. Κατά τον τρόπο αυτό η άδεια άσκησης επαγγέλματος, πέραν των ετών υπηρεσίας, θα αποκτάται μετά από πιστοποίηση παρακολούθησης επιμορφωτικών σεμιναρίων σε λογιστικά και φορολογικά θέματα με αξιολόγηση των υποψηφίων κατά τη διάρκεια παρακολούθησης αυτών η/και μετά από εξετάσεις. Η ανανέωση της άδειας θα γίνεται κάθε πέντε έτη, υπό τον όρο ότι ο επαγγελματίας συνεχίζει να ασκεί την ειδικότητα και επιπλέον έχει παρακολουθήσει τα σχετικά σεμινάρια. Με τον τρόπο αυτό η διατήρηση της πιστοποίησης θα διενεργείται σε βάση CIP (Continual Improvement Points). Τα επιμορφωτικά σεμινάρια θα διενεργούνται τουλάχιστον δύο φορές ανά έτος από το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος ή από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των μελών του, τα οποία θα χορηγούν και το σχετικό πιστοποιητικό παρακολούθησης και αξιολόγησης. Οι εξετάσεις λήψης της επαγγελματικής αδειάς θα διενεργούνται μία φορά ανά έτος. Σκοπός της πιστοποίησης θα είναι η κατοχύρωση των επαγγελματιών του κλάδου, μέσω ενός αδιάβλητου και διεθνώς αναγνωρισμένου μηχανισμού πιστοποίησης και η αναβάθμιση των παρεχομένων προς τους τελικούς πελάτες υπηρεσιών.

Τα Ο.Ε.Ε. θα εκδίδει κάρτα πιστοποίησης (τύπου πιστωτικής) και επαγγελματικής άδειας, η οποία θα ανανεώνεται ετησίως κατόπιν καταβολής του ετήσιου κόστους πιστοποίησης και συμμόρφωσης με τα λοιπά υποχρεωτικά κριτήρια (επιμόρφωση, άσκηση του επαγγέλματος). Οι κάρτες πιστοποίησης θα αποδίδουν αυτόματα στον επαγγελματία και «ηλεκτρονική υπογραφή» προκειμένου να συναλλάσσεται με τις φορολογικές αρχές και να διενεργεί υποβολές λογιστικών καταστάσεων και φορολογικών φύλλων πελατών του παντός τύπου στις εφορίες της χώρας. Η «ηλεκτρονική υπογραφή» θα δίδει στον κάτοχο – επαγγελματία και δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής φορολογικών στοιχείων πελατών του στις φορολογικές αρχές.

Τέλος θα πρέπει να δημιουργηθεί μητρώο πιστοποιημένων λογιστών – φοροτεχνικών το οποίο θα είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική σελίδα του Ο.Ε.Ε. και θα είναι γνωστοποιημένο στις φορολογικές αρχές. Αποτέλεσμα των προαναφερόμενων θα είναι η απάλειψη των παρανόμως ασκούντων το επάγγελμα και η αναγνώριση της συνυπευθυνότητας του Λογιστή Φοροτεχνικού.

Για τις προαναφερόμενες παρεχόμενες υπηρεσίες από το Ο.Ε.Ε. θα υπάρχει ελάχιστη καταβολή ετήσιου κόστους από τα μέλη της.

B. Παροχή πιστοποιήσεων για άλλες ειδικότητες του οικονομολογικού επαγγέλματος.

Επιπρόσθετα προτείνεται η θεσμοθέτηση και η διαχείριση της διαδικασίας παροχής πιστοποίησης από το Ο.Ε.Ε. και άλλων ειδικοτήτων του οικονομολογικού επαγγέλματος σε τομείς-κλάδους με μεγάλη ζήτηση ή/και απαίτηση εξειδίκευσης με την λογική η οποία περιγράφηκε αμέσως προθύστερα. Οι πιστοποιήσεις αυτές δύναται να παρέχονται σε συνεργασία με άλλους θεσμοθετημένους φορείς ή/και Πανεπιστήμια.

Ενδεικτικά αναφέρεται η πιστοποίηση επάρκειας για την άσκηση της ειδικότητας του εσωτερικού ελεγκτή η οποία μπορεί να οργανωθεί σε συνεργασία με το ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ (Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ.), η πιστοποίηση της ειδικότητας του μελετητή τεchnοοικονομικών μελετών δημοσίων και ιδιωτικών έργων, η πιστοποίηση ειδικότητας μελετητή επενδυτικών σχεδίων και αναπτυξιακών προγραμμάτων (οι οποίοι θα είναι και οι μόνοι οι οποίοι θα έχουν δικαίωμα υποβολής φακέλων σε προγράμματα κινητροδότησης του Ελληνικού κράτους) κ.α.

Γ. Δημιουργία κώδικα δεοντολογίας και κυρώσεων.

Το Οικονομικό Επιμελητήριο θα πρέπει να μεριμνήσει για την δημιουργία κώδικα δεοντολογίας και κυρώσεων για τα μέλη του στα πρότυπα του ισχύοντα Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants). Ο κώδικας δεοντολογίας θα ρυθμίζει θέματα που αφορούν τις σχέσεις ανάμεσα στους οικονομολόγους και τους πελάτες τους, τους οικονομολόγους μεταξύ τους αλλά και τις σχέσεις των προαναφερόμενων πλευρών με την πολιτεία. Ο κώδικας δεοντολογίας θα πρέπει να περιγράφει με σαφήνεια, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, τη διασφάλιση ποιότητας και διαφάνειας, τις υποχρεώσεις ακεραιότητας, αντικειμενικότητας, επαγγελματικής συμπεριφοράς, επαγγελματικής επάρκειας και εχεμύθειας των μελών του Ο.Ε.Ε.

Δ. Δημιουργία συνηγόρου διαχείρισης παραπόνων και καταγγελιών.

Σημαντική πρωτοβουλία για το Ο.Ε.Ε. είναι η δημιουργία «γραφείου συνηγόρου» - εποπτικού οργάνου παραπόνων και καταγγελιών για μέλη του Ο.Ε.Ε. τα οποία θα παραβιάζουν την νομοθεσία ή τον κώδικα δεοντολογίας. Επιπρόσθετα το όργανο θα δέχεται και καταγγελίες για άτομα τα οποία ασκούν παρανόμως το επάγγελμα. Το στελέχη της υπηρεσίας θα προτείνουν ποινές για τους παρανομούντες

επαγγελματίες στα διοικούν όργανο του Ο.Ε.Ε. σύμφωνα με τον κώδικα κυρώσεων του επιμελητηρίου.

E. Mentoring.

Το Ο.Ε.Ε. είναι ο κατάλληλος φορέας να οργανώσει γραφείο mentoring το οποίο να φέρνει σε επαφή καθοδηγητές με καθοδηγούμενους προκειμένου να διευκολύνει νέα άτομα ή νέους επαγγελματίες να εισέλθουν στο επάγγελμα ή να ανοίξουν επιχειρήσεις προσφοράς οικονομολογικών υπηρεσιών. Mentoring μπορεί να και υπάρξει ανάμεσα σε οικονομολόγους και νέους επιχειρηματίες, όπου οι πρώτοι θα μεταβιβάσουν γνώσεις και εμπειρίες στους δεύτερους προκειμένου αυτοί να δημιουργήσουν αποδοτικότερες επιχειρήσεις.

ΣΤ. Γραφείο επαγγελματικού προσανατολισμού φοιτούντων σε οικονομικές σχολές.

Το Ο.Ε.Ε. είναι ο κατάλληλος φορέας για την δημιουργία ενός Γραφείου Επαγγελματικού Προσανατολισμού Φοιτούντων σε οικονομικές σχολές, όπου οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να λαμβάνουν πληροφόρηση σχετικά με το επάγγελμα και τις δυνατότητες που ανοίγονται μπροστά τους στα πλαίσια του επαγγέλματος.

Το γραφείο με την σύμπραξη και την χρηματοδότηση επιχειρήσεων θα δύναται να οργανώσει βραβεία αριστούχων οικονομικών σχολών καθώς και διαγωνισμό καινοτομίας στο επάγγελμα.

Τέλος, το γραφείο θα φέρνει σε επαφή την επιχειρηματική κοινότητα με τους φοιτητές των οικονομικών σχολών προκειμένου να διευκολύνεται η σύζευξη της προσφοράς και της ζήτησης για οικονομικά στελέχη στις επιχειρήσεις.

Z. Εικονικό (Virtual) κέντρο εύρεσης εργασίας για οικονομολόγους.

Προτείνεται η δημιουργία ενός εικονικού κέντρου ευρέσεως εργασίας για οικονομολόγους, το οποίο θα λειτουργεί μέσα από την ιστοσελίδα του Ο.Ε.Ε. Το εικονικό κέντρο ευρέσεως εργασίας θα περιλαμβάνει τόπο για την ζήτηση οικονομολόγων αλλά και την προσφορά, με την δημιουργία ταξινομημένου ανά ειδικότητα ηλεκτρονικού χώρου ανάρτησης βιογραφικών σημειωμάτων.

H. Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των μελών - ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ι.Ε.Ο.Ε.Ε.)

Προκειμένου να λειτουργήσουν ορθολογικά και οργανωμένα όλες οι προαναφερόμενες πρωτοβουλίες δηλ. η πιστοποίηση, η δια βίου μάθηση, το mentoring, το γραφείο επαγγελματικού προσανατολισμού φοιτούντων σε οικονομικές σχολές και το virtual κέντρο εύρεσης εργασίας για οικονομολόγους προτείνεται η σύσταση ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ι.Ε.Ο.Ε.Ε.)

Το εν λόγω Ινστιτούτο θα παρέχει επιπλέον οργανωμένα επιμορφωτικά σεμινάρια κάτω από την σκέπη ενός οργανωμένου προγράμματος «δια βίου μάθησης» το οποίο θα πραγματεύεται θέματα άμεσα συνδεδεμένα με την λειτουργία των επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αειφόρου ανάπτυξης, τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις και άλλα.

Τέλος, το Ινστιτούτο θα παρέχει προγράμματα με σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση πέρα των μελών του Ο.Ε.Ε. σε στελέχη επιχειρήσεων, σε οικονομικά στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων αλλά και σε στελέχη του δημοσίου τομέα. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια και οι λοιπές εκπαιδευτικές δραστηριότητες δύναται να διενεργούνται σε συνεργασία με πανεπιστήμια της χώρας ή του εξωτερικού και λοιπούς εκπαιδευτικούς φορείς.

Σημειώνεται ότι το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των μελών του Ο.Ε.Ε. προβλέπεται από τα:

- 1 Υ.Α.5346/Δ/ ΟΙΕ 139/95 "Σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα για την εκπαίδευση και επιμόρφωση των μελών του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας" (ΦΕΚ 77/τ.Β' /95).
- 2 Υ.Α. 39697/ΔΕΚΟ 2355/97 "Άδεια σύστασης και έγκριση του Καταστατικού της Α.Ε. με την επωνυμία Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των μελών του Ο.Ε.Ε." (ΦΕΚ 1088/τ.Β' /97).

Δυστυχώς όμως το εν λόγω Ινστιτούτο δεν συστάθηκε και δεν λειτούργησε ουσιαστικά ποτέ.

14. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι κοινή παραδοχή όλων ότι η Επιχειρηματικότητα, η Καινοτομία, η Προστιθέμενη αξία και η Εξωστρέφεια είναι οι κύριοι άξονες πάνω στους οποίους πρέπει να κτισθεί το νέο Αναπτυξιακό Μοντέλο της χώρας.

Τους επόμενους μήνες αλλά και τα επόμενα έτη η Ελληνική οικονομία και κοινωνία πρέπει να πετύχει σημαντικούς στόχους δημοσιονομικής προσαρμογής και ρηξικέλευθων διαρθρωτικών αλλαγών. Η οικονομία της χώρας πρέπει να μεταβληθεί από μία οικονομία η οποία στηρίζεται στον δανεισμό και την κατανάλωση, σε μία οικονομία ισχυρών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε τομείς προτεραιότητας. Οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να στραφούν στην παραγωγή εξαγωγίμων ανώτερων ποιοτικά προϊόντων και υπηρεσιών. Παράλληλα οι επενδύσεις του δηmosίου θα πρέπει να οδεύονται στην δημιουργία αναγκαίων και αποτελεσματικών δημόσιας υφής υποδομών, η κατασκευή των οποίων θα γίνεται με ορθολογικό και ανταγωνιστικό κόστος.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η επιχειρηματικότητα θα πρέπει το κράτος παρακάμπτοντας κομματικά και συντεχνιακά συμφέροντα να απλοποιήσει το θεσμικό και διοικητικό καθεστώς της χώρας και να ανοίξει επί της ουσίας τα κλειστά επαγγέλματα. Επιβάλλεται να θεσπισθούν απλοποιήσεις, χωρίς περιβαλλοντικές εκπτώσεις στην αδειοδότηση νέων επενδύσεων, απλοποίηση του φορολογικού καθεστώτος και χαμηλότεροι συντελεστές φορολόγησης των εταιρειών. Επιπλέον αναπτυξιακά κίνητρα θα πρέπει να καθορισθούν στοχεύοντας τους τομείς προτεραιότητας. Τέλος η φοροδιαφυγή θα πρέπει να καταστεί ασύμφορη για την μερίδα εκείνων που δεν θέλουν να αλλάξουν νοοτροπία.

Ο δημόσιος τομέας πρέπει να αλλάξει ριζικά μοντέλο λειτουργίας. Θα πρέπει να περιορισθεί ως όγκος γραφειοκρατίας, να αναδιαρθρωθεί εξυπηρετώντας ανικανοποίητες ανάγκες των πολιτών περιορίζοντας την αεργία μερίδας στελεχών του. Τέλος η διαφθορά θα πρέπει να αφανισθεί υιοθετώντας κανόνες διαφάνειας διαγωνισμών όπως είναι οι προμήθειες και η δημοπράτηση έργων μέσω ηλεκτρονικών διαγωνισμών και δημοπρασιών, δημόσια προσβάσιμων μέσω internet. Το ίδιο θα πρέπει να εφαρμοσθεί και για τις νέες προσλήψεις στο δημόσιο.

Το κράτος θα πρέπει να επικοινωνήσει την συνολική αυτή αλλαγή φιλοσοφίας ζην της Ελληνικής κοινωνίας, λειτουργίας του Δημοσίου τομέα και δράσης της Ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας με στόχο να προσελκύσει ξένες άμεσες επενδύσεις με συμφέροντες για την χώρα όρους.

Τέλος οι δημόσιοι πλουτοπαραγωγικοί πόροι θα πρέπει να εκμεταλλευτούν με συνέπεια περιβαλλοντικής αειφορίας, μέριμνας για την επιβίωση των επομένων γενεών, εξασφάλισης επάρκειας πρώτων υλών και πόρων για την χώρα και συμφέροντες όρους σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα και ξένες εταιρείες.

Ως αποτέλεσμα της νέας αυτής πολιτικής και οικονομικής αυτής πορείας αναμένεται να αναδειχθούν και να πρωτοστατήσουν συγκεκριμένοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας στην επανεκκίνηση της Ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι παρουσιάζουν συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, τα οποία εδράζουν σε

φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου μας ή σε δεξιότητες και τεχνολογίες τις οποίες ανέπτυξαν οι Έλληνες.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το επάγγελμα του οικονομολόγου πρέπει και αυτό να μετεξελιχθεί, να προσαρμοσθεί στα νέα δεδομένα και να υπηρετήσει την προσπάθεια του μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας σε μοντέλο βιώσιμο και αειφόρο.

Παράλληλα οι επαγγελματίες του οικονομολογικού κλάδου βρίσκονται μπροστά σε μία μοναδική ευκαιρία ανέλιξης και υψηλών προσόδων, η οποία όμως θα είναι απλόχερη μόνο με αυτούς οι οποίοι θα κατανοήσουν τις θεμελιώδεις αλλαγές που συντελούνται στην οικονομία και την κοινωνία και θα είναι διατεθειμένοι, να προσαρμοσθούν, να αλλάξουν, να προετοιμασθούν και να αποκτήσουν τα εφόδια που είναι αναγκαία για την νέα εποχή.

Από την οικονομετρική ανάλυση η οποία παρουσιάστηκε συμπεραίνεται ότι οι μεταβολές στον αριθμό των απασχολούμενων στο οικονομολογικό επάγγελμα προηγούνται χρονικά των μεταβολών στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καθώς και των μεταβολών στην γενικότερη απασχόληση. Πιο συγκεκριμένα συνάγεται το συμπέρασμα ότι όταν υπάρχουν θετικές προσδοκίες για σημαντική αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, αυξάνει και η απασχόληση των οικονομολόγων ενώ όταν υπάρχουν προσδοκίες για πτώση του προϊόντος μειώνεται η απασχόληση εργαζομένων στο οικονομολογικό επάγγελμα. Κατά συνέπεια, λαμβανομένης υπόψη της διαγραφόμενης αλλαγής στην κατεύθυνση των οικονομικών δεδομένων της χώρας και την μετάβαση από την ύφεση στην ανάπτυξη, αναμένεται το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα να ανακάμψει η ζήτηση για ασκούντες το οικονομολογικό επάγγελμα,

α) σε κλάδους της Ελληνικής οικονομίας οι οποίοι διαθέτουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και

β) σε συγκεκριμένες ειδικότητες και ειδικεύσεις του οικονομολογικού επαγγέλματος οι οποίες θα αναδειχθούν από το υπό διαμόρφωση νέο επιχειρηματικό τοπίο.

Συνοψίζοντας, οι ειδικότητες και ειδικεύσεις οι οποίες αναμένεται να παρουσιάσουν ζήτηση τα επόμενα έτη, σύμφωνα με την ανάλυση της μελέτης είναι: Εξειδικευμένα στελέχη στο τουριστικό management και την λογιστική τουριστικών επιχειρήσεων, εκτιμητές ακινήτων, project managers, ειδικοί αγροτικής οικονομίας και διαχειριστές (managers) αγροτικών συνεταιρισμών και μεγάλης επιφάνειας καλλιεργήσιμων εκτάσεων, ειδικοί ενεργειακής οικονομίας και διαχειριστές ενεργειακών υποδομών, ναυτιλιακά στελέχη και οικονομολόγοι και λογιστές εξειδικευμένοι στο αντικείμενο της ναυτιλίας, κοστολόγοι, ειδικοί διαχείρισης παραγωγής, ειδικοί logistics ,managers, ειδικοί ηλεκτρονικών υπολογιστών με ουσιαστικές γνώσεις οικονομικών και φοροτεχνικών θεμάτων, υψηλού επιπέδου και πανεπιστημιακών γνώσεων ασφαλιστές, αναλογιστές, διαχειριστές κεφαλαίων, οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί αναλυτές, καθώς και δημιουργοί ασφαλιστικών προϊόντων ζωής και υγείας/περίθαλψης, οικονομολόγοι – εκπαιδευτικοί, αναλυτές περιβαλλοντικών οικονομικών και επιπτώσεων οι οποίοι συνδυάζουν πτυχία Περιβαλλοντικής διαχείρισης ή/και μηχανικών με οικονομικά, ειδικοί κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας, ειδικοί συγχωνεύσεων και εξαγορών, αποτιμητές εταιρειών, λογιστές – ορκωτοί λογιστές, φοροτεχνικοί, εκκαθαριστές, ειδικοί πιστοληπτικής ικανότητας (credit officers), ειδικοί διαχείρισης κινδύνου (risk management officers), ειδικοί απεμπλοκής και αναχρηματοδότησης επιχειρήσεων, νοικοκυριών και φυσικών προσώπων (recovery officers), ειδικοί marketing, κλαδικοί αναλυτές, ειδικοί ανάπτυξης προϊόντων, ειδικοί εύρεσης ή δημιουργίας νέων αγορών και πιο περιορισμένα χρηματιστηριακοί αναλυτές και αντικριστές.

Επιπλέον, θα είναι ιδιαίτερα αναγκαίοι οικονομολόγοι οι οποίοι θα μιλούν πολύ καλά ξένες γλώσσες και αυτοί οι οποίοι θα συνδυάζουν σπουδές από διαφορετικούς κλάδους (π.χ. νομικοί, μηχανικοί, περιβαλλοντολόγοι με πτυχίο στα

οικονομικά καθώς και απόφοιτοι οικονομικών σχολών με παράλληλες σπουδές στην Δημόσια Διοίκηση).

Απαραίτητη κρίνεται και η εξειδίκευση των ασκούντων το οικονομολογικό επάγγελμα στην πληροφορική με έμφαση σε εξειδικευμένα προγράμματα της ειδικότητάς τους.

Επιπλέον, πολύτιμα θα είναι οικονομικά στελέχη σε όλο το εύρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με σπουδές και κουλτούρα διεθνών αγορών και προτύπων καθώς και στελέχη με πείρα αποκτημένη σε πολυεθνικούς ομίλους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Ευκαιρίες για επιχειρηματική δραστηριοποίηση οικονομολόγων θα υπάρξουν σε niche αγορές όπως γραφεία και εταιρείες συμβούλων κατάρτισης ισολογισμών αειφορίας, γραφεία και εταιρείες εξειδικευμένων λογιστών εφαρμογής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, γραφεία ειδικών στην εύρεση χρηματοδότησης από Ελληνικά και ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και στην δημιουργία ειδικών εργαλείων χρηματοδότησης και αναχρηματοδότησης εταιρικών σχημάτων και έργων.

Στα πλαίσια αυτά το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας θα πρέπει να προσπαθήσει για την αναβάθμιση του οικονομολογικού επαγγέλματος και των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα μέλη του προς τους πολίτες και το επιχειρηματικό γίνεσθαι της χώρας, να συμβάλει στην προσπάθεια μετασχηματισμού της Ελληνικής οικονομίας μέσω προτάσεων και υποδείξεων προς την Ελληνική Πολιτεία για αλλαγές στο θεσμικό και το κανονιστικό πλαίσιο, να υποστηρίξει την επιχειρηματικότητα της χώρας, να συμβάλει στην συνεχή εκπαίδευση και στην παροχή άμεσης και έγκυρης πληροφόρησης περί οικονομικών θεμάτων στα μέλη του και να πετύχει την διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας και η στήριξη του επαγγέλματος με την προσφορά εργαλείων προς τα μέλη του.

Στο πλαίσιο αυτό εκτιμάται ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο το Ο.Ε.Ε. να λάβει πρωτοβουλία για την προσφορά πιστοποιήσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η επαγγελματική επάρκεια των εμπλεκόμενων επαγγελματιών. Προτείνεται λοιπόν η δημιουργία διαδικασίας πιστοποίησης η οποία θα περιλαμβάνει α) υποχρεωτική παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων καθώς και β) λήψη της πιστοποίησης μετά από εξετάσεις με την παράλληλη δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων λογιστών – φοροτεχνικών το οποίο θα είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική σελίδα του Ο.Ε.Ε. και θα είναι γνωστοποιημένο στις φορολογικές αρχές. Αποτέλεσμα των προαναφερόμενων θα είναι η απάλειψη των παρανόμως ασκούντων το επάγγελμα και η αναγνώριση της συνυπευθυνότητας του Λογιστή Φοροτεχνικού.

Επιπρόσθετα προτείνεται η θεσμοθέτηση και η διαχείριση της διαδικασίας παροχής πιστοποίησης από το Ο.Ε.Ε. και άλλων ειδικοτήτων του οικονομολογικού επαγγέλματος σε τομείς-κλάδους με μεγάλη ζήτηση ή/και απαίτηση εξειδίκευσης με την λογική η οποία περιγράφηκε αμέσως προηγουμένως.

Επιπλέον, το Οικονομικό Επιμελητήριο θα πρέπει να μεριμνήσει για την δημιουργία κώδικα δεοντολογίας και κυρώσεων για τα μέλη του στα πρότυπα του ισχύοντα Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants).

Σημαντική πρωτοβουλία για το Ο.Ε.Ε. θα είναι η δημιουργία «γραφείου συνηγόρου» - εποπτικού οργάνου παραπόνων και καταγγελιών για μέλη του Ο.Ε.Ε. τα οποία θα παραβιάζουν την νομοθεσία ή τον κώδικα δεοντολογίας.

Το Ο.Ε.Ε. είναι ο κατάλληλος φορέας να οργανώσει γραφείο mentoring το οποίο να φέρνει σε επαφή καθοδηγητές με καθοδηγούμενους προκειμένου να διευκολύνει νέα άτομα ή νέους επαγγελματίες να εισέλθουν στο επάγγελμα ή να ανοίξουν επιχειρήσεις προσφοράς οικονομολογικών υπηρεσιών. Mentoring μπορεί να και υπάρξει ανάμεσα σε οικονομολόγους και νέους επιχειρηματίες, όπου οι πρώτοι θα

μεταβιβάσουν γνώσεις και εμπειρίες στους δεύτερους προκειμένου αυτοί να δημιουργήσουν αποδοτικότερες επιχειρήσεις.

Επιπρόσθετα το Ο.Ε.Ε. είναι ο κατάλληλος φορέας για την δημιουργία ενός Γραφείου Επαγγελματικού Προσανατολισμού Φοιτούντων σε οικονομικές σχολές, όπου οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να λαμβάνουν πληροφόρηση σχετικά με το επάγγελμα και τις δυνατότητες που ανοίγονται μπροστά τους στα πλαίσια του επαγγέλματος.

Παράλληλα με την προηγούμενη δράση, προτείνεται η δημιουργία ενός εικονικού κέντρου ευρέσεως εργασίας για οικονομολόγους, το οποίο θα λειτουργεί μέσα από την ιστοσελίδα του Ο.Ε.Ε. Το εικονικό κέντρο ευρέσεως εργασίας θα περιλαμβάνει τόπο για την ζήτηση οικονομολόγων αλλά και την προσφορά, με την δημιουργία ταξινομημένου ανά ειδικότητα ηλεκτρονικού χώρου ανάρτησης βιογραφικών σημειωμάτων.

Τέλος, προκειμένου να λειτουργήσουν ορθολογικά και οργανωμένα όλες οι προαναφερόμενες πρωτοβουλίες προτείνεται η σύσταση ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ι.Ε.Ο.Ε.Ε.).

14. ΠΗΓΕΣ

A. ΜΕΛΕΤΕΣ

- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Τριμηνιαία έκθεση, Αρ. Τεύχους 71, Απρίλιος 2013.
- McKinsey&Company, Athens office, «Η Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά», Σεπτέμβριος 2011.
- Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, «Η Ελλάδα μπροστά! Ένα χρόνο μετά», Μάρτιος 2012.
- Υπουργείο παιδείας, δια βίου μάθησης και θρησκευμάτων, Εθνικό πρόγραμμα δια βίου μάθησης.
- Μαγουλά Θεοχαρούλα, Διατριβή, EDUCATION AND ECONOMIC GROWTH: THE GREEK REALITY, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, 1998.
- Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση του Ελληνικού τραπεζικού τομέα, Δεκέμβριος 2012.
- Boston Consulting Group, Ελλάδα 20:20 : Η προσέλκυση των ξένων επενδύσεων στην Ελληνική οικονομία – οι απόψεις των ξένων επενδυτών» Οκτώβριος 2011.
- ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, «Μέτρηση της έντασης των ρυθμίσεων σε επαγγέλματα και οικονομικές δραστηριότητες στην Ελλάδα μέσω ποσοτικών δεικτών», Φεβρουάριος 2013.

B. ΑΡΘΡΑ

- Dickey D. A. and Fuller W. A. (1979), “Distribution on the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root, *Journal of the American Statistical Association*, 74, pp. 427-431.
- Dickey D. A. and Fuller W. A. (1981), “The Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root”, *Econometrica*, 49, pp. 1057-1072.

- Granger C. W. (1969), "Investigating Causal Relations by Econometric Methods and Cross Spectral", *Econometrica*, 37, 24-36.
- Granger C. W. (1988) "Some Recent Developments in the concept of Causality" *Journal of Econometrics*, 39, 194-211.
- Phillips P. C. B. (1987), "Time Series Regression with a Unit Root", *Econometrica*, 55, pp. 277-301.
- Phillips P. C. B. and Peron P. (1988), "Testing for a Unit Root in Time Series Regression, *Biometrika*, 75, pp. 335-346.
- *Belfield R. Clive* (2000), "Economic Principles for Education", Edward Elgar, U.S.A.
- *Bits M., Klenow P.* (1998), "Does Schooling Cause Growth or the Other Way Around",
- National Bureau of Economic Research, Working Paper no. 6393, Cambridge.
- *Blaug Mark* (1992), "The Economic Value of Education: Studies in the Economics of Education", International Library of Critical Writings in Economics, no. 17.
- *Savas Michael-Matsas*, 2012, "Greece and the World Capitalist Crisis", *Journal of Socialist Theory*, pp. 2-13.
- *European Commission*, 2009, "Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». *European Economy, Brussels. Pp.1-87, Tab. Graph. Bibliogr*".
- «ΣΠΟΥΔΑΙ», Τόμος 52, Τεύχος 4ο, (2002), Πανεπιστήμιο Πειραιώς Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Σταματίνας Χατζηδήμα.
- *Πόσο αμερόληπτες είναι οι προβλέψεις των οικονομολόγων;* του Πασχου Μανδραβελή (Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ) Δημοσίευση: Δευτέρα, 31 Ιανουαρίου 2011.
- *Γ.Κ. Μπήτρου, Α.Δ. Καραγιάννη*, Οκτώβριος 2007, "Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Επιχειρηματικής Ηθικής Μερικές Ενδείξεις από την Ελλάδα".
- *Α.Μουρίκη, Δ.Μπαλαδούρος, Ο. Παπαλιού, Ν. Σπυροπούλου, Ε.Φαγαδάκη, Ε. Φρονίμου*, 2012, "ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2012.
- *Γ. Στουρνάρας*, 2006 . "Η Παιδεία κεφάλαιο για την ανάπτυξη". ΤΟ ΒΗΜΑ.

- Δ. Πανοζάχος, 2011. “Το επάγγελμα του οικονομολόγου εξελίξεις και προοπτικές –τα επαγγελματικά δικαιώματα του οικονομολόγου.”
- Π. Τέντες , 2011. “Οικονομικές σπουδές και επαγγέλματα, διαπιστώσεις και προοπτικές”. www.in.gr.
- Α. Νότης, 2011. “Η αναγκαιότητα των οικονομικών σπουδών και καλλιέργεια μιας διαφορετικής επιχειρηματικής κουλτούρας”.
- Γ. Τζήρος, 2008 “Ο ρόλος του οικονομολόγου στη σύγχρονη εποχή”. www.eode.gr.
- Γ. Τζήρος, 2009 “ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ”. EODE.GR.
- Θ. Κατσανέβας, 2012. “Οι προοπτικές της αγοράς εργασίας σήμερα και τι πρέπει να προσεχθεί στο μηχανογραφικό για ΑΕΙ-ΤΕΙ” www.freepen.gr.
- Κατσέλη Λ., Μαγουλά Χ., 2002. “Μακροοικονομική Ανάπτυξη και Ελληνική Οικονομία”.
- Γ.Κουφάρης,(2010) , «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές». Περιοδικό Χρήμα, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010.
- Ράπανος, (2009) , “Μέγεθος και Εύρος Δραστηριοτήτων του Δημοσίου Τομέα”, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών.
- Σ. Πεσματζόγλου, “Εκπαίδευση και Ανάπτυξη στην Ελλάδα, 1948-1985: Το Ασύμπτωτο μιας σχέσης”.
- Γ. Μπακατσιάκος,(2010) , «Παγκόσμια οικονομική κρίση, ευρωπαϊκή ένωση και Ελλάδα».
- Θ. Σταματόπουλος και Ελευθέριος Θαλασσινός,(2010), «Διεθνή οικονομικά», Εκδόσεις Σταμούλη.
- Μ. Ματσαγγάνης ,(2010) , «Distributional Implications of Tax Evasion In Greece», LSE Hellenic Observatory Working Paper.
- Στ. Χατζηδήμα, 2002, “Η συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη”.
- Λιαρόπουλος, 2010 , “Οργάνωση Υπηρεσιών και Συστημάτων Υγείας”, Διεθνή Συστήματα Υγείας. Β τόμος. Εκδόσεις Βήτα medical arts, Αθήνα.
- Μ. Ματσαγγάνης, 2010 , “Distributional Implications of Tax Evasion In Greece”, LSE Hellenic Observatory Working Paper.

- Δ. Βαγιανός, Νίκος Βέττας και Κώστας Μεγήρ, 2010 , “Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μία κρίσιμη συγκυρία”. greekeconomistsforreform.com.
- Ψαχαρόπουλος Γ., Καζαμιάς Α., “Παιδεία και Ανάπτυξη στην Ελλάδα: Κοινωνική και Οικονομική Μελέτη της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης”.
- Τράπεζα της Ελλάδος, 2013, Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής, “Εκπαίδευση και πιστοποίηση γνώσεων των (αντ)ασφαλιστικών διαμεσολαβητών.
- Barro Robert J., 1947, “Determinants of Economic Growth: A Cross-Country Empirical Study”.
- Bowles, S., “Growth effects of Changes in Labor Quality and Quantity, Greece: 1951-1961, in H.B Chenery”, ed. *Studies in Development Planning*.
- Robert Skidelsky, *Keynew*, 2012. “Ο αιρετικός οικονομολόγος”. *Books ’ Journal*.
- Gillis M., Perkins D., Roemer M., Snodgrass D., 2000. “Οικονομική της Ανάπτυξης” Α’ τόμος.
- Wong & K. Premkumar, 2007. Source: “An Introduction to Mentoring Principles, Processes and Strategies for Facilitating Mentoring Relationships.
- Anderson, E. M. & Shannon, A. L., 1988. “Towards a conceptualization of mentoring”. *Journal of Teacher Education*, 39(1), 38-42.
- Hansman, C. A. (Ed.), 2002 .” *Critical perspectives on mentoring: Trends and issues*” (Information Series No. 388). Columbus, OH: ERIC Clearinghouse on Adult, Career and Vocational Education. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 354386).
- Knowles, M., 1980. “The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy” (2nd ed.). New York: Association Press.
- McKinsey & Company, Athens Office, 2011, *Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά, Προσδιορίζοντας το νέο Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελλάδας*.
- Murray, M. 1991. “Beyond the myths and magic of mentoring: How to facilitate an effective mentoring program”. San Francisco: Jossey-Bass.

- Vygotsky, L. S., 1981. "The genesis of higher mental functions. In J. V. Wertsch (Ed.), The concepts of activity in Soviet psychology". Armonk, New York: Sharpe.
- Zachary, L., 2009. "The mentor's guide: Facilitating effective learning relationships. San Francisco: Jossey-Bass".
- Piaget, J., 1969. "The mechanisms of perception. New York: Routledge Kegan Paul".
- Psacharopoulos G., 1984. "the Contribution of Education to Economic Growth: International Comparisons," in J. Kendrick, ed., International Comparisons of productivity and the Causes of the Slowdown," Ballinger for The American Enterprise Institute.
- Ragins, B. R., 1997. "Diversified mentoring relationships in organizations: A power perspective. Academy of Management Review", 22(2), 482-521.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- ΦΕΚ Α 107, 09.05.2013 Ν. 4152.
- ΦΕΚ Α 175, 25.08.2006, Ν. 3693/2006.
- ΦΕΚ 154/Α'/1997, Ν. 2515/1997 «Άσκηση Επαγγέλματος Λογιστή Φοροτεχνικού, λειτουργία Σώματος Ορκωτών Εκτιμητών (Σ.Ο.Ε.) και άλλες διατάξεις», με τροποποιήσεις του Ν. 3470/2006.
- ΦΕΚ Β 14721, 16.6.2009, Αριθμός ΠΟΛ:1168.
- ΦΕΚ Β 3255, 27.8.2008, Αριθμός ΠΟΛ:3255.
- ΦΕΚ Β 1571, 9.5.2013, Αριθμός ΠΟΛ:107.
- ΦΕΚ Β 1896, 24.8.2011, Αριθμός ΠΟΛ:1166.

- Τράπεζα της Ελλάδος, Πράξη εκτελεστικής επιτροπής αρ. 16 21.05.2013.
- Κοινή Απόφαση Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και Τράπεζας της Ελλάδος περί πιστοποίησης επαγγελματικής επάρκειας των υπαλλήλων και στελεχών πιστωτικών ιδρυμάτων, απόφαση 2/387/19.6.2006.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- <http://www.soe.gr>.
- www.statistics.gr
- www.hms.gr
- www.oee.gr
- <http://www.soel.gr/el/>
- www.investingreece.gov.gr
- www.eede.gr
- www.kepe.gr
- <http://www.sbe.co.uk/Careers/tabid/62/Default.aspx>
- http://www.servicecanada.gc.ca/eng/qc/job_futures/statistics/4162.shtml
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Economist>

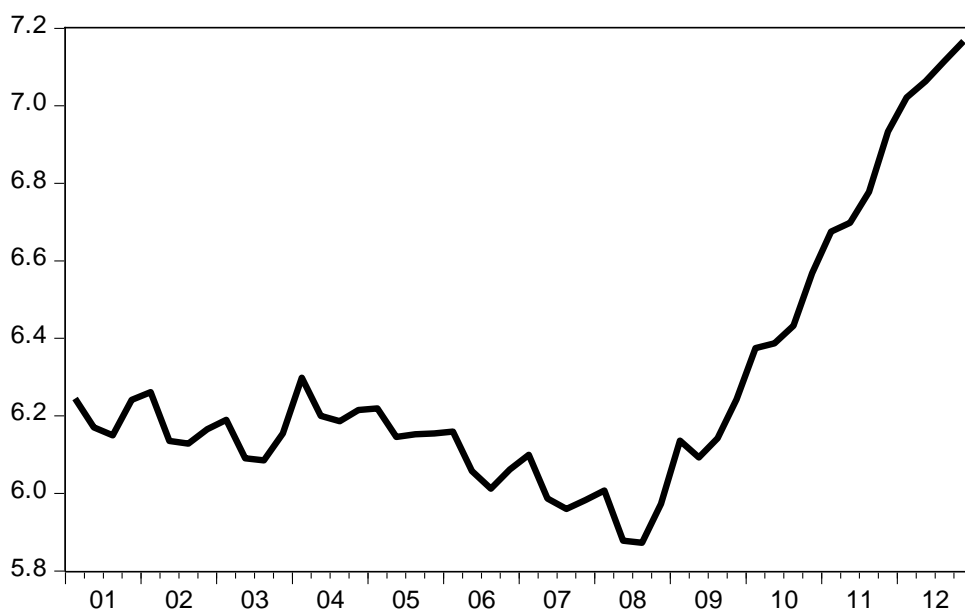
15. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΗΣ

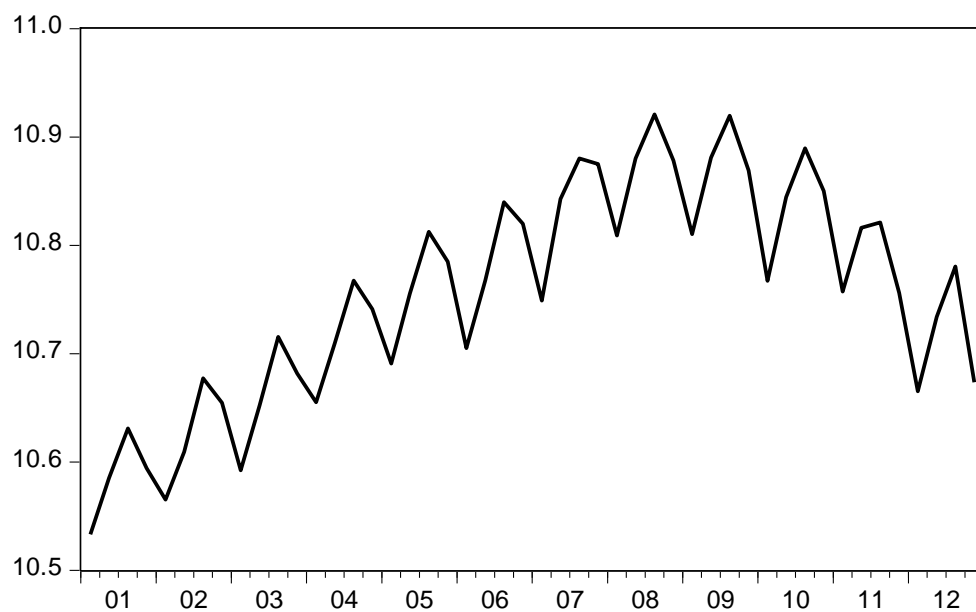
ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

άνεργοι
(λογαριθμική κλίμακα)

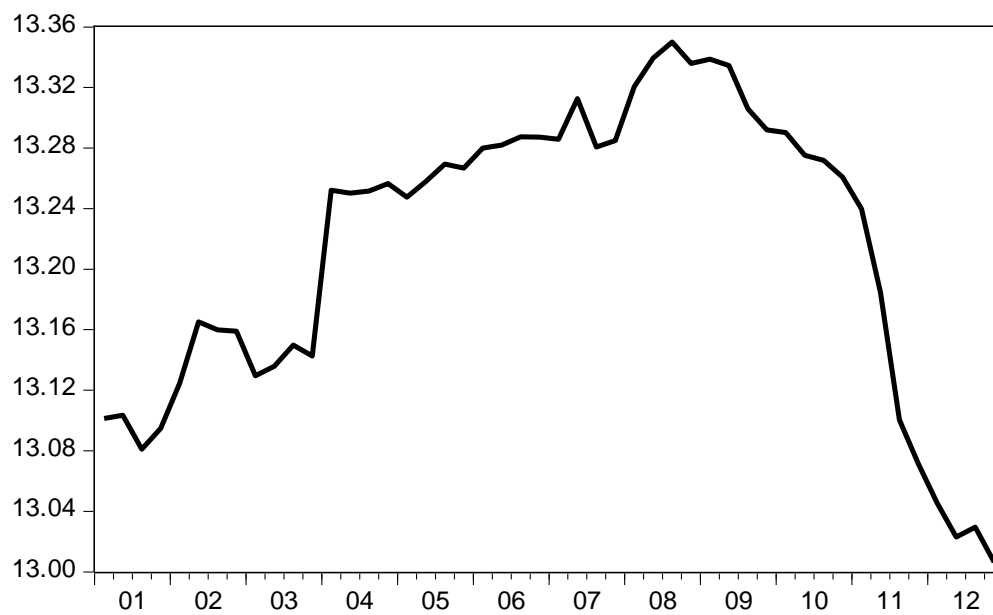
ΑΕΠ (λογαριθμική κλίμακα)

ΑΕΠ (λογαριθμική κλίμακα) με απαλοιφή εποχικότητας

απασχολούμενοι στο οικονομολογικό επάγγελμα (λογαριθμική κλίμακα)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Το θεσμικό πλαίσιο το οποίο περιβάλλει το οικονομολογικό επάγγελμα είναι το εξής:

ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ

- 1 Π.Δ.475/1991 "Περί Οικονομολογικού Επαγγέλματος και της άδειας ασκήσεώς του" (ΦΕΚ 176/τ.Α'/91).

- 2 Υ.Α. Ο.Ε.Ε./Φ28/Ζ/3697/92 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Καθορισμός παραβόλου αδειας ασκήσεως οικονομολογικού επαγγέλματος" (ΦΕΚ 45/τ.Β'/92), όπως τροποποιήθηκε με:
  - Υ.Α. 15927/130 του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. "Τροποποίηση της ΟΕΕ/Φ28/Ζ/3697/10-1-1992 Απόφασης των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών περί καθορισμού παραβόλου για την απόκτηση της Άδειας Άσκησης Οικονομολογικού Επαγγέλματος" ΦΕΚ 627/Β/25-5-2001.

  - Υ.Α. 4664/ΔΕΚΟ192/2002 του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών «Μετατροπή σε ευρώ του παραβόλου για την απόκτηση της Άδειας Άσκησης Οικονομολογικού Επαγγέλματος» (ΦΕΚ 189/Β/2002).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΛΟΓΙΣΤΗ- ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΥ

- 1 Άρθρο 1 παρ. 4 Ν.2515/97 "Άσκηση επαγγέλματος Λογιστή Φοροτεχνικού, Λειτουργία Σώματος Ορκωτών Εκτιμητών (Σ.Ο.Ε.) και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 154/Α/25.7.1997) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 17 του Ν. 3470/2006 "Εθνικό Συμβούλιο Εξαγωγών, φορολογικές ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 132/τ. Α' / 2006).

- 2 Π.Δ. 340/98 "Περί του επαγγέλματος του Λογιστή Φοροτεχνικού και της άδειας ασκήσεώς του" (ΦΕΚ 228/Α/6.10.1998), όπως τροποποιήθηκε με :
  - Ν. 4152/09-05-2013 τεύχος Α /ΦΕΚ 107, της υποπαραγράφου Η2 "Τροποποίηση του Ν2515/1997 και του Π.Δ. 340/1998"

  - Άρθρο 13 Νόμου 2771/1999 «Περί Ειδικών Λογαριασμών» (ΦΕΚ 280/Α' /99)

  - Άρθρο 38 Ν. 2873/2000 "Φορολογικές Ελαφρύνσεις, απλουστεύσεις και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 285/Α/28-12-2000).

  - Άρθρο17 του Ν. 3470/2006 "Εθνικό Συμβούλιο Εξαγωγών, φορολογικές ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 132/τ. Α' / 2006).

- 3 Υ.Α. 1003510/102/38/0014/15-4-2001 του Υπουργού Οικονομικών. "Εφαρμογή Διατάξεων του άρθρου 38 του Ν. 2873/2000 σχετικά με την υποχρέωση

υπογραφής δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και Φ.Π.Α. από Λογιστή-Φοροτεχνικό. (ΦΕΚ 370/Β/5-4-2001).

4 Υ.Α. 35444/ΔΕΚ 2017/98 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Καθορισμός δικαιωμάτων για την έκδοση αδειών άσκησης επαγγέλματος Λογιστή Φοροτεχνικού" (ΦΕΚ 1140/Β/1998), όπως τροποποιήθηκε με:

- Υ.Α. 4662/ΔΕΚΟ194/2002 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Μετατροπή σε ευρώ δικαιωμάτων για την έκδοση αδειών άσκησης επαγγέλματος Λογιστή Φοροτεχνικού" (ΦΕΚ 189/Β/2002).

5 Υ.Α. 2885/14/2000 "Καθορισμός ποσού ανανέωσης δελτίου επαγγελματικής ταυτότητας Λογιστή - Φοροτεχνικού". (ΦΕΚ 102/Β/2000), όπως τροποποιήθηκε με:

- Υ.Α. 4665/ΔΕΚΟ196/2002 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Μετατροπή σε ευρώ ποσού ανανέωσης δελτίου επαγγελματικής ταυτότητας Λογιστή - Φοροτεχνικού" (ΦΕΚ 189/Β/2002).

6 Υ.Α. Ζ/12769/0022/2000 "Καθορισμός αποζημίωσης Εισηγητικών Επιτροπών χορήγησης αδειών άσκησης επαγγέλματος Λογιστή - Φοροτεχνικού".(ΦΕΚ 310/Β/2000).

ΕΛΕΓΚΤΕΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

1 Άρθρο 10 παρ 10 Ν.2741/99 "Αμοιβή Ελεγκτών Α.Ε. και παρακράτηση υπέρ Ο.Ε.Ε.". Τροποποίηση Ν.2190/20 (ΦΕΚ 1999/Α/1999)

2 Υ.Α. Κ2-14054/2000 "Καθορισμός ελάχιστων ορίων αμοιβής Ελεγκτών Α.Ε." (ΦΕΚ 76/Β/1.2.2000)), όπως τροποποιήθηκε με:

Υ.Α. 4661 /ΔΕΚΟ 193/12.2..2002 «Μετατροπή σε ευρώ των ελάχιστων ορίων της αμοιβής των ελεγκτών» (ΦΕΚ 189/Β/20.2.2002) (Διόρθωση σφάλματος ΦΕΚ 859/ Β'/11.6.2004).

ΟΙΚΟΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΜΕΛΕΤΕΣ

1 Άρθρο 1 παρ. 13 Ν. 2234/94 "Τροποποίηση και συμπλήρωση του Ν. 1892/90 για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 1442/Α'/94).

2 Άρθρο 8 παρ. 2 Ν. 2601/98 "Ενισχύσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 81/Α'/98).

3 ΥΑ 52253/2002 "Αναπροσαρμογή σε ευρώ διατάξεων του Ν. 2601/98" (ΦΕΚ 276/Β'/2002).

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ Ο.Ε.Ε.

ΙΔΡΥΣΗ – ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

- 1** Ν .1100/1980 "Περί ιδρύσεως Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας" (ΦΕΚ 295/τ. Α΄/80), όπως τροποποιήθηκε με :
- Ν. 1479/1984 "Τροποποιήσεις του Ν.1100/80 και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 145/τ.Α΄/84).
  - Άρθρο 8 Π.Δ.475/1991 "Περί Οικονομολογικού Επαγγέλματος και της άδειας ασκήσεώς του" (ΦΕΚ 176/τ.Α΄/91).
  - Άρθρο 1 παρ. 4 Ν.2515/97 "Άσκηση επαγγέλματος Λογιστή Φοροτεχνικού, Λειτουργία Σώματος Ορκωτών Εκτιμητών (Σ.Ο.Ε.) και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 154/Α/25.7.1997).
  - Άρθρο 22 Ν. 2873/2000 "Φορολογικές Ελαφρύνσεις, απλουστεύσεις και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 285/Α/28-12-2000).
- 2** Π.Δ. 351/1983 "Εκλογή, συγκρότηση και λειτουργία της Συνέλευσης των Αντιπροσώπων του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 122/τ.Α΄/83), όπως τροποποιήθηκε με:

- Π.Δ. 6/1988 "Τροποποιήσεις των Προεδρικών Διαταγμάτων 351/83 & 225/86" (ΦΕΚ 3/τ.Α'/89).

  - Π.Δ. 86/95 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 & 225/86" (ΦΕΚ 53/τ.Α'/95).

  - Π.Δ. 149/95 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 & 326/83" (ΦΕΚ 90/τ.Α'/95).

  - Άρθρο 15 Ν.2578/98 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 και 225/1986" (ΦΕΚ 30/Α/17.2.1998).

  - Π.Δ. 305/98 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 και 225/86" (ΦΕΚ 214/Α/17.9.1998).
- 3** Π.Δ. 225/1986 "Σύσταση και λειτουργία των Περιφερειακών Τμημάτων του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 91/τ.Α'/86), όπως τροποποιήθηκε με:
- α. Π.Δ. 6/1988 "Τροποποιήσεις των Προεδρικών Διαταγμάτων 351/83 & 225/86" (ΦΕΚ 3/τ.Α'/89).

  - β. Π.Δ. 86/95 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 & 225/86" (ΦΕΚ 53/τ.Α'/95).

- γ. Άρθρο 15 Ν.2578/98 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 και 225/1986" (ΦΕΚ 30/Α/17.2.1998).
  - δ . Π.Δ. 305/98 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 και 225/86" (ΦΕΚ 214/Α/17.9.1998).
  - ε. Π.Δ. 387/98 "Τροποποίηση του Π.Δ. 225/86" (ΦΕΚ 260/Α/20.11.1998).
- 4** Π.Δ. 326/1983 "Εκλογή, συγκρότηση και λειτουργία της Κεντρικής Διοίκησης του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 117/τ.Α'/83), όπως τροποποιήθηκε:
- Π.Δ. 204/1986 "Τροποποιήσεις του Προεδρικού Διατάγματος 326/1983" (ΦΕΚ 84/τ.Α'/86).
  - Π.Δ. 149/95 "Τροποποίηση των Π.Δ. 351/83 & 326/83" (ΦΕΚ 90/τ.Α'/95).
- 5** Π.Δ. 277/1986 "Διαδικασία των πειθαρχικών οργάνων του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 127/τ.Α'/86).
- 6** Π.Δ. 546/1988 "Όργανισμός Ο.Ε.Ε." (ΦΕΚ 257/τ.Α'/88), όπως τροποποιήθηκε με:
- Π.Δ. 207/96 "Τροποποίηση του Π.Δ. 546/88" (ΦΕΚ 165/τ.Α'/96).

7 Π.Δ. 1098/1981 "Περί τρόπου εκτελέσεως των δαπανών του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 267/τ.Α'/81).

8 Π.Δ. 699/1982 "Τρόπος εισπράξεως και αποδόσεως των εσόδων του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 148/τ.Α'/82).

9 Υ.Α. 4/1983 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Περί καθορισμού δικαιωμάτων, συνδρομών και κρατήσεων υπέρ του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ.52/τ.Β'/83), όπως τροποποιήθηκε με:

- Υ.Α. Φ28/Δ-4265/92 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Τροποποίηση της 4/83 απόφασης περί καθορισμού δικαιωμάτων, συνδρομών και κρατήσεων υπέρ του Ο.Ε.Ε." (ΦΕΚ 495/τ.Β' 92).

- Υ.Α. 37791/1725/97 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Τροποποίηση της απόφασης αρ. 4/24.1.1983 περί καθορισμού δικαιωμάτων συνδρομών και κρατήσεων υπέρ του Ο.Ε.Ε.". (ΦΕΚ 1069/τ.Β'/1997).

Υ.Α. 4663/ΔΕΚΟ195/2002 Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών "Μετατροπή σε ευρώ δικαιωμάτων και συνδρομών υπέρ του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Ο.Ε.Ε.)" (ΦΕΚ 189/Β/2002).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3. ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΧΡΕΟΥΣ

Ημερομηνία	Γεγονός
2 Σεπτεμβρίου 2009	Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Καραμανλής εξαγγέλλει πρόωρες εκλογές για τις 4 Οκτωβρίου 2009.
4 Οκτωβρίου 2009	Διεξάγονται οι εκλογές, τις οποίες κερδίζει το ΠΑΣΟΚ με ποσοστό 43,92% εξασφαλίζοντας 160 έδρες.
20 Οκτωβρίου 2009	Ο υπουργός οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου ανακοινώνει στο ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 θα κυμανθεί, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 12,5% αντί του 6% που το υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση.
22 Οκτωβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A στο A-.
20 Νοεμβρίου 2009	Κατατέθηκε στη βουλή ο προϋπολογισμός για το 2010.
30 Νοεμβρίου 2009	Ο Αντώνης Σαμαράς εκλέγεται νέος πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας.
8 Δεκεμβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A- στο BBB+.
16 Δεκεμβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Standard and Poor's υποβάθμισε

	την Ελλάδα από το επίπεδο A- στο BBB+.
23 Δεκεμβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A1 στο A2 .
8 Ιανουαρίου 2010	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει έκθεση σχετικά με τα Στατιστικά Στοιχεία του Χρέους και του Ελλείμματος της Ελληνικής Κυβέρνησης, στην οποία επισημαίνονται προβλήματα «σκόπιμης εσφαλμένης αναφοράς δεδομένων» και διατυπώνει επιπλέον αμφιβολίες για την ακρίβεια των στοιχείων πέραν της τελευταίας αναθεώρησης της 20 Οκτωβρίου 2009.
21 Ιανουαρίου 2010	Το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες.
9 Φεβρουαρίου 2010	Ανακοινώνεται το πρώτο πακέτο μέτρων που αφορά τον δημόσιο τομέα.
3 Μαρτίου 2010	Ανακοινώνεται δεύτερο μεγαλύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων.
9 Απριλίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BBB+ στο BBB-
22 Απριλίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A2 στο A3.

23 Απριλίου 2010	Η Ελλάδα προσφεύγει στον μηχανισμό στήριξης που συγκροτούν από κοινού το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
27 Απριλίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BBB+ στο BB+.
28 Απριλίου 2010	Το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 1000 μονάδες.
2 Μαΐου 2010	Ανακοινώθηκαν τα μέτρα σκληρής λιτότητας που επέβαλε στην Ελλάδα η τρόικα ΔΝΤ, ΕΕ και ΕΚΤ.
6 Μαΐου 2010	Ψηφίστηκε από τη βουλή το μνημόνιο που υπέγραψε η κυβέρνηση με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ για τα μέτρα που θα ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης.
8 – 10 Μαΐου 2010	Υπογράφηκε η Δανειακή σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και κρατών μελών της ΕΕ και ΔΝΤ.
14 Ιουνίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τέσσερις βαθμίδες από το επίπεδο A3 σε Ba1.
15 Δεκεμβρίου 2010	Ψηφίστηκε το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ.

14 Ιανουαρίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BBB- στο BB+.
7 Μαρτίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο Ba1 στο B1.
12 Μαρτίου 2011	Απόφαση συνόδου κορυφής της ΕΕ για επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του δανείου του Μαΐου 2010, κατά 7,5 χρόνια και μείωση επιτοκίου κατά 1%.
29 Μαρτίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB+ στο BB- .
9 Μαΐου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB- στο B .
20 Μαΐου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB+ στο B+.
1 Ιουνίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο B1 στο Caa1.
29 Ιουνίου 2011	Ψηφίστηκε το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα.
13 Ιουλίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο B+ στο CCC.
21 Ιουλίου 2011	Η σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξε

	σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας, ύψους 158 δις Ευρώ.
25 Ιουλίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο Caa1 στο Ca θέτοντας την Ελλάδα στο τελευταίο σκαλί της διεθνούς λίστας αξιολογήσεων.
27 Ιουλίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο CCC στο CC.
8 Αυγούστου 2011	Ο Γενικός δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών πέφτει κάτω από τις 1.000 μονάδες, για πρώτη φορά από από τις 7 Ιανουαρίου του 1997.
6 Σεπτεμβρίου 2011	Ο υπουργός οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος ανακοινώνει νέα έκτακτα συμπληρωματικά μέτρα.
27 Οκτωβρίου 2011	Απόφαση συνόδου κορυφής της ΕΕ για κούρεμα του ελληνικού χρέους κατά 50%.
11 Νοεμβρίου 2011	Ορκίστηκε η νέα κυβέρνηση του Λουκά Παπαδήμου.
12 Φεβρουαρίου 2012	Η Βουλή ψήφισε την «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας».
9 Μαρτίου 2012	Ολοκληρώθηκε το PSI με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα να φτάνει το 95,7%.
6 Μαΐου 2012	Διεξάγονται οι εκλογές από τις οποίες δεν προέκυψε

	τελικά κυβέρνηση.
5 Ιουνίου 2012	Ο γενικός δείκτης του χρηματιστηρίου Αθηνών κλείνει κάτω από τις 500 μονάδες.
17 Ιουνίου 2012	Διεξάγονται εκλογές οι οποίες οδήγησαν τελικά σε δημιουργία κυβέρνησης συνασπισμού με τη συμμετοχή της Νέας Δημοκρατίας, του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ.
7 Νοεμβρίου 2012	Υπερψηφίστηκε από την Βουλή το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016, σε ένα άρθρο με τη διαδικασία του κατεπείγοντος.*

*Στοιχεία από δημοσιεύματα και την ΒΙΚΙΠΕΔΙΑ